

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΑΡ. 165

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΞΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ ..... Κύπριον ᾠσμα (ποίημα).
Τ. ΜΠΑΤΗ ..... Ὕμνος τῆς Κύπρου (ποίημα).
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ ..... Λογοτεχνικά Θέματα (ἀπόψεις).
Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙ ..... Νεοελληνικά Προβλήματα (μελέτη).
Σ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ..... Πόθοι (ποίημα).
Μ. ΡΟΥΣΣΙΑ ..... Ἐνας ᾠσμος, ὁ Διάσημος, ὁ κ. Καθηγητῆς
κί' ἡ Γυναίκα (διήγημα).
Λ. ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΓΗ ..... Assizi (ποίημα).
Σ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ ..... Ἡ Νεοελληνικὴ Λαϊκὴ Μουσικὴ (μελέτη).
Μ. Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ .... Τὰ ἐπάνυμα τῆς Παναγίας ἐν Κύπρῳ (μελέτη).
Σ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ..... Τραγούδι (ποίημα).

(Συνέχεια ὀπισθεν).

ΚΥΠΡΟΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 1949

ΕΛΛ. Α. Σ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΙ Α.Ε.
ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΜΕΤΟΧΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ.

Δισεβδομαδιαῖαι ἀναχωρήσεις.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ—ΑΘΗΝΑΙ

καὶ

ΑΘΗΝΑΙ—ΛΟΝΔΙΝΟΝ—ΠΡΕΣΤΓΟΥΪΚ—Ν. ΥΟΡΚΗ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ — ΑΘΗΝΑΙ 2½ ὥραι

ΑΘΗΝΑΙ—ΛΟΝΔΙΝΟΝ 8 ὥραι

ΛΕΥΚΩΣΙΑ—ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 25 ὥραι

Τετρακινητήρια πολυτελῆ ἀεροσκάφη.

ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΑΝΕΤΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΗ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ—ΑΘΗΝΑΙ—ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ—ΛΕΥΚΩΣΙΑ—ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕ ΤΑ ΕΚΔΡΟΜΙΚΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΙΣΧΥΟΣ 30 ΗΜΕΡΩΝ
ΜΟΝΟΝ ΜΕ £ 33.0.0

Πληροφορίαι : Κεντρικὸν Πρακτορεῖον

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ «ΕΛΛ.Α.Σ»

ΟΔΟΣ ΛΗΔΡΑΣ 50, Τ.Κ. 196, ΤΗΛ. 528, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ἐπίσης :

ΛΕΜΕΣΟΝ

ΤΗΛ. 106 Τ.Κ.46

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΝ

ΤΗΛ. 36

Τ. Κ. 37

ΛΑΡΝΑΚΑ

ΤΗΛ. 56 Τ.Κ. 59

ΚΕΡΥΝΕΙΑ

ΤΗΛ. 18 Τ.Κ. 6

Καὶ ἄλλα τὰ ἀνεγνωρισμένα Πρακτορεῖα Ταξιδιῶν.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΑΡ. 165

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΞΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ ..... Κύπριον Ύμνα (ποίημα).
Τ. ΜΠΑΤΗ ..... Ύμνος τῆς Κύπρου (ποίημα).
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ ..... Λογοτεχνικά Θέματα (ἀπόψεις).
Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙ ..... Νεοελληνικά Προβλήματα (μελέτη).
Σ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ..... Πόθοι (ποίημα).
Μ. ΡΟΥΣΣΙΑ ..... "Ενας" Ἕλληνας, ὁ Διάσημος, ὁ κ. Καθηγητῆς
κί ἡ Γυναίκα (διήγημα).
Λ. ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΓΗΪ ..... Assizi (ποίημα).
Σ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ ..... Ἡ Νεοελληνική Λαϊκή Μουσική (μελέτη).
Μ. Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ .... Τὰ ἐπώνυμα τῆς Παναγίας ἐν Κύπρῳ (μελέτη).
Σ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ..... Τραγούδι (ποίημα).

(Συνέχεια ὀπισθεν).

ΚΥΠΡΟΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 1949

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησια συνδρομή: Διά την Κύπρον 15 σελίνια.
Διά την Ελλάδα, Αίγυπτον και Άγγλιαν 1 λίρα.
Διά την Άμερικην και άλλαχού 5 δολάρια.

Διευθυντής: **ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ**, Όδος Μυκηνών 3, Λευκασία (Κύπρου).
Ίδρυτές : Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ, Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.
Τυπογραφεία: «ΚΟΣΜΟΣ» Ίω. Χ. Κυριακίδη, όδος Ούρχανιέ 7-10, Λευκασία.

Συνεργασία, Συνδρομές, Έπιστολές, Έφημερίδες, Περιοδικά και Βιβλία
να στέλλονται στη διεύθυνση :

Ν. Κρανιδιώτην, Μυκηνών 3, Λευκασία (Κύπρου).
Τά χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται.

(Συνέχεια περιεχομένων)
ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Η ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ. **Κ. Προυσή** : Ή κίνηση τοῦ βιβλίου στην Άμερικη.—ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ. **Κ. Σπυριδάκι** : Στίλπωνος Π. Κυριακίδου «Όμηρικά και Ήσιόδεια» και Ίωάννου Θ. Κακριδή «Προσευχή στις Χάριτες».— **Κ. Χατζηφάλτη** : «Δελτίον της Έταιρείας Κυπριακών Σπουδών, τόμος ΙΑ΄ (1947).» —ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. **Κ. Σπυριδάκι** : «Έλένη Παλαιολόγη».— ΟΙ ΠΑΛΑΜΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ.— ΠΩΣ ΜΑΣ ΚΡΙΝΟΥΝ.— Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ.— ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑ Δ. ΛΙΠΕΡΤΗ.— ΕΙΔΗΣΕΙΣ.— ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ.— ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.— ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Κ.Ε.Ο.

★ Είναι ή μάρκα που
άποτελεϊ έγγύησιν.

★
Α. Σ. ΑΡΑΟΥΖΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ : Λευκωσίας—Κυρηνείας

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΜΑΡΤΙΟΣ 1949

ΑΡ. 165

ΚΥΠΡΙΟΝ ΑΣΜΑ

*Ω Λευτεριά, πού σέ ὕμνησαν
τῶν Ποιητῶν οἱ Λύρες
καί πού τῶν σκλάβων πάλλουσε
γιά σέ οἱ πικρές καρδιές,

ἄγγιξε τή φτερούγα σου
τὴν αἱματοδαμένη
στὸν ἄδειο μας ὀρίζοντα,
νὰ σαρκωθοῦν οἱ εὐχές.

Χρόνια καὶ χρόνια, Ἑλλάδα μας,
γαλάζια γῆ τοῦ ὄνειρου,
κτυπιέται τὸ καρδί μου...
μὰ πρὸς ἐσέ γυρνᾷ.

"Αχ νᾶτανε τὸ λούλουδο,
πού αἰώνων δέρνουν μπόρες,
ν' ἀνθοβολήσει, Ἑλλάδα μας,
στὴν τωρινὴ γενιά.

Χρόνια καὶ χρόνια... ἀνέσπερη
ἢ παλαιϊκὴ σου ἡ δόξα
ἀστράφτει αἰώνιο σύμβολο
σὲ μαύρους οὐρανοῦς.

Μὲ τίς δικές σου σάλπιγγες,
μὲ τίς δικές σου ἀσπίδες,
ὦ Λευτεριά Ἑλληνική !
ὀρθάνεις τοὺς δειλοὺς.

Κι' ἂν μέσα ἀπὸ χαλάσματα
ἢ Μοῖρα ὄλο σὲ φέρνει,
ὅμως τὸ φέγγος σου δὲ σβυεῖ,
Πατριδα ποθητή.

Κι' ἂν οἱ καμπάνες σου βογγοῦν,
ξανά ἀντηχεῖ τ' ἀηδόνι
κι' ἀπ' τοῦ σεισμοῦ τὸ ράγισμα
ἢ δάφνη πάλι ἀνθεῖ.

Κι' ἀπ' τοὺς γιαιλοὺς πού ἐσκίσανε
δαυλοὶ θυσίας κι' ἀντρείας
σειρηνικὸ ἓνα λάγγεμα
σκορπίζεις στὶς καρδιές,

Στοῦ αἰθέρα τ' ἄχραντα φτερά
ἀμόλευτο τὸ ἀπλώνεις
σὲ πολίτειες τὸ μῆνυμα
νὰ φέρεις μακρινές.

Παιδιά τῆς Κύπρου! Ἀπόγονοι
Φιλῆς εὐλοσημένης,
ἀπὸ τὰ ἐρέβη τῆς σκλαβιάς
ποιὰ θεῖα καλεῖ φωνή,

Ποιὰ φόρμιγγα χερουβικὴ
τὸν ὀρθρινὸ σημαίνει ;
Παιδιά τῆς Κύπρου! Ἀνάσταση !
Μιά μάνα μᾶς καλεῖ.

Δὲν τῶσβυσε τὸ κάλεσμα
τοῦ χρόνου τ' ἄγριο ρέμα,
δὲν τῶσβυσαν Σαρακηνῶν
πολεμικὴς ἰαχές,

Τῶν Φράγκων τὸ σαγήνεμα,
τῶν Ἑνετῶν ἢ ἀπόχη,
τῶν Τούρκων τ' ἀνεμόδαρμα,
τῶν Ἄγγλων οἱ δωρεές.

Δὲν ἔσβυσε μὰ οὔτε κι' ἐμᾶς,
παιδιά, ἢ ἀπόκρισή μας...
Ἐνωσις! Τὶ γλυκὸς ἀχός!
Στοὺς κάμπους, στὰ βουνά,

Τὸ ἀντιλαλοῦνε θάσανα,
τὸ ἀντιλαλοῦν λαχτάρες,
ὁ βόγγος τῆς Συγκλητικῆς,
τοῦ Κυπριανοῦ ἢ θηλειά.

Κι' ἂν σ' ἐξορία στεναζοῦμε,
σὲ φυλακὴ ἂν βογγοῦμε,
ἂν μουχλιασμένο τρώγομε
τῆς φτώχειας τὸ ψωμί,

Τοῦ κόσμου ὄλου τὸ μάλαμα
νὰ τάξουν δὲ λυγοῦμε
— πάντα θὰ ὀνειρευόμαστε
τῆς μάνας τὸ φιλί.

Τὸ δῆμα στ' ἀκρογιάλι σου
ἄς σύρω, ὦ Σαλαμίνα!
— τίς περασμένες δόξες σου
ὁ φλοίσβος τραγουδά.

Τὸ κύμα ποὺ αὐλακώσανε
οἱ Ἑλληνικὲς τριήρεις
λαχταριστὸ μιὰ προσμονή
στὰ σπλάχνα τοῦ κρατᾶ.

Ἐδῶ πρὶν χρόνια ἀνθίσανε
τῆς Λευτεριάς τραγούδια...
ᾧ φέρτε μου ἕνα κύπελλο
μ' ὀλόγλυκο κρασί !

— Ἀπ' τὰ σπασμένα μάρμαρα
σ' ἕνα γλαυκὸ μεθύσι
δακρῦζοντας νὰ διώξουμε
τὴν παγερὴ σιωπή.

Κι' ὕστερα σ' ἄλλην ἀμμουδιά,
μὲ δάφνη στὸ κεφάλι,
μὲ τῶν αὐλῶν τὸ λίκνισμα,
φέρτε με ἐσεῖς, φτερά.

Σ' ἀρχαῖες στροφές ν' ἀπλώσουμε
τὸν ἀκατάλυτο ὕμνο
στὴ θάλασσα ὅπου ἀνθίσει
τοῦ Ὀλύμπου θεῖα σπορά.

ᾧ θυμαριοῦ ἀνοιξιάτικη
μοσκοβολιά ! Πευκῶνες
ποὺ θροῖζετε τοὺς ἴσκιους σας
σὲ λαγκαδιοῦ ἀγκαλιά,

Πλαγιὲς ποὺ στὸ λαμπρόφωτο
τ' ἀμπέλι σας καρπίζει,
τὰ κάλλι σας λαμπρύνετε !
Προβάλλ' ἢ Ἐλευθεριά.

Κι' ἐσὺ ἀηδόνι ποὺ λαλεῖς,
ἀηδόνι ποὺ ἀπαλύνεις
στῆς λυγαριάς τὸ λίκνισμα
τῆς νύχτας τὸν καημό,

Καινούργιο χάρισε ρυθμὸ
στὴ γλύκα τῆς φωνῆς σου,
τῆς Κύπρου μας τὸ ξύπνημα
νὰ ψάλλεις τ' ὄρθρινό.

ᾧ νὰ τὸ οὐράνιο τόξο σου,
Ἑλλάδα ἀγαπημένη,
ὦ νὰ τὸ οὐράνιο τόξο σου
στῶν σκλάβων τὴν καρδιά.

Μά, ὦ Διγενή! ἂν ἐπρόβαλλες
στὰ μαρμαρένια ἀλώνια
σὲ μιὰ στιγμή θὰ ἐσάκιζες
τὰ μαῦρα μας δεσμά.

Στὰ πικραμένα στήθια μας,
— ὦ μάθε το Ἄγγλια! —
δὲ ράγισε στὰ στήθια μας
ἡ Ἑλληνικὴ καρδιά.

Ἀπὸ ψηλὰ μᾶς ὀδηγᾶ
τοῦ Κίμωνα ἢ ρομφαία.
Σὲ νέο πυρρίχιο ψάλλετε
νέο θούριο, παιδιά.

Κι' ἐσεῖς κόρες ποὺ ὁ ἔρωτας
γλαρώνει τὴ ματιά σας,
ξυπνᾶτε καὶ τινάζετε
τὴ ρέμβη ἀπ' τὴ ματιά.

Ἀκοῦστε ! Φέρνουν οἱ ἄνεμοι
νέων Ζάλογγων τραγούδια...
μέσ' τὰ κρινένια στήθια σας
ἡχῶ νὰ βροῦν ξανά.

Στὰ μαυρισμένα μας πανιά
— δὲν τῶνοιωσες Ἄγγλια ; —
στὰ ξεσκισμένα μας πανιά
αὔρα φυσάει γλυκειά.

Ἀλάθευτη ἢ πεξιδα μας
καὶ πίσω δὲ γυρνοῦμε
ἀκόμα κι' ἂν τὰ χρύσωνες
τὰ μαῦρα μας πανιά.

Μακρυὰ τὰ δῶρα ! Κάνιστρα
δὲ θέλουμε ἀπὸ ρόδα.
— κάποτε κρύβουνται σ' αὐτὰ
φίδια φαρμακερά.

Καὶ τὰ σπαθιά ποὺ δολερά
τὸν πόθο μας κτυποῦνε
κρύβονται κάποτε κι' αὐτὰ
μέσα σ' ἐληῆς κλαδιά.

Μεριάστε. Κι' ὅσοι ὀρέγεστε
τῶν Κυριάρχων δῶρα
— τ' ὄνειρό μας προδίνοντας —
μεριάστε πειά, μακρυὰ !

Τῆς Πηνελόπης ποὺ ἀγρυπνᾶ
δὲ σβύνει τὸ λιχιάρι.
Καταραμένοι ὅσοι φιλοῦν
τοῦ ξένου τὰ κλειδιά.

Ποιὰ δράκαινα σᾶς βύζαξε ;
ποιὰς ἀμαρτίας ὁ βρόχος
τὰ ἰδανικὰ στραγγίζει σας
ἀπ' τὴν θολὴ καρδιά ;

Ἄ κατάχθονιοι ! πειὸ σκληρὴ
κι' ἀπὸ Αἴγιοσθου μαχαίρι
τῆς Κύπρου ἢ μνήμη ἐριτυακῆ
θὲ νὰ σᾶς κυνηγᾶ.

Γενιές γενιῶν θὰ λέγουνε
 μὲ φρίκη τ' ὄνομά σας,
 μὲ καταφρόνια, Ἡρόστρατοι.
 ὦ ἀδίπλωτο φτερό,

Πέταξε πειὰ καὶ κάρφωσε
 τῆς προδοσίας τὸ δράχο
 γιὰ νὰ περάσει ἀλάδωτη
 τοῦ πόθου μας ἡ Ἀργώ.

ὦ τώρα πειὰ ξεχειλίησε
 τοῦ χρόνου τὸ ποτήρι.
 Κι' ὡς τὸ πουλί τοῦ ἀπὸ ψηλά
 τῆς τρίλλιες του σκορπᾶ,

Ἡ σὰν τὸν κύκνο, τὸ ἄσμα μου
 τὸ πειὸ γλυκὸ ἄς τονίσω :
 Χαίρε, Ἑλλάδας γέννημα !
 ὦ χαίρε Ἐλευθεριά!

ΞΑΝΘΟΣ ΛΥΣΙΩΤΗΣ

ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Κύπρος, κομμάτι γαλανὸ τῆς γαλανῆς πατρίδας,
 ποῦν' ὄλα σου περήφανα κ' εἶν' ὄλα γαλανά,
 ξύπνα καὶ σπάσε τὰ δεσμὰ τῆς ξένης, ἀλυσίδας,
 διῶξε τοῦ ξένου τὸ θραχνά.

Πορφύρα ὁ ξένος σοῦ φορεῖ, κί' ἀνάξια παιδιὰ σου
 μὲ προδοσιὰ σοῦ δίνουνε τοῦ Γιούδα τὸ φιλί.....
 Μὰ σὺ ἀπ' ὄλα τ' ἀγαθὰ ποθεῖς τῆ Λευτεριά σου
 καὶ τὴν Ἑλλάδα πιὸ πολὺ.

Μὰ θὰ περάση ἡ χειμωνιά καὶ θάρρη τὸ λιοπύρι....
 Σοῦ τὸ φωνάζουν τὰ πιστὰ τὰ γνήσια σου παιδιὰ,
 ποῦν' ἔτοιμα μὲ τὰ κορμιὰ νὰ στήσουνε γεφύρι
 γιὰ νὰ περάση ἡ Λευτεριά !

Τ. ΜΠΑΤΗΣ

ΣΗΜ. «ΚΥΠΡ. ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ»: Ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ δημοσιεύονται πιὸ πάνω τὸ μὲν «Κύπριον Ἄσμα» τοῦ κ. Ξάνθου Λυσιώτη πῆρε τὸ βραβεῖο, ὁ δὲ «Ἕγνος τῆς Κύπρου» τοῦ κ. Τ. Μπάτη (Α. Ν. Σολομωνίδη) πῆρε τὸν ἀ' ἔπαινο στὸν ποιητικὸ διαγωνισμό, ποῦ προκηρύχθηκε τὸ περασμένο καλοκαίρι ἀπὸ τὸν κ. Γ. Ν. Ρωσσίδη μὲ θέμα τὸν ἐθνικὸ πόθο τῆς Κύπρου. Παραθέτουμε τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Ἐκθεση τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς :

«....Τέλος ἡ τριμελὴς Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ βραβεύει ὁμοφώνως διὰ τοῦ προκηρυχθέντος χρηματικῆ βραβεῖου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Κύπριον Ἄσμα» ποιήμα τοῦ κ. Ξάνθου Λυσιώτη, χορηγεῖ δὲ τὸν πρῶτον ἔπαινον εἰς τὸν κ. Τ. Μπάτην (Α. Ν. Σολομωνίδην) διὰ τὸ ποιήμα του «Ἕγνος τῆς Κύπρου».....

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ ἐκ 46 στροφῶν εἰς ἰαμβικούς στίχους ποιήμα τοῦ κ. Ξ. Λυσιώτη ἔχει οὐχὶ μόνον ἔμπνευσιν ἀλλὰ καὶ μέσα ἐρμηνείας πρωτότυπα. Φυσικὰ καὶ ἀβίαστα κλείει μέσα του τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ θάσσανα τοῦ ἑλληνικοῦ μας νησιοῦ, τοῦ γεμάτου ἱστορίαν καὶ ποίησιν, χωρὶς κενὰ ἢ ἐπαναλήψεις, εἰς μέτρον μουσικόν καὶ ἀρμονικόν.....»

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Υπάρχουν μερικοί άνθρωποι που αντιμετωπίζουν τα γεγονότα και τα φαινόμενα της ζωής με το ίδιο απατηλό αίσθημα, με το όποιο αντιλαμβάνεται τις διαστάσεις του χώρου ένας άφελής θεατής, που δεν έχει ιδέαν από προοπτική. Όπως δηλαδή ο τελευταίος αυτός βλέπει όλα τα αντικείμενα που βρίσκονται κοντά του τεράστια—όσοδήποτε μικρά κι' αν είναι στην πραγματικότητα—και θεωρεί άσημαντα και μηδαμινά όσα βρίσκονται στο τέρμα του όπτικου του πεδίου, έτσι κι' οι πρώτοι, προκειμένου για πνευματικά ζητήματα, νομίζουν ότι η τελευταία λογοτεχνική μόδα ή τα τελευταία ένδιαφέροντα έκμηδενίζουν και εξαλείφουν όλα τα προηγούμενα.

Είναι γεγονός ότι οι ιδιαίτερες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες της εποχής μας και η κοινωνική διαφοροποίηση, που έχει επέλθει ύστερα από τους δυο τελευταίους παγκόσμιους πολέμους, έχουν μετατοπίσει τα ενδιαφέροντα πολλών ανθρώπων από άλλους έξ' ίσου ζωτικούς και πρωταρχικούς τομείς της ανθρώπινης ζωής στον οικονομικο-κοινωνικό παράγοντα. Έτσι μια τάξη συγγραφέων βλέπει όλα τα θέματα της μέσας από μια μονάχα προοπτική: τόν οικονομικό συντελεστή και τις οικονομικές του συνέπειες. Όλα τα άλλα αισθήματα και ιδεώδη, όλες οι άλλες εκδηλώσεις της ζωής, όλα τα άλλα βασικά προβλήματα της δημιουργίας, είτε δεν υπάρχουν για τους, είτε θεωρούνται τόσο ταπεινά και άσημαντα, ώστε να μη αξίζει τόν κόπο να ασχολείται κανένας μαζί τους. «Τα μεγάλα και γενικά συναισθήματα των ανθρώπων είναι σήμερα τόσο γνωστά και τετριμμένα, ώστε να μη μπορούν πια να απασχολούν τους εργάτες του πνεύματος». Έτσι περίπου έγραφε πρι λίγες μέρες ένας επικριτής αυτής της στήλης.

Είναι λοιπόν «τα μεγάλα και γενικά συναισθήματα των ανθρώπων» γνωστά και τετριμμένα, και δε μένει πια τίποτε άλλο στην Τέχνη, παρά να διεξάγει πολιτικό και κοινωνικό αγώνα... Οί καλλιτέχνες οφείλουν να παύσουν πια να βλέπουν τόν άνθρωπο σαν ένα κλεισμένο κόσμο, που θάπρεπε να εισχωρήσουν μέσα του και ν' αποκαλύψουν τους μυστικούς νόμους που τόν κυβερνούν: να παύσουν πια να βλέπουν τόν εαυτό τους και τους άλλους σαν ένα αρμονικό συνδυασμό πνευματικών και υλικών παραγόντων: να παύσουν να προσατενίζουν τη ζωή σα μιαν ωραία ένότητα, και να περιορίσουν τα ενδιαφέροντά τους στην οικονομική μονάχα υπόσταση του είδους τους...

Διρωτώμαι αν από την εποχή που ο Αισχύλος τοποθέτησε τόν άνθρωπο αντιμέτωπο της μοίρας του, αν από την εποχή που ο Σοφοκλής κι' ο Ευριπίδης ζήτησαν να διεισδύσουν στο μυστηριώδη χώρο των αισθημάτων του, διρωτώμαι, λέγω, αν από την εποχή εκείνη μέχρι σήμερα έχουμε επιτελέσει έστω και ένα βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Στο άναμεταξύ ή ανθρωπότης δοκίμασε άλλοεπάλληλες φιλοσοφικές θεωρίες και οικονομικά συστήματα: μετάβαλε θρησκείες και πολιτεύματα, ανάτρεψε κοσμοθεωρίες και ήθικα αξιώματα. Ίδέες και σύμβολα, που θεωρήθηκαν κάποτε ακλόνητα και αιώνια, γκρεμίστηκαν στο χάος της φθοράς, και μόνο αυτά τα «μεγάλα αισθήματα», που αποκαλεί ο επικριτής μου «τετριμμένα» έμειναν βασικά κι' αναλλοίωτα, γοητευτικά και άκαταμάχητα, άκατανόητα όμως και μυστηριώδη, όπως την πρώτη φορά που ο άνθρωπος τα γνώρισε, και ζήτησε να τα αναλύσει και να τα έρμηνεύσει.

Και κάτι άλλο: Ουδέποτε τα αιώνια αυτά αισθήματα και ιδεώδη κουράζουν τόν άνθρωπο. Τονώνουν απεναντίας την πίστη του προς τη ζωή προσ-

δίδουν ιδιαίτερο χρώμα σὰ καθημερινὰ γεγονότα, καὶ ἀκαταμάχητο θέλητρο στὶς μεταπτώσεις τοῦ βίου του. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, πλαταίνουν τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἀτομικότητος, καὶ χαρίζουν στὴν περιορισμένη ἀνθρώπινη ζωὴ τὸν παλμὸ τῆς αἰωνιότητος. Παίρνουν τὸν ἄνθρωπο πᾶνω ἀπὸ τὰ «καθημερινὰ» καὶ τὰ «ἐπικαιρὰ» στὴ μεγάλη σφαῖρα τῆς ἀένης ποίησης καὶ δημιουργίας.

Ἀπὸ τὴν αὐγὴ τῆς ἱστορίας, ἐκεῖνοι οἱ συγγραφεῖς ἐπέζησαν, ποὺ μπόρεσαν ἀκριβῶς νὰ δαμάσουν τὴν ἐπικαιρότητα καὶ ν' ἀνεβάσουν τὴν τέχνη τους στὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῶν καθολικῶν ἀξιών καὶ τῶν μεγάλων ἰδεωδῶν καὶ αἰσθημάτων. Γιατὸ ἐζήσαν οἱ ἀρχαῖοι τραγικοί. Γιατὸ ἐζήσαν ὁ Θερβαντὲς καὶ ὁ Σαιξπήρος, ὁ Πασκάλ καὶ ὁ Ντοστογιέφσκι, παρ' ὅλον ὅτι κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶχε σὰν κύριο θέμα τοῦ τὰ οικονομικὰ προβλήματα. Ἴσως μάλιστα γι' αὐτὸ ἐπέζησαν.

Τὸν οικονομικὸ καὶ κοινωνικὸ παράγοντα δὲν τὸν ἀρνούμεθα στὴν Τέχνη. Κάθε ἄλλο. Τὸ θεωροῦμε μάλιστα πρωταρχικόν, ὄχι ὅμως κί' ἀποκλειστικόν. Δὲν ὑπάρχει καμμιά εὐτυχία καὶ κανένας ὑλικὸς παράδεισος ποὺ νὰ θέτει τέρμα στὶς ὄνειροπολήσεις, τὶς ἀνησυχίες καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πλανῶνται ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι ἡ οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνόρθωση τῆς ἀνθρωπότητος—μιά ἀνόρθωση, πρὸς τὴν ὁποῖαν πρέπει ὅλοι νὰ τεινόμε—ἀποτελεῖ πανάκεια καὶ τέρμα στοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς προσπάθειες τοῦ Εἴδους.

Ὅσο ἀνόητο εἶναι τὸ δόγμα τῆς αὐτονομίας τῆς Τέχνης, ἄλλο τόσο ἀνόητη εἶναι κί' ἡ τάση τῆς ὑποδούλωσης αὐτῆς. Ἡ ζωὴ εἶναι ἓνα πληθωρικόν, καθολικόν φαινόμενον. Δὲ μπορούμε νὰ τὸ ἀναλύσουμε καὶ νὰ τὸ ἀναγάγουμε σὲ μερικότητες. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε σὰ σύνολον· γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἀναλυθεῖ παύει πιά νὰ ὑπάρχει. Ἔτσι κί' ἡ Τέχνη, ποὺ ἐρμηνεύει καὶ ἀποδίδει τὴ ζωὴ, πρέπει νὰ περιέχει τὰ διάφορα ἐπιμέρους συστατικὰ τῆς—ὅλα μαζί ἐνιαῖα κί' ἀξεχώριστα, ὅπως τὸ νερὸ τῆς θάλασσας περιέχει τὸ ἄλας.

Ἐξω ἀπὸ τὴν ἀντίληψη αὐτὴ ἡ Τέχνη ξεφεύγει ἀπὸ τὸν πρωταρχικόν σκοπὸ τῆς· καὶ τότε—τότε ἀκριβῶς—μεταβάλλεται σὲ ταπεινὴ «θεραπευτικὴ κί' ὑπηρετικὴ».....

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἀντικρῦζει σήμερον σοβαρώτατα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν καὶ φυλετικὴν του ὑπόστασιν. Τὰ προβλήματα ταῦτα εἶναι ἄλλα γενικῆς φύσεως καὶ ἀπορρέουσιν ἐκ τῶν παγκοσμίων καὶ διεθνῶν προβλημάτων, ἰδίως τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν, ἄλλα δὲ ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν γεωγραφικὴν θέσιν, τὴν ὁποῖαν ἔχει ὁ νεοελληνικὸς κόσμος, καὶ τὴν ὁποῖαν ἐκλεπρόνομησεν ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν παρὰ τῶν προγόνων του. Οἱ γεωγραφικοὶ ὄροι διαβιώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς ἱστορικῆς του σταδιοδρομίας ἐδημιούργησαν εἰς αὐτὸν ποικίλα προβλήματα καὶ ἄλλα ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ταῦτα ὅμως ἦσαν διάφορα τῶν σημερινῶν.

Τὸ κυριώτατον ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀντεμετώπιζεν ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἀπὸ τῆς πρώτης συστάσεως ἐλευθέρου κράτους, ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις πάντων τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ ἡ πραγματοποιήσις τῆς μεγάλης ἰδέας, συγκροτουμένου μεγάλου ἑλληνικοῦ κράτους ὡς διαδόχου τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων καταλυθείσης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Πρὸς τοῦτο κατέβαλεν οὗτος πάσας τὰς δυνάμεις του καὶ ἐξέθρεψε πάσας τὰς νέας γενεὰς με τὸ ὄνειρον τῆς πραγματοποιήσεώς της. Ἀκόμη μέχρι τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς με αὐτὸ τὸ ὄνειρον ἐμεγάλωναν αἱ νεοελληνικαὶ γενεαί. Κανένα ἄλλο μέγαλον πρόβλημα δὲν εἶχεν ἀπασχολῆσαι τὸν νεοελληνικὸν κόσμον μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων (1922) καὶ κανένα ἄλλο μέγαλον ἐνδιαφέρον δὲν εἶχε δεῖξει οὗτος μέχρι τότε. Ὅλοι οἱ πόλεμοι, τοὺς ὁποίους εἶχε διεξαγάγει οὗτος, ἐπιτυχεῖς ἢ ἀτυχεῖς, ἐτινον εἰς τὴν πραγματοποιήσιν του.

Ἀπὸ τῆς ἐλπίδος πραγματοποιήσεως τοῦ οὐνεῖρου τούτου δὲν ἀπέστη ὁ νεοελληνικὸς κόσμος μέχρι σήμερον, παρὰ τὴν μεσολαβήσανσαν μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ τὴν σύναψιν ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας καὶ συμμαχίας, τῆς οὐδέποτε οὐσιαστικῶς πραγματοποιηθείσης πλην τῆς ἐπὶ τὸ χάρτου ἀναγνωρίσεώς της. Παρὰ τὰς ἀτυχεῖς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἐκάστοτε, διὰ τὰς ὁποίας πολλάκις ἦτο αὐτὸς ὑπεύθυνος καὶ ἄλλοτε οἱ λεγόμενοι μεγάλοι του σύμμαχοι καὶ προστάται, κατῴρθωσεν οὗτος νὰ πραγματοποιήσῃ πολλὰ σημεῖα ἀπὸ τὸ παλαιὸν ὄνειρον, τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ὀριστικὴ ἀπόδοσις τῶν Δωδεκανήσων εἰς τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν κράτος. Καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν παύει οὗτος νὰ διεκδικῇ τὴν Βόρειον Ἠπειρον καὶ τὴν Κύπρον ὡς γνησίως ἑλληνικὰς χώρας καὶ νὰ ἀναμένῃ μετ' ἀγαθῶν ἐλπίδων τὴν πραγματοποίησιν τῶν διεκδικήσεων του τούτων εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον.

Ἀλλὰ ἡ ἀναβίωσις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὡς σκοπὸς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἔχει οὐσιαστικῶς ἐγκαταλειφθῆ, ἔστω καὶ ἂν κάποτε ἀναφέρονται ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη, ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία κλπ. ὡς ἐθνικαὶ διεκδικήσεις. Οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης μεταστροφῆς δὲν εἶναι ἄπλως πολιτικοί. Τὰ νεοελληνικὰ προβλήματα σήμερον δὲν εἶναι τοιαύτης φύσεως ὡς εἰς τὸ παρελθόν. Τὰ μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα δὲν ἀφῆκαν ἀμετέχον τὸν νεοελληνικὸν κόσμον καὶ ἤσκησαν τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ θεωρητικὴ συζήτησις, ποῦ δὲν ἔλειψε ποτέ, ἰδία εἰς τὸ πρόσφατον παρελθόν, μετεβλήθη σήμερον εἰς πρᾶξιν, καὶ δὲ προβλήματα ταῦτα δὲν εἶναι πλέον τῶν συζητήσεων τῶν διανοουμένων ἢ τῶν πολιτικολογούντων, ἀλλ' εἶναι στοιχεῖον αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους. Δι' αὐτὸ ὑπὸ ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις ἰσχυρὰς προεκλήθη ἐνοπλὸς σύγκρουσις ἀντιμαχομένων κόσμων, ὅπως συνέβη ἐπανειλημμένως εἰς τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τοῦ ἔθνους μας καὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πόλεων, ὅτε τὰ πολιτικὰ προβλήματα εἶχον συνδυασθῆ με τὰ κοινωνικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς των.

Ὁ νεοελληνικὸς ὅμως κόσμος δὲν εὐρέθη ἄρκετὰ προπαρασκευασμένος, διὰ νὰ ἀντικρῦσῃ τὰ προβλήματα αὐτά. Ὁ λόγος εἶναι πρῶτον, διότι τὰ προβλήματα ταῦτα δὲν εἶναι ἄπλως ἑλληνικά, ὡς συνέβαινον εἰς τὸ παρελθόν, ἀκόμη περισσότερο δὲν ὀφείλονται ταῦτα εἰς τὸν ἀντίκτυπον τῶν παγκοσμίων προβλημάτων, ἀλλ' εἶναι προβλήματα, τὰ ὁποῖα ὑποθάλλουσι διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς των ξένοι λαοί, ἰδίως δὲ οἱ θόρειοι γείτονες τῆς ἑλληνικῆς χώρας. Γεν-

νάται όμως τὸ ἐρώτημα, πῶς ἐπέτρεψεν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος εἰς ἑαυτὸν νὰ παρασυρθῆ ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἐπιβουλῶν καὶ νὰ εὐρίσκη εἰς ταύτας μερίς τοῦ τοῦλάχιστον τὴν ἐθνικὴν του σωτηρίαν, ἐνῶ αὐταὶ ἀπεργάζονται τὴν ἐθνικὴν ἐκμηδένισιν τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου; Εἶναι φανερόν ὅτι διὰ νὰ μὴ εἶναι ἔτοιμος ὁ νεοελληνικὸς κόσμος νὰ ἀντικρούσῃ ἐπιτυχῶς καὶ πρὸς ἴδιον ὄφελος τὰ προβλήματα ταῦτα, σοβαροὶ λόγοι δὲν ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ βλέπῃ μὲ ὀρθοτέραν κρίσιν ὅ,τι ὑπάρχει γύρω του καὶ μέσα του καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοῦτο μὲ ὀριμώτερον ψυχικῶς τρόπον. Εἰς τὴν ἀνάλυσιν τινῶν τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι ἐδημιούργησαν τὴν κατάστασιν ταύτην προβαίνομεν κατωτέρω. Θὰ ἀσχοληθῶμεν κυρίως μὲ δύο ζητήματα, τὸ ἓν ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι φύσεως μᾶλλον πολιτικῆς, τὸ δὲ ἄλλο μᾶλλον ψυχολογικῆς, ἀμφότερα ὅμως εἶναι στενώτατα συνυφασμένα μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα τῆς χώρας.

1) Ἐπειδὴ ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ὑπετάγη ἀπὸ τοῦ 15 αἰ. εἰς τοὺς Τούρκους, ἐγνώριζεν ὡς μόνους ἐχθροὺς του τούτους καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς τουρκικῆς δεσποτείας καὶ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐλευθέρου βίου. Ἡσθάνθη πρὸς αὐτοὺς ἀπερίοριστον μῖσος καὶ προσεπάθησε μὲ αὐτοὺς νὰ λύσῃ τὰς διαφορὰς του. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν ἀσφαλῶς καὶ θρησκευτικοὶ λόγοι. Τούναντιόν τοὺς θεωροῦσαν οἱ ὅποιοι μετ' αὐτοῦ εἶχον γευθῆ τὸ ποτήριον τῆς δουλείας, ἐθεώρει ὡς φίλους, διότι συνεδέετο πρὸς τοὺτους διὰ τοῦ ὁμοδόξου καὶ ὑπὸ τῆς κοινῆς τύχης. Ὁλη ἡ παλαιότερα ἱστορία τοῦ Βυζαντίου εἶχε λησμονηθῆ, ὡς καὶ οἱ κίνδυνοι πού διέτρεξεν ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἐκ Βορρᾶ ἐπανειλημμένως. Διὰ τοῦτο ὁ νεοελληνικὸς κόσμος μόνον τὰ προβλήματα μὲ τοὺς Τούρκους ἐβλεπε, διότι ὅπὸ αὐτοὺς καὶ τὴν δουλείαν των εἶχεν ἀπαλλαγῆ διὰ τῆς ἱστορικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Οὕτω προσεπάθησε διὰ συνεχῶν πολέμων νὰ λύσῃ τὰς μετ' αὐτῶν διαφορὰς του καὶ πραγματοποίησῃ τὴν μεγάλην ἰδέαν. Τὸ ἐπέτευχε μέχρις ἐνὸς βαθμοῦ, ὄχι διότι ἐμελέτησε βασικά προβλήματα ἀπορρέοντα ἐκ τῶν ἐχθρικῶν σχέσεων μὲ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ ἐξεμεταλλεύθη τὴν μακροχρόνιον παράδοσιν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη διὰ τὸ Τουρκικὸν ζήτημα εἶχεν ἐνδιαφερθῆ ὀλόκληρος ἡ Εὐρώπη καὶ ἰδιαίτερος οἱ λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς, εἶχε δ' οὕτω δημιουργηθῆ τὸ λεγόμενον Ἀνατολικὸν ζήτημα. Τὰ δύο ταῦτα βασικά ζητήματα ὑπῆρξαν πολὺ ἐννοϊκὰ διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων πού ἀπέρρεον ἐκ τῶν ἐχθρικῶν σχέσεων μετὰ τῶν Τούρκων. Πρόσφατα γεγονότα, ὡς τὸ ζήτημα τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878 καὶ τὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας δὲν εἶχον ἀποτρέψει ἀπὸ τὴν κακὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων.

Συγχρόνως ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῆς λύσεως τῶν ἐθνικῶν προβλημάτων διὰ τῶν πολέμων πρὸς τοὺς Τούρκους εἶχον παραμερισθῆ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα ἢ μᾶλλον δὲν ὑπελογίζετο ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν τοιαῦτα. Καὶ αὐταὶ αἱ σχέσεις μετὰ τῶν Βουλγάρων, ὡς διαταράχθησαν ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1913 καὶ μετὰ τὸν ἀ' παγκόσμιον πόλεμον, ἐρρυθμίσθησαν ἐπὶ πολιτικῆς βάσεως καὶ τῆς πολεμικῆς συγκρούσεως. Βαθυτέρα αἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς θεωροῦσαν τῆς γείτονας δὲν εἶχον ποτὲ μελετηθῆ, οὐδ' ὑπελογίσθη ὅτι πρὸς τοὺτους θὰ εἶχε ποτὲ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ παλαίῃ. Διὰ τοῦτο ἡ προειδοποίησις, τὴν ὅποιαν εἶχε κᾶμει πρὸ 25 περίπου ἐτῶν ὁ καθηγητὴς Ἀμαντὸς, ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου εἶναι οἱ Σλαῦοι, ἐθεωρήθη ὡς μὴ ἔχουσα οὐσιαστικὴν σημασίαν. Εἰς τοῦτο συνετέλει καὶ τὸ γόητρον, τὸ ὅποιον ἦσκει ἐπὶ τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου ἡ Ρωσσία, ἡ ὅποια παρουσιάζεται ὡς φίλη καὶ προστάτις αὐτοῦ διὰ τὸ ὁμόδοξον. Εἰς τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα ἐδόθη πρωτεύουσα σημασία, ἐνθυμοῦμαι δὲ καὶ ὅτι ὡς παιδιὰ ἀνετρεφόμεθα καὶ ἐξεπαιδευόμεθα μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην δύναμιν τοῦ Βορρᾶ, ἡ ὅποια ἐθεωρεῖτο ὅτι ἐπόκειτο νὰ ἀναστήσῃ τὴν χαμένην Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν χάριν τῶν Ἑλλήνων. Πάντοτε ὁ αἰσθηματισμὸς ἴσχυε καὶ ἐρρυθμίζε τὰ ζητήματα, παρεγνωρίζετο δὲ ἡ οὐσία.

Ἐνῶ δὲ ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἔτεινε πρὸς ἀναβίωσιν τῆς εὐκλεοῦς Βυζαντινῆς του Αὐτοκρατορίας, ἐλησμόνει κατὰ βάθος αὐτὴν τὴν ἱστορίαν της. Αἱ βυζαντινὰ μελέται ἦτο κάτι πολὺ σπάνιον καὶ οἱ Ἕλληνες διανοοῦμενοι ἐστρέφοντο μόνον πρὸς ἐξερευνῆσιν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐθε-

ωρείτο ότι εξαρτάται ὁ νεοελληνικὸς κόσμος. Τῶν στοιχείων δὲ τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου ἐθεωρήθη ὅτι τὸ μόνον ἄξιον προσοχῆς ἦτο ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821, εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν λεπτομερειῶν τῆς ὁποίας ἐπεδόθησαν οἱ νεοελληνισταί. Οὕτω ἡ ἀρχαιογνωσία καὶ ἡ δίκαια ἀποθέωσις τῶν ἡρώων τῆς ἐπανάστασέως ταύτης ἔκλεισαν τὰ μάτια εἰς κάθε ἄλλο ζήτημα καὶ δὴ τὸ σοβαρώτατον τῶν σχέσεων πρὸς τοὺς βορείους γείτονας, τοὺς ὁποίους εἰς τὸ βάθος ἠγνόει ὁ νεοελληνικὸς κόσμος. Ἡ σύναψις μάλιστα συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς τῷ 1912 πρὸς καταπολέμησιν τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπέτεινε τὴν τάσιν νὰ λησμονηθῇ ὅτι πρόκειται περὶ ἄλλων λαῶν ἐχθρῶν κατὰ τὸ παρελθὸν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, ἔστω καὶ ἂν ἠκολούθουν τὸ αὐτὸ θρησκευτικὸν δόγμα. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδεμία σημασία ἐδόθη εἰς τὴν στρατηγικὴν κίνησιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Διαδόχου βαδίζοντος πρὸς βορρᾶν καὶ τοῦτο διὰ τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν ποῦ ἀπεδόθη καὶ δικαίως εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ βαθεῖα διεισδυσις εἰς τὴν Βαλκανικὴν δὲν ἐθεωρήθη ὡς ἔχουσα σκοπιμότητά τινα, ἔστω καὶ ἂν ἀνθοῦσαι ἑλληνικαὶ πόλεις ὡς τὸ Μοναστήριον ἐγκατελείποντο ὀριστικῶς.

Παραλλήλως πρὸς τὴν μονομέρειαν ταύτην ἡ ἑλληνικὴ ἔρευνα ἐστρέφετο πρὸς τὴν Δύσιν, πρὸς ἣν ἐπέδιωκε νὰ προσαρμοσθῇ πᾶσα ἡ νεοελληνικὴ ζωὴ. Πρὸς τοῦτο κατεβλήθη προσπάθεια νὰ ἐπιτευχθῇ ἀνασύνδεσις δεσμῶν πνευματικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ πολιτικῶν καὶ ἐλησμονήθη ὅτι ἡ Ἑλλάς ποῦ ἔδωσεν εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως τὸν πολιτισμὸν εἶναι χώρα μὲ πολλοὺς παλαιὸν πολιτισμὸν ἴδιον καὶ δεύτερον ὅτι εἶναι ἀκραία χώρα τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πνευματικὸν κέντρον καὶ ὁ γενικὸς πνευματικὸς ὁδηγὸς τοῦ ἔθνους, ἐσκέφθη πρῶτον μὲν τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον, προσφάτως δὲ καὶ τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν. Ἐνῶ δὲ ἤϋξησε τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον τοῦ ἑθνικοῦ μας βίου, ἠγνόησε παντελῶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ξένα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐπηρέαζον τὴν ἑθνικὴν ταύτην ζωὴν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἰδρύθη ἐπὶ ἀναλόγων θάσεων, ἂν καὶ ἐν μέρει προσηρμόσθη πρὸς τὴν ὄλην κατάστασιν τὴν ἀπορρέουσαν ἐκ τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω διαπιστώσεων. Δὲν ἠσχολήθη ὅμως καὶ τὸ ἀνώτατον τοῦτο ἴδρυμα μὲ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων ποῦ ἀπορρέουν ἀπὸ τοὺς βορείους γείτονας τῆς χώρας, ἔστω καὶ ἂν ἡ μακεδονικὴ πρωτεύουσα γειτνιάζει πρὸς τὰ σύνορα τῶν βορείων τούτων γειτόνων.

Ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἠγνόησαν ἐν Ἑλλάδι τὴν σημασίαν τῆς βαθυτέρας γνωριμίας τῶν βορείων τούτων γειτόνων τῆς ἑλληνικῆς χώρας. Δὲν γνωρίζω κανένα βιβλίον ἑλληνικὸν ποῦ νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς ἐπιδιώξεις των, πλὴν τινων ἱστορικῶν ἐλαχίστων. Αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνον, ἀφ' ὅτου ἰδία διὰ τῶν πολέμων τοῦ 1912-13 ἤλθομεν εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μὲ αὐτούς. Τοὺς Γιουγκοσλαῦους ἐθεωρήσαμεν φίλους μας, διότι αὐτὸ ἐπέβαλεν ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης καὶ ἡ σύναψις συμμαχίαν. Μόνον τοὺς Βουλγάρους ἐθεωροῦσαμεν ἐχθροὺς μας, διότι εἶχον δεῖξει ἐμπράκτως τὸν αἰμοβόρον χαρακτήρα των. Δὲν καταρθώσαμε ποτὲ νὰ ξεχωρίσωμεν τὸ ἔργον τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διπλωματίας ἀπὸ τὸ ἑθνικὸν μας ἔργον. Τὸ αὐτὸ κινδυνεύομεν νὰ πάθωμεν σήμερον μὲ τὴν λεγομένην ἑλληνοτουρκικὴν φιλίαν. Εἰς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια λειτουργοῦσι τμήματα πρὸς μελέτην ὅλων τῶν συναφῶν πρὸς ἕκαστον ἔθνος προβλημάτων διὰ τῆς βαθυτέρας γνώσεως τῶν λαῶν. Ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἠγνόησε τελειῶς ὅτι εἰς ὅλα τὰ βόρεια του σύνορα κατοικοῦν ποικίλα σλαυικὰ φύλα, εἰς τὰ ἀνατολικά οἱ κατακτηταὶ του Τοῦρκοι καὶ πρὸς δυσμὰς οἱ Ἴταλοι. Ἐτεῖνε τὸναντίον τὰ ἐνδιαφέροντά του μόνον πρὸς τὴν μακρυνὴν Δύσιν. Ἡ σημασία τῶν γεωπολιτικῶν συνθηκῶν ἠγνοήθη παντελῶς. Ἡγνοήθη ἀκόμη ὅτι ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἀποτελεῖ ἴδιον ὄντοτητα μὴ προσαρμοζομένην παντελῶς πρὸς τὴν Δύσιν, πρὸς τὴν ὁποῖαν δυστυχῶς ἔκλονισε τὴν ζωὴν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐκπαίδευσίν του.

Σήμερον, ὅτε ὁ κίνδυνος κατέστη σαφής, ἤρχισεν ἡ μελέτη τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου ἐντατικώτερον, ὡς συνέχειας τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ ὡς προδρόμου τοῦ σημερινοῦ, καὶ ἡ διαφώτισις ἐπὶ τῶν ποικίλων προβλημάτων ποῦ

ἀπέρρευσαν δι' αὐτὸν ἰδίως ἐκ τῆς ἐμφανίσεως καὶ τῆς διεισόδου τῶν Σλαύων εἰς τὴν Βαλκανικὴν κατὰ διαδοχικοὺς χρόνους. Ἡ προσπάθεια εἶναι ἀναμφισβητήτως καλὴ, ἔστω καὶ ἂν ἔρχεται ἀργά. Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας ἐνὸς λαοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν καὶ εἶναι ἀπλῶς θεωρία, δὲν ὠφελεί. Ἡ σύγχρονός μας νεοελληνικὴ ζωὴ ἀπαιτεῖ τὴν γνώσιν ὅλων αὐτῶν τῶν ζητημάτων πρὸς ἀπορρέου ἐκ τῆς γεινιάσεώς μας με' τοὺς Σλαύους. Διὰ τοῦτο χρειάζεται πλήρης ἀναθεώρησις τοῦ προσανατολισμοῦ μας εἰς τὰς μελέτας καὶ τὰ ἐνδιαιφέροντά μας.

Χρειάζεται πολὺς κόπος, διὰ νὰ κερδηθῇ τὸ ἔδαφος πού ἐπὶ 130 περίπου χρόνιά ἐχάθη μέχρι σήμερον. Καὶ πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν ἐντατικὰ τὸ ἔργον τοῦτο πού φαίνεται ὅτι κάπως τώρα κατανοεῖται τουλάχιστον ἄπὸ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐνα παράδειγμα μᾶς ἤλθε καὶ ἀπὸ τὸν Νεῖλον με' τὴν ἰδρυσιν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ ὅποιον μεταξὺ ἄλλων ἔταξεν ὡς προορισμὸν του τὴν μελέτην τοῦ Μεσογειακοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ σκέψις τῶν Ἀράβων γειτόνων μας εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ ὀρθή. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ὡς πρῶτον θῆμα νὰ ἰδρυθῶν εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια ἔδραι μελέτης τῶν ἑσθίων γειτόνων μας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ των, ὅσον ἔχουν καὶ ὅπως τὸν ἔχουν. Τὸ πρᾶγμα θὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως διδακτικὸν καὶ ὠφελιμον. Πρέπει νὰ γνωρίσωμεν, με' ποίους ἔχομεν νὰ κάμωμεν, με' ὅλα τὰ κακὰ των καὶ με' ὅλην τὴν θαρβάρότητά των. Ἀλλὰ πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ τοὺς γνωρίσωμεν καλὰ. Σήμερον, ἐπειδὴ δὲν τοὺς γνωρίζομεν, ὑπάρχουν τόσο παραπλανημένοι, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπεστήριξαν θεωρητικῶς καὶ δημοσίᾳ ὅτι ἔχομεν συγγένειαν πρὸς τοὺς Σλαύους, συγγένειαν αἵματος, γλώσσης καὶ πολιτισμοῦ. Ἀναμφισβητήτως ἔχομεν συγγένειαν πολιτισμοῦ πρὸς αὐτούς, ὅσον ὅμως ἡμεῖς μετεδώσαμεν πρὸς αὐτούς, εἴτε ὡς θρησκείαν εἴτε ὡς τέχνην. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρέπει νὰ γνωρίζωμεν κατὰ βάθος τὴν ὀφειλὴν των.

2) Τὸ δεύτερον ζήτημα πού χρειάζεται τελείαν ἀναθεώρησιν τῆς μέχρι σήμερον τακτικῆς μας εἶναι ἡ ψυχολογικὴ μας σύνθεσις. Ὡς νότιος λαὸς καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας πού ἐζήσαμεν μέχρι σήμερον ἀνεπτύξαμεν εἰς μεγάλον βαθμὸν τὸ συναίσθημα. Ἀφήσαμεν παράμερα τὴν παράλληλον καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ καὶ παντός ὅ,τι εἶναι θετικὸν καὶ ἐφροντίσαμεν νὰ παραγάγωμεν τὸ συναίσθημα καὶ εἰς αὐτὸ σχεδὸν πάντοτε ἀποτεινόμεθα. Ἄν ἡ τοιαύτη ψυχολογικὴ μας σύνθεσις ἐδικαιολογεῖτο εἰς παλαιότερους χρόνους, σήμερον εἶναι μεγάλος κίνδυνος. Ἐν τούτοις ἡ ἐκπαίδευσίς μας καὶ ἡ ὅλη μας ζωὴ ἐστηρίχθη εἰς τὸ συναίσθημα καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ στηρίζεται πάνω εἰς αὐτό. Δι' αὐτὸ καὶ καθημερινῶς ἑορτάζομεν οἰοιδήποτε γεγονὸς καὶ κινδυνεύομεν νὰ χάσωμεν καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς σημασίας τῶν μεγάλων σταθμῶν τῆς ζωῆς μας καὶ τοῦ ἔθνους μας. Ἀφήσαμεν μέσα μας νὰ ξεχυθῇ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων Ἰώνων, ἐλησημόνησαμεν τὸ πνεῦμα τῶν Δωριέων ἐντελῶς με' τὴν αὐστηρότητα τῆς ζωῆς των καὶ δὲν κατωρθώσαμεν εἰς τὴν ζωὴν μας νὰ συνδυάσωμεν τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου πού συνεδυάσθησαν ἀρμονικῶς εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἰσορροπημένην ἐκδήλωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος πού ἐπέτυχον οἱ Ἀθηναῖοι. Ἡ δουλεία μᾶς ἔκαμεν ἀκόμη περισσότερο νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸν συναισθηματικὸν κόσμον τῆς ψυχῆς μας καὶ ἐκεῖ μέσα μόνον με' αὐτὸν νὰ ζήσωμεν ὡς τὸ μόνον στοιχεῖον τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου.

Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης μας ἀγωγῆς εἶναι ὅτι ἐπινοοῦμεν κάθε τι τὸ συναισθηματικὸν καὶ παραβλέπομεν τελείως ὅτι ὁ νοῦς εἶναι πού διέπει τὰ πάντα καὶ αὐτὸς «διεκόσμησεν» αὐτὰ κατὰ τὸν εἰσηγητὴν τοῦ Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον. Ὁ νοῦς εἶναι ἡ ἐνεργὸς δύναμις τῆς ψυχῆς, ἐνῶ τὸ συναίσθημα εἶναι τὸ παθητικὸν αὐτῆς στοιχεῖον καὶ ἐνίοτε τὸ διακοσμητικόν. Ἐτσι μείναιμεν μέσα εἰς ὅλους τοὺς γύρω μας λαοὺς ξένοι πρὸς κάθε τι πού ὑπαγορεύει ἡ δύναμις τοῦ νοῦ. Δι' αὐτὸ ἐξετάζομεν τὰ πράγματα πολλακίς ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ με' ἐπιπολιότητα, ἐγίναμεν εὐξέαστοι, ἐνθουσιαζόμεθα με' τὸ τίποτε καὶ μαρινόμεθα μετ' ὀλίγας ὥρας, ἀποφασίζομεν κάτι καὶ δὲν τὸ θέτομεν εἰς κίνησιν, ἀγνοοῦμεν τὴν πραγματικότητα, γινόμεθα ὄνειροπόλοι, πιστεύομεν εἰς τὴν διὰ θαύματος σωτηρίαν μας, ἐπλάσαμεν τὸν θεὸν τῆς Ἑλλάδος πού πάντα μᾶς ἀγαπᾷ καὶ γινόμεθα μοιρολάτραι. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἀπορρέει τὸ σημερινόν μας

κατάντημα ως ἔθνους. Ζητοῦμεν μόνον τὴν εὐθύνην ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ δὲν τὴν ζητοῦμεν πρῶτα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας, διότι ἐκεῖ εὐρίσκεται ἡ ἀρχὴ τῶν κακῶν.

Ἐκείνο λοιπὸν ποῦ πρέπει νὰ γίνῃ εἶναι ἡ πλήρης ἀναθεώρησις τῆς ψυχολογικῆς μας συνθέσεως ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἀνωτέρω διαπιστώσεων. Διὰ τὴν ἀναθεώρησιν πάλιν αὐτὴν χρειάζεται κόπος πολλὸς καὶ χρόνος μακρὸς. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀναθεώρησις πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσίν μας, διότι αὐτὴ ὑπὸ τὴν σημερινὴν τῆς μορφῆν, κατ' ἐξοχὴν καλλιεργεῖ καὶ ὑποθάλλει τὸ συναίσθημα ἀντὶ νὰ ἀναπτύξῃ κυρίως τὸν νοῦν. Ὁ τρόπος τῆς νεοελληνικῆς ἐκπαίδευσέως, ἡ ὁποία δὲν στηρίζεται πᾶνω εἰς τὴν θετικότητα, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡ αἰτία πάντων τῶν δεινῶν μας. Ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἀφῆκε τὴν ἐκπαίδευσίν του πλὴν τούτου ἔρμαιον οἰουδήποτε, διότι ἐθεώρησε τοὺς ἐκπαιδευτικούς του τοὺς τελευταίους ἀνθρώπους ποῦ ἔχουν νὰ προσφέρουν εἰς τὸ ἔθνος θετικὴν ὑπηρεσίαν, ἐνῶ αὐτοὶ εἶναι οἱ πρῶτοι καὶ ἴσως τὸ πᾶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ψυχολογικῆς μας συνθέσεως. Ὡμίλησε θέβαια πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικούς του πολλάκις μετὰ τὸ στόμα τῶν ὑπουργῶν του διὰ τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ Ἑλληνος διδασκάλου, ἀλλ' εἶναι τὰ λόγια αὐτὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λόγια τυπικά, χωρὶς περιεχόμενον, διότι τὸ κράτος οὐδέποτε ἔκαμεν ἱκανοὺς τοὺς ἐκπαιδευτικούς του νὰ ὑπηρετήσωσι θετικὰ τὸ ἔθνος των. Καὶ τοῦτο, διότι οὐδέποτε ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ἐσημάτισε τὴν ἔννοιαν τῆς εὐθύνης ἀκριβῆ, ὅπως ἄλλοι λαοί. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς εὐθύνης εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ὀρθῆς καὶ ἐπιτυχοῦς δημιουργίας. Διὰ νὰ ζῆσῃ ὁ νεοελληνικὸς κόσμος περαιτέρω χρειάζεται ἡ ἀναθεώρησις τῆς καταστάσεως ταύτης ταχεῖα. Πρέπει ἴσως εἰς μερικὰ πράγματα νὰ ξαναρχίσωμεν ἀπὸ τὸ μηδέν. Ἄν ὅμως ἀρχίσωμεν συστηματικὰ, θὰ δύναται νὰ ἐλπίζῃ ὁ νεοελληνικὸς κόσμος ὅτι μετὰ τὰς ἄλλας του ἀρετὰς ὄχι μόνον θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιπλεύσῃ, ἀλλὰ θὰ γίνῃ καὶ πάλιν πρωτοπόρος καὶ ὁδηγὸς τοῦλάχιστον εἰς τὴν ζωὴν τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς μέσης Ἀνατολῆς. Διότι ἡ ἀποστολὴ του εἶναι μεγάλη, τὴν δὲ δημιουργικὴν ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς ταύτης τὴν ἔδειξεν οὗτος ἐπανειλημμένως.

Μὲ αὐτὰ δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι ἐξήντησα τὰ νεοελληνικὰ προβλήματα ἢ ὅτι ἔδωσα ἱκανοποιητικὴν λύσιν ἔστω τῶν δύο ἐξ αὐτῶν ποῦ ἀναφέρω. Ἐθίξα μόνον μερικὰ σημεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς ἄλλους περισσότερον ζυμωμένους μετὰ αὐτὰ νὰ κάμωσιν ὀρθότερας καὶ περισσότερας εἰσηγήσεις.

Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

Π Ο Θ Ο Ι

Πρὶν σηκῶσω τὴν ἄγκυρα,
 Πρὶν ἀμολύσω τὰ σκοινιά,
 Φούσκωσε ὁ ἀγέρας τὰ πανιά
 Καὶ τὸ καράβι ξεκόβωντας σάλπαρε.
 Ἡ ἄγκυρα σκεπάστηκε ἀπὸ ἄμμο στὸ βυθό·
 Τὰ σκοινιά θάρεσαν καὶ διαλύθηκαν μέσα στὸ νερό.

Καὶ μόνο τὸ καράβι θὰ γυρνᾷ αἰῶνια στοὺς ὠκεανούς,
 Χωρὶς ποτέ του νὰ μπορεῖ ν' ἀράξῃ,
 Γιατὶ ἄφησε τὴν ἄγκυρα καὶ τὰ σκοινιά σ' ἓνα λιμάνι....

Σ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΝΑΣ ΑΣΗΜΟΣ, Ο ΔΙΑΣΗΜΟΣ, Ο κ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ (*)

III

Οί άνθρωποι τῶν γραμμάτων μῆκαν ἀπὸ τῆ τζαμόπορτα τοῦ κήπου. Μαζὶ κι' ὁ γραμματικὸς ὁ Γιάνης. Δὲν εἶναι ὅμως ὅπως ὁ καθέννας εὐκολα μπορεῖ νὰ τοὺς φαντασθεῖ — μαλιά, φλόγγο, παραξενιά καὶ φτώχεια. Ὅχι. Εἶναι ὅλοι κύριοι πολὺ καθῶς πρέπει. Λεπτοί, καλοντυμένοι, μὲ τρόπους κι' ἀκριβῆς γραβάτες. Μερικοὶ καπνίζουν καὶ ποῦρο.

Στὴν ἀρχὴ δὲ μιλοῦν. Μόνο μιά γοργὴ παντομίμα. Ὁ καθέννας ξεδένει τὸ δέμα πού ἔχει φέρει μαζὶ του καὶ μοιράζει στοὺς ἄλλους ἀπὸ ἓνα βιβλίο:—Τὸ καινούργιο μου ἔργο. Λοξὴ μιά ματιά, μισὴ μιά ὑπόκλιση καὶ τὰ χέρια πᾶν κι ἔρχονται γοργά, πάρε-δῶσε, πάρε-δῶσε. Στὸ τέλος ὁ καθέννας θρίσκειταί πάλι μ' ἓνα δέμα βιβλία μπροστά του. Μὲ προσοχὴ τὰ ἐξετάζει, βέβαια μόνο τὴν πρώτη σελίδα ἐκεῖ πού μπαίνει ἡ ἀφιέρωση, κι ἀμέσως μιά ἀπέραντη ἀγαλλίαση περιχύνει τὴν ὄψη του. Σηκώνεται καὶ διανέμει ὑποκλίσεις, κι' ὅπως τυχαίνει ὅλοι νὰ διαβάσουν μίαν ἔχταχτη ἀφιέρωση, ἔρχεται ὥρα πού ὅλοι μαζὶ κάνουν θασιῆς ὑποκλίσεις, ὁ ἓνας στὸν ἄλλο. Δὲν ξεχνοῦν ὅμως ν' ἀφήσουν κι ἀπὸ ἓνα βιβλίο του, ἔξω ἀπὸ τὴν κλειστὴ θύρα. «Προσφορά στὸ Μεγάλο Δάσκαλο μας». Τὰ φορτώνεται ὅλα ὁ Γιάνης καὶ τὰ πάει μέσα. Κανέννας δὲν τοῦ δίνει σημασία παρὰ ὁ καθέννας προσπαθεῖ νὰ ζηγήσει στοὺς ἄλλους τὸν ἑαυτοῦ του. Κάθονται ἔτσι ὅπως ἦρθαν, στριμωγμένοι παρέες παρέες καὶ προσέχουν μῆτε τὸ ροῦχο τῆς μιάς παρέας ν' ἀγγίξει τὸ ροῦχο τῆς ἄλλης.

— Ἐγώ, λέει ἓνας, ἐδούλεψα ὅλη μου τὴ ζωὴ γι' αὐτὸ (καὶ δείχνει ἓνα χοντρὸ βιβλίο). Μὲ τέχνη μοναδικὴ καὶ πρωτότυπο ὕφος, ἐξετάζω πόσες φορές φέρνει τὸ... ζητᾷ κάθε ἔργο παλιὸ ἢ καινούργιο.

— Καὶ ποιά ἢ ἀνάγκη ; πετοῦν ἀπὸ τὸν ἀντικρὺν καναπέ.

— Θὰ γνωρίσωμε ἔτσι τὸ συσχετισμὸ τοῦ... ζητᾷ μὲ τὴν παλιά καὶ τὴ νέα τέχνη, ζητᾷ μεγαλόκαρδα ὁ πρῶτος.

— Ἡ καινούργια τέχνη εἶμ' ἐγώ, φωνάζει ὀλόκληρη ἡ ἀριστερὴ παρέα.

— Μόνο ὁ Μεγάλος Δάσκαλος μας (καὶ δείχνουν τὴν κλειστὴ θύρα) δημιούργησε νέα τέχνη. (Αὐτοὶ πού μίλησαν κάθονται στριμωγμένοι στὸν καναπέ τῆς μέσης). Καὶ τὸ χρωστᾷ (ψηλώνει διδαχτικὸ ἓνα δάχτυλο μέσα ἀπὸ τὴ μάζα) στὰ πράσινα του μάτια.

— Τὰ μάτια του δὲν εἶναι πράσινα, εἶναι καστανά. Στὸ φῶς τῆς λάμπας χρυσιίζουν, τοὺς πληροφορεῖ ἡ γυναίκα του.

Ἡ ἴδια χρυσιίζει στὸ φῶς τῆς λάμπας.

— Καστανά! ; διαμαρτύρεται τὸ διδαχτικὸ δάχτυλο. Ποίος τὸ εἶπε ; Ἐτσι φαίνονται. Στὸν ἀνίδεο. Πού δὲν ξέρει ἀπὸ τέχνη. Σὰν τὰ παρατηρήσεις ὅμως καλά, θλέπεις ὅτι γαλαζοφέρουν.

— Εἶναι μαῦρα, λέει ἀπλά ὁ Γιάνης. Ἀφοῦ κι ὁ ἴδιος λέει : Τὰ μαῦρα μου μάτια.

— Ἰδέα ἀπατηλὴ ὄνειροπαρμένου. Ποτὲ ὁ δημιουργὸς δὲ μπορεῖ νὰ ἐρμηνέψει τὸν ἑαυτοῦ του. Ἐξ ἄλλου, ἔκανε πονηρὰ ἓνας καναπές γέροντας στ' αὐτὸ τοῦ ἄλλου καναπέ, καλότερα νὰ εἶναι γαλάζια γιατί... γυναικοφέρει.

Ἐδῶ φύσηξε ἄνεμος ἀκολασίας πάνω στὴς παρέες. Ἐνας εἶπε : Ἐχει γερὴ κράση. Ἡ Μαριγώ, ἡ δουλίτσα, ἔβαλε κι αὐτὴ τὸ λογάκι τῆς. Θέλησε νὰ ζηγήσει ὅτι μιά φορά ὁ ἀφέντης ἀρώστησε καί..... Καί ; περιμέναν ὅλοι. Ἡ δουλίτσα δὲ μπόρεσε νὰ προχωρήσει παρὰ μὲ νοήματα. Ἐπειτα σώπασε κοιτάζοντας κατάματα τὴν κυρά τῆς. Τότε ἓνας μισότριβος μολόγησε μὲ θάρρος : Ἐγώ τὸν γνώρισα σὰν ἡμουν παλληκαράκι. Στάθηκε, μὲ ἀναμέτρησε καὶ μοῦ χάδεψε τὸ σαγόνι. Στὴν ἀποκάλυψη σωπάσανε ὅλοι ἴσαμε πού ἀκούσθηκε ἐναγώνια μιά φωνή :

— Γιάνη ! Σημείωσε το κι αὐτὸ γιὰ τὴν ἱστορία.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο καὶ τέλος.

Ὁ μισότριβος — ἕνας ὁποιοσδήποτε κοινὸς ἀνθρωπάκος — τώρα θριαμβεύει. Ἐγινε ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας. Τὸν βάλαν στὴ μέση. Τὸν ρωτοῦν : Πού ; Πότε ; Πῶς ἔγινε ; Ἀπλοῦστατα ὅπως σὰς εἶπα. Ἡμῶνα στὸ σχολιό, στὴ γραμμὴ μὲ τ' ἄλλα παιδιά, περνοῦσε ὁ (κι ἔδειξε τὴν κλειστὴ μεσόπορτα). Κοντοστάθηκε, μὲ ἀναμέτρησε καί.....

— Καί ; .....

— Μοῦ χάδεψε τὸ σαγόνι.

Καί ὅπως τὸ διηγόταν ἦταν σὰ νὰ λεφτερώνεται ὁ ἴδιος ἀπὸ μιὰ παλιά του ἀρώστια. Ὁ Γιάνης ὡστόσο γύρευε περίσταση νὰ βάλει καὶ αὐτὸς ἕνα λόγο. Γιατὶ πρὶ λίγο εἶχε μπάσει κλεφτάτα ἕναν καινούργιο, ἕνα παιδί ὄλο μάτια, ποῦ δὲν ἤξερε ποῦ νὰ τ' ἀκουμπήσει. Ὅλες οἱ θέσεις, τὰ σκαμνιά κι οἱ καναπέδες, ἦσαν παρμένα ἀπὸ τὶς παλιές παρέες. Ὁ καινούργιος ὡστόσο στεκόταν σεμνός, ἀλλὰ πολὺ ἀνήσυχος σὲ μιὰν ἄκρη, πότε στὸ ἕνα ποῦδι πότε στὸ ἄλλο, κι ἔκανε νοήματα στὸ Γιάνη : πότε ; πότε ; Κι ὁ Γιάνης τοῦ ἀπαντοῦσε μὲ τὸ χέρι : Καρτέρα!

Καρτέρα καὶ καρτέρα φαίνεται ἔφθασε ἡ ὥρα ποῦ καρτεροῦσε, γιατί ὁ Γιάνης μπαίνει μὲ ἀπόφαση ἀνάμεσα στὶς παρέες καὶ λέει :

— Κύριοι καλλιτέχνες καὶ φίλοι τῆς τέχνης καὶ σεῖς ὅλοι οἱ ἐκλεχτοί, ποῦ ζῆτε πλάι τοῦς φίλους τῆς τέχνης, ρίξτε μιὰ ματιὰ καὶ σ' αὐτὸν τὸν καινούργιο. Πόθος του εἶναι νὰ περπατήσει στὸ φῶς τῆς σκιάς σας.

Στὰ λόγια τοῦ Γιάνη, ἀφοῦ ψήλωσαν ὄλο μερικὸς πόντους, εἶπαν στὸν Καινούργιο : Τί θέλεις ; Κι ὁ Καινούργιος εἶπε : Νὰ σὰς παρουσιάσω τὸ πρῶτο μου ἔργο. Κι αὐτοὶ εἶπαν : Καλωσῶριες ἀνάμεσο μας. Ἀλλὰ σκέφθηκαν : Ἀπατεῶνα! Ἀπὸ κάπου τὸ ἔχεις ἀντιγράψει. Ὡστόσο ὁ Ἀπατεῶνας ὀρθὸς μὲς στὴ μέση, οὔτε βλέπει πιά, οὔτε ἀκούει. Εἶναι μόνος. Μὲς στὴν ἔξαρση τῆς φωνῆς του. Δοσμένος ὀλάκερος στὸν παλμὸ τῆς κάθε του λέξης, ποῦ δοκιμάζει νὰ τινάζει πυροτεχνήματα — κόσμους καινούργιους — μὲς στὴν ἀδιαφορία τοῦ σύμπαντος. Σὰν τελείωσε ἀποτραβήχτηκε, σεμνός πάλι καὶ μόνος, δίχως μάτια πιά μῆτε νεῦρα, σκυμμένος πάντα στὶς θεϊκὲς φωνὲς ποῦ λαλοῦν μέσα του. Κι ὁ ἔξω κόσμος ἄς χειρονομᾷ ἄσμενα κι ἄς λέει ὅτι λέει.

Ἐύπησαν ἕνας ἕνας αὐτοὶ ποῦ συνεπαρμένοι τὸν ἄκουγαν κι ὄλο ὅσοι καμώθηκαν ἐπιδειχτικὰ πῶς δὲν τὸν ἀκοῦν, γιατί τοὺς ἔχει δῆθεν πάρει ὁ ὕπνος, ξεροκατάπιαν καὶ εἶπαν :

Φούρνους φωμὰ πρέπει νὰ φᾶς κακομοίρη. Τοῦ λείπει ἡ ἐνδοσκόπηση. Ὅχι, ἡ ἔξω....σκόπηση. Ἐχει θράσος. Ὅχι, δὲν ἔχει τὸ θάρρος τῆς γνώμης του. Μιμείται. Ουμίζει.....

Σχολές, ὀνόματα, κυλοῦσαν σὰ γυάλινοι γλόμποι καὶ σπάζαν ἐπικίνδυνα σκορπίζοντας ἀπογυαλίδια. Ἴσαμε ποῦ ὄλες οἱ παρέες σμίξαν σὲ φλύαρη γνώμη. Εἶναι πρωτοπόρος. Πρωτοπόρος ναί, ἀλλὰ.... ξεπερασμένος. Ἐδῶ ἄρχισαν νὰ παίζουν μὲ πιὸ λαμπρὰ λόγια. Τέχνη! Διαλεχτική! Αἰσθητική! Ὅλοι, ὄλα τὰ ξέρου. Μονάχα τὸν καινούργιο δὲν ξέρου, κι οὔτε θέλουν νὰ τὸν μάθουν. Προτοῦ τὸν μάθουν τὸν θάψαν. Ξεχάστηκε, πάει.

Ὁ Γιάνης κερνᾷ κρασί. Ἡ ἐρωτοχυτημένη παξιμάδι. Μὲ τὸ Γιάνη ἡ γυναίκα εἶναι ὄλη γλύκα. Γιάνη ἀπ' ἐδῶ. Γιάνη ἀπ' ἐκεῖ. Μὴν κουράζεσαι Γιάνη. Κάθησε πλάι μου, Γιάνη. Τ' ὄνομα τοῦ ἀηδονίζει μὲς στὸ γραφτὸ θηλυκὸ στόμα.

Ὅλοι εἶναι εὐχαριστημένοι. Μὲ τὸν ἑαυτὸ τους, μὲ τοὺς ἄλλους, μὲ τὸ κρασί, μὲ τὸ Μεγάλο Δάσκαλο μας. Μιλοῦν γιὰ τὴν ἀρετὴς του σὰ νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ἔργο δικὸ τους. Δουλεύουν ἴδια μερῆγκια νὰ στερεώσουν τὸ φανταστικὸ εἶδωλό του. Ποιά σημασία ἔχει πῶς πραγματικὰ εἶναι ἢ πῶς θέλει νὰ εἶναι ἢ πῶς τὸν θὲν αὐτοὶ ἢ πῶς τὸν βλέπει ὁ κόσμος ; Αὐτὸς θὰ γίνει κατὰ πῶς πετύχει, σὰν τὸν πηλὸ μέσα στὰ πολυμήχανα κι ἀνίεδα χέρια τῶν παιδιῶν, ποῦ φτιάχνουν ἀνθρωπάκια γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα ἢ γιὰ νὰ φαντάζουν στ' ἄλλα παιδιά.

Κι ἂν εἶναι μέσα ἐκεῖ, πέντε δέκα οἱ πλάστες, ἀκοῦς ὀνόματα δέκα δεκαπέντε ἀνθρώπων. Γιατὶ ὄλο τους ἔχουν ἀπὸ δυὸ καὶ τρία ὀνόματα. Ἐνα γιὰ τὴν δουλειὰς τοῦ παζαριοῦ, ἄλλο γιὰ τὸ σπιτί. Ἄλλο γιὰ τὴν Τέχνη. Τ' ὄνομα τῆς Τέχνης πρέπει νὰ εἶναι ἠχηρὸ, γιομάτο συναρπαστικὰ νοήματα. Σὰν τὸ φανταχτερὸ λουλούδι ποῦ στολιζεται ἢ κοπελίτσα ἢ τὸ τενεκεδένιο στέμα ποῦ

κουρδίζεται τ' αγοράκι. "Ετσι πλαστογραφοῦν, μικροὶ μεγάλοι τὸν ἑαυτὸ τους. Ἄλλὰ κανεὶς δὲν τοὺς κακίζει. "Ολοι ἔχουν συνηθίσει νὰ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους. Θεατὲς μαζί καὶ θεατρίνοι.

Μόνο ὁ κ. Καθηγητὴς παρακολουθᾷ μὲ δέος. Ὁλόκληρος μὲς στὸ πετσί του : τὸ κεφάλι, τὸ μέτωπο, τὸ γένι, τὰ δάχτυλα, τὰ φοβερά δάχτυλα πού πᾶν γυρεύοντας ὁλόενα.

— Νὰ μάθω! Ν' ἀρπάξω. Νὰ χορτασθεῖ ἡ ψυχὴ μου.

"Οσο γιὰ τὴ γυναίκα, αὐτὴ εἶναι δοσμένη στὸ δικὸ της ἀγῶνα. Πασχίζει γιὰ τὴν ἀγάπη.

"Ενῶ γίνονται ὅλ' αὐτὰ, ἀπὸ κάτω θόσκουν κι ἄλλες ἱστορίες. Εἶναι ἕνα ὄμορφο καὶ καλὸ παλληκάρι πού στὰ καλὰ καθοῦμενα τοῦ ἔδοξε νὰ σηκωθεί ἀπὸ τὸν πλαιῖνὸ καναπέ γιὰ νὰ πάει στὸν καναπέ τῆς μέσης. Τότε ἡ παρέα του ἔγινε ὀλη χέρια γιὰ νὰ τὸ κρατήσῃ, τὸ ἴδιο κι ἡ καινούργια παρέα γιὰ νὰ τὸ δεχθεῖ. Τὸ παλληκάρι ἔπαιξε σάν τὸ θαρῦδι τοῦ ρολογιοῦ, μιά ἀπ' ἐδῶ, μιά ἀπ' ἐκεῖ, ἴσαμε πού ρίχτηκε στὴν καινούργια παρέα. Τότε οἱ δικοὶ του ἄρχισαν νὰ τὸ θρίζουν. Καὶ ἴσαμ' ἐδῶ, τὸ κακὸ δὲν εἶναι μεγάλο. Σὲ λιγάκι ἀφήνει τοὺς καινούργιους καὶ ξαναγυρίζει στοὺς παλιούς. Τότε τὸν βρῖσαν οἱ καινούργιοι. Ἄλλὰ οὔτε κι ἐδῶ σταματᾷ ἡ ἱστορία. Ξάφνου σηκώνεται καὶ τραβᾷ ἴσια στὸν ἀντικρινὸ καναπέ ἀπ' ὅπου τοῦ κᾶναν νῶήματα : "Ελα! "Ελα! "Ετσι βρέθηκε νὰ τὸν θρίζουν δυὸ καναπέδες μαζί. Τὰ πράγματα ἄρχισαν νὰ σκουραίνουν. Τὸ δάχτυλο πού συνηθοῦσε νὰ ψηλώνει διδαχτικὰ φώναξε : Αὐτὸ εἶναι ἀνήθικο. Τ' ὄμορφο καὶ καλὸ παλληκάρι δέχθηκε κατακούτελα τὴ βρῖσιά, κι ὅπως δὲ θρῖηκε οὔτε πέτρα νὰ ρίξει μῆτε ἀσπίδα νὰ σηκώσει, ἀπάντησε : Μόνο οἱ ἀνήθικοι πᾶνε μπροστά! Τότε ἀγρίεψαν ὅλοι τόσο πολὺ πού θὰ πιάνονταν στὰ χέρια, ἂν δὲν ἔμπαινε στὴ μέση ὁ κ. Καθηγητὴς μὲ τὰ λόγια : Πρέπει νὰ ζήσῃ τὸ παιδί. "Ετσι τοὺς ἡσύχασε κάπως.

"Ὡστόσο ἡ δουλίτσα ἡ Μαρिγῶ, πῆγαιν' ἔλα κουβαλᾷ βιβλία — ὅσα μπορεῖ νὰ σηκώσει — καὶ τὰ πετᾷ σὲ μίαν ἄκρη. Πῆγαιν' ἔλα, κάτι πῆραν εἴδηση ἀπὸ τίς παρέες κι ἕνας τους εἰσεξεκόβει ἀπὸ τὸν καθῶν, τὰ ἐξετάζει, κι ὅταν τύχει ν' ἀνακαλύψῃ ἀνάμεσα τοὺς καὶ τὸ δικὸ του βιβλίον ἄκοσο κι ἀνέγυγχο ξανακάθεται στὴ θέση του ἀηδιασμένος. "Ετσι ἀκούστηκαν στὴν ἀρχὴ δειλιά, ὕστερα πιὸ δυνατὰ οἱ πρῶτες κατηγορίες ἐναντία στὸ Μεγάλον Δασκάλου μας.

... "Επὶ τέλους πού στηρίξει τὴ φήμη του ; Τί ἐξαιρετικὸ ἔχει ; "Εργο μεγάλο ἀκόμα δὲν ἔδωσε. Κι ἂν δώσει ποτέ.... "ἴσαμε τώρα εἶναι σάν τόσοι καὶ τόσοι.... Πέρασε τὴ ζωὴ του δουλεύοντας πιὸ πολὺ γιὰ τὴ φήμη του παρά γιὰ τὴν Τέχνη. Ψέματα λέω ;

— "Αἱ στὸ διάολο, εἶπε κι ὁ κοινὸς ἀνθρωπάκος, πού τοῦ εἶχαν χαδέψῃ σάν ἦταν μικρὸς τὸ σαγόνι, ἂν ἄξιζε τὸν κόπο νὰ τοῦ ταιριάξω τέτια μίαν ἱστορία καὶ νὰ ἔχτεθῶ ἀδίκῃ γιὰ τὴ μουτσούνα του.....καὶ φασκέλωνε δίχως σεβασμὸ τὴν κλειστὴ θύρα.

Πῆγαιν' ἔλα ἡ Μαριγῶ, πλήθαιναν οἱ καταφρονητάδες τοῦ Μεγάλου μας Δασκάλου, ἀλλὰ οἱ λίγοι πού ἀπόμειναν μὲ τὸ μέρος του, τὸν ὑπερασπίζονταν μὲ τόσο πάθος πού θαρρεῖς ἐπρόκειτο γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τους. Στὸ τέλος δὲν ἀπόμεινε ἄλλος ἀπὸ τὸ Γιάνη τὸ γραμματικόν, πού δὲ μποροῦσε νὰ μπεῖ στὸ νόημα τῆς κατακραυγῆς, ἴσαμε πού τὸ μάτι του πῆρε τὴν αἰτία τοῦ κακοῦ κι εἶπε στὴ Μαριγῶ :

— Γιατὶ κουβαλᾷς τὰ βιβλία ;

— Ὁ ἀφέντης εἶπε : Πάρτα ἀπ' ἐδῶ αὐτὰ τὰ σκουπίδια.

— Εἶπεν ἔτσι!! ; "Αἶα, σῆκωσαν ὅλοι τὴ φωνή. "Ενας σῆκωσε καὶ τὰ δυὸ χέρια. Τρόμαξε ἡ Μαριγῶ πὼς θὰ τὴν χτυπήσῃ κι ἔβαλε τὸ κεφάλι κάτω.

— Ἀμάν! Δὲν εἶπεν ἔτσι.

— Τότε γιατί λὲς ψέματα ; τὴ μάλωσε ὁ Γιάνης.

— Δὲ λέω ψέματα, κύρ Γιάνη, στὸ ὀρκίζομαι (κι ἔβαλε τὰ κλάματα). Τ' ἄγγιξε μὲ τὸ πόδι κι εἶπε πάρτα. Τὰ κλώπησε καὶ βιβλία.

Σάν τὴ βοῇ τοῦ νεροῦ πού τραβιέται κι ἀφήνει νὰ φανοῦν ἡ λάσπη κι οἱ ξέρες, μὲ τέτιον ἕναν κοχλασμὸ ξεσκέπασε ὁ καθένας τὸν κρυφὸ θυτὸ τῆς ψυχῆς του. Τὸ εἶδωλο τοῦ Μεγάλου μας Δασκάλου πέφτει. Τὸ σέρνουν στὸ

χωμα. "Ανθρωπος δείχνει με όλες τις κρυφές του ασκήμιες και τις μικρές του κακίες. Νά ἦσαν τουλάχιστο μεγάλες!

Μόνο ἡ ἐρωτοχτυπημένη γυναίκα δὲν ἀλλάζει. Φθόνος, ψιθυρίζει, φθόνος.

— Χρειάζεται κι ὁ φθόνος, κηρύττει ὁ κ. Καθηγητής.

Τότε ἡ βοή δυναμώνει γύρω του.

— "Ὅχι, ἡ Τέχνη θέλει ἀρετές. "Ανθρώπους ἀγνούς, Ταπεινώση, Θυσία.

— Ἄγνοτητα! Ταπεινώση! Θυσία! Καὶ εἶσθε ἀγνοὶ ἐσεῖς ὅλοι; Γιατὶ τότε ταπεινώνετε, μοιράζετε τὰ ἔργα σας, ἐπαιτεῖτε τὸν ἔπαινο; Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐπιστήμης τώρα θριαμβεύει. Σὰ δικαστῆς στέκει ἀνάμεσό τους. Τεντώνει δειχτικά τ' ἀνελέητο δάχτυλο, πότε στὰ σκόρπια βιβλία, πότε στὸν ἕνα, πότε στὸν ἄλλο.

— Ἐσὺ γιατί γράφεις;

— Για νὰ ὠφελήσω.

Ἐσὺ; Ἐσὺ; Ἐσὺ; Για νὰ ὠφελθῶ. Ἐσὺ; Ἐσὺ; Για τὴν Πατρίδα. Για τὸν ἑαυτό μου. Για τὴν Τέχνη — μόνο για τὴν Τέχνη. Ἐσὺ; Για νὰ δῶ τί θὰ ποῦνε. Μόνο για νὰ ποῦνε. Ἐσὺ; Για τὴ νίκη. Για τὸν ἄθλο—μόνο για τὸν ἄθλο.

— Ἐσὺ;

Τὸ παιδί, ὁ Καινούργιος, δὲν ἀπαντᾷ. Οὔτε ἀκούει, μήτε βλέπει. Εἶναι ἀκόμα δοσμέμος στὶς φωνές πὺ λαλοῦν μέσα του. Κι ὁ Γιάνης, δίχως νὰ τὸν ρωτᾷ κανένας ἀπαντᾷ στὸν ἑαυτό του: Δὲν ξέρω... Δὲν ξέρω... Λέει ἀκόμα «δὲν ξέρω» κι ὅταν ὁ κ. Καθηγητής, ρίχνοντας μιὰ διαταχτική ματιά στὴ γυναίκα, τοὺς μάζεψε ὅλους καὶ βγήκαν στὸν κῆπο νὰ τὰ ποῦν καλύτερα.

***

— «Δὲν ξέρω», ἐξακολουθεῖ νὰ λέει ὁ Γιάνης.

Τότε ἡ γυναίκα πῆγε κοντά του. Ντύθηκε ὅλη τὴ γοητεία τῆς καὶ πῆγε. Ἀηδόνισε πολλές φορές τ' ὄνομά του.

— Γιάνη, Γιάνη, Γιάνη....

— Κι ἦταν σὰ μέλισσα πὺ τρυγᾷ τὸ μέλι — παλμική, ὅλη σπλάγγχο.

Ὁ Γιάνης ὑποταγμένος: Κυρά μου.

Ἡ Κυρά: Γιατί, Γιάνη, λές πὺς δὲν ξέρεις;

Ὁ Γιάνης: Δὲν ξέρω, κυρά μου.

Ἡ κυρά: Δὲν ξέρεις ὅτι μ' ἀγαπᾷς;

Ὁ Γιάνης, λύθησαν οἱ ἄρμοί του.

Ἡ κυρά: ... καὶ σὲ ἀγαπῶ Γιάνη. Σὲ ἀγαπῶ κι ἐγώ.

Ὁ Γιάνης σηκώθηκε σὰ δράκος, κοίταξε ἀπ' ἐδῶ, ἀπ' ἐκεῖ καὶ: μὲ ἀγαπᾷς; εἶπε.

— Σ' ἀγαπῶ σάν τὴ ζωὴ μου.

— Κι ὁ; ρώτηξε ὁ Γιάνης κι ἔδειξε τὴν κλειστὴ πόρτα.

— Ὁ; ("Ἀχ, πὺς τὸ εἶπε αὐτὸ τὸ ὁ.) Ὁ — εἶναι ἡ σκιά σου. Τὸ εἶδωλο, τὸ καθρέφτισμα σου. Ὁ; (μὲ περιπαιχτικό γέλιο) Σ' αὐτὸν βλέπω ἐσένα. Μόνο ἐσένα βλέπω σ' αὐτόν.

— Ὅποτε ξέρεις ὅτι κι ἐγὼ παραδέρνω; Πονῶ, λαχταρῶ, πασχίζω, ἐλπίζω.

— Ἄν τὸ ξέρω! Ὅλα τὰ ξέρω. Ὅλα.

— Ἐξαισία γυναίκα.

— Ἀστραφτε. Λαμποκοποῦσε. "Ἄλλος "Ανθρωπος τώρα ὁ Γιάνης. Πιὸ ψηλός, πιὸ στερεός, πιὸ ὠραῖος. Τὰ μάγουλά του πυρομαχοῦν, ξαστερώσαν τὰ μάτια. Φωνάζει: Νοιώθω τί ἀξίζω! Εἶμαι μοναδικός στὸν κόσμολ! Θὰ δώσω ἕνα ἔργο πὺ θὰ τὸ σεβασθοῦν οἱ αἰῶνες. Κι ἐσὺ γλυκυτάτη εἶσαι ἡ μουσα. Καὶ πρώτη θὰ τ' ἀκούσεις. Τρέχει, φέρνει ἕνα πελώριο δεμάτι χαρτιά. Διαθάζει τὸν τίτλο:

«Ἡ κρυφὴ ἱστορία μιᾶς βασανισμένης ζωῆς».

— Ἄστα αὐτὰ, καμμένε Γιάνη. Τὰ χαρτιά δὲ φελοῦν. Ἐμεῖς τώρα ζωντανές ἱστορίες θὰ ζοῦμε. Μελάνι τὸ αἷμα, δεφτέρη ἡ καρδιά καὶ Μοῦσα ἡ ἀγάπη.

Ὁ Γιάνης κρατᾷ ἐπὶ τέλους τ' ὄνειρό του, τὴ λεπτότατη μέση κι ἡ μέλισσα, ἡ γυναίκα, παίρνει ἀνάλογη στάση. Προσέχει ὅμως πάντα νὰ μὴ δώσει στόχο στὴν κλειστὴ μεσόπορτα. Ποῦ ξέρεις; Κι ὕστερα γιατί νὰ χάσει στὰ καλά καθούμενα τὴ γλυκιὰ ζωὴ τῆς;

Ἐκείνη ἀπὸ ἀλλοῦ ἦρθε ἡ πιστόλια, ὄχι μέσα ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἦρθε ἀπ' ἐκεῖ πού δὲν τὴν περίμενε κανένας. Πίσω ἀπὸ τὴ γύψην προτομὴ—ζωντανὸς γύψος, πρόβαλε ὁ κ. Καθηγητῆς μ' ἕνα πιστόλι στὸ χέρι, κὶ ὁ Γιάνης—ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀσήμαντη ζωὴ—θρέθηκε φαρδύς πλατύς—ξερός στὸ ντιβάνι.

**

—Πιστόλισαν τὸ Γιάνη! (Ἡ δουλίτσα μαλλιοτραβιέται, σχίζει τὰ μάγουλά της). Πιστόλισαν τὸ Γιάνη! Ὁ Γιάνης ξεψυχᾷ! Πάει, πέθανε ὁ Γιάνης.

Στὶς φωνές της ὁρμῶν μέσα ἀπὸ τὴ τζαμόπορτα, ὁ κ. Καθηγητῆς κι οἱ παρέες τῶν γραμμάτων. Ὁ Καινούργιος κλαίει μὲ ὀλολυγμὸ σὰν γυναίκα. Ἡ γυναίκα δὲν κυλᾷ δάκρυ. Ὁ κ. Καθηγητῆς λέει τὰ πιὸ κοινὰ λόγια. Κρίμας τὸ παλληκάρι! Ὅλοι κανοναρχοῦν κόρο: Κρίμας τὸ παλληκάρι.....

—Μὴν τὸν κλαίτε....., λαλεῖ μιά παχιά φωνή!

Ἡ περβολάρης μόλις ἔχει προβάλει ἀπὸ τὴ τζαμόπορτα μ' ἕναν ἥλιο στὸ κάθε του μάγουλο.

—Γιατί; ἀποροῦνε ὅλοι.

—Γιατί δὲ μπορεῖ νὰ ἔχει πεθάνει. Ἐγὼ μ' αὐτὰ μου τὰ χέρια, (καὶ τοὺς τὰ δείχνει ἕνα γύρο) ἔχω ἀδειάσει τὸ πιστόλι.

Τότε πέφτουν πάνω στὸ Γιάνη. Τὸν τραβολογοῦν, τὸν σκουντοῦν, τοῦ φωνάζουν: Ζεῖς! Γιάνη Ζεῖς!

—Δὲ ζῶ, μόλις ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Γιάνη..

Ζεῖς, τὸν θεβαιώνουν.—Ὅχι, ἔχω πεθάνει. Τὸν σέρνουν, τὸν στήνουν στὰ πόδια του, ἐκεῖ μὲς στὴ μέση.

—Εἶδα τὸ Χάρο μὲ τὰ μάτια μου.

—Τί εἶδες καὶ ξεεἶδες. Ἐνα ἀστεῖο ἦταν. Ἐνα ἀθῶο ἀστεῖο. Ἐνα ψέμα γιὰ νὰ γελᾷμε. Τίποτ' ἄλλο.

—Κι ἡ Κυρά;

—Ἐδῶ εἶναι κι ἡ κυρά.

—Κι ἐγὼ σ' ἀστεῖα σοῦ τὰ εἶπα. Ἡ τὸ πιστεψες χάχα; Ἦ ἀγαποῦσα ἐσένα;

Καὶ τὸ γέλιο της κουδούνισε καθαρὸ σὰν καμπανάκι, πρώτη φορὰ τόσο καθαρό. Ὑστερα στράφηκε στὶς παρέες καὶ κατὰγγειλε τὸ Γιάνη.

—Θά σᾶς τὸν μαρτυρήσω. Ξέρατε; Γράφει κι αὐτὸς βιβλία. Μοῦ τὸ μολόγησε ὁ ἴδιος. Ζήληψε τὴ δόξα του (κι ἔδειξε τὴν κλειστὴ μεσόπορτα) καὶ τὴ δικιά σας.

—Γράφεις, μωρὲ Γιάνη; Σὲ καλὸ σου. Γράφεις ἀλήθεια; Καὶ τὸν πήραν στὶς καρπαζιές.

—Ὅτι σοῦ ἀξίζει.

ΑΥΛΑΙΑ

Σὲ ὅλα τὰ θέατρα ἡ αὐλαία πέφτει στὸ τέλος. Στὸ θέατρο τῆς ζωῆς ἡ αὐλαία πέφτει στὴ μέση. Γιατί ἡ ζωὴ ὀλοένα δοκιμάζει ἐπιλόγους. Γι' αὐτὸ θὰ ἐξακολουθήσομε. Ἴδου ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐπιλόγους πού μπορεῖ νὰ ἔχει αὐτὴ ἡ ἱστορία:

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τρεῖς γραφομηχανές καὶ τρεῖς κοπέλες. Χαρτιά πᾶν κι ἔρχονται χύμα. Ὁ κ. Καθηγητῆς θριαμβεύει μέσα σὲ μιά σφιχτὴ ρεδιγκότα κι' ἕνα ριγωτὸ παντελόνι. Ἡ γυναίκα γιορτάσιμα ντυμένη ὅλη δροσιὰ φαλμαπαλάδες καὶ φιόγγους προεξοφλᾷ τὸ θρίαμβο τῆς ἀγάπης. Ὁ Γιάνης στὰ μέσα καὶ στὰ ἔξω λυώνει στὸ πόδι. Ὁ περβολάρης πάει κι ἔρχεται, θελήματα στοὺς ἐκδότες.

Ὅλα εἶναι ὠριμα,—τὸ σπιτι, οἱ ἄνθρωποι, οἱ καιροὶ κι οἱ ὄρες γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ θρίαμβο. Μέσα στὸ σπιτι τώρα ἀπλώνεται κορεσμένη σιωπὴ, ἡσυχία ἀπαντοχῆ. Εἶναι ἡ μεστωμένη γαλήνη. Μόνο πάνω στὸ θλιβερό μέτωπο τοῦ Γιάνη, ὅταν θρέθηκε μιά στιγμή μόνος, περνοῦν ἀκόμα οἱ ἀνησυχίες, σὰ δυνατὸ φύσημα ἀνέμου πάνω στὶς κορφές δένδρων πού κοιμούνται. Ἐάφνου τὸν ἀφαρπάζει μιά δυνατὴ λάμψη. Κυλᾷ τὰ μάτια νὰ δεῖ πῶς ἦλθε. Ὅλα εἶναι ἡσυχία, σκοτεινά. Κοιμούνται τὰ ξύλα, τὰ χαλιά, τὰ βελουῦδα, οἱ τοῖχοι.

—Μόνο ἡ καρδιά μου ἔξαγρυπνᾷ μὲς στὴν θλίψη. Ἄχ! ν' ἀκουμπήσω ἀπᾶνω της τ' αὐτί, νὰ θρεῖ ἀναπαμὸ τὸ μυαλό μου.

Σπαρταρά ἴδια μέλισσα, πού πασχίζει γιὰ μέλι, γυναίκα γι ἀγάπη.

—Γιάνη!

Ποῖος μὲ φωνάζει; Τινάζεται. Δὲν εἶναι κανένας. Γιάνη! Γιάνη! Γελᾷ σὰ νὰ κλαίει. Κι ἐγὼ νόμιζα ὅτι οἱ φωνές ἔρχονται ἀπὸ μακριά. Μέσα μου εἶναι οἱ φωνές. Μιλοῦν οἱ νεκροί... Ἄλλὰ ὄχι. Αὐτοὶ εἶναι θόρυβοι τοῦ κόσμου. (Ἀφουγκράζεται) Θόρυβοι ζωῆς. Ποδοβολητὸ ἀνθρώπων πού προχωροῦν. Χειροκροτήματα. Κλάμα! Ἔνα μακρυνὸ σιγανὸ κλάμα. Ὅχι γέλιο εἶναι.... Εἶναι γέλιο; Ποῖος γελᾷ; Ποῖος κλαίει; Ποῖος σέρνεται μὲς στοὺς δρόμους τοῦ κόσμου; Ποῖος προχωρᾷ; Ποῖος πέφτει;

Μὲς στὴ βοή ξεχωρίζει ἕνα «Ζήτω».

—Ζήτω! Ζήτω!

Τώρα τὰ «ζήτω» κυκλώνουν τὸ σπίτι. Χτυποῦν στὰ πεζούλια, ἀναπηδοῦν, σπάζουν τὶς θύρες. Ἡ τζαμόπορτα παίζει μὲ τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιο.

Θεέ, τί δόξα κάθε ἀνατολή!

Πῶς πέρασε τόσο γρήγορα ἡ νύχτα! Πότε ἔφεξε ἡ μέρα! Διάπλατοι ἀνοίξαν οἱ δρόμοι. Ἡ ἐμπιπὴ τοῦ σπιτιοῦ σὰν τὸ μέλισσι βουίζει. Ἀκούγεται σάλαγος κόσμου. Τὸ πλήθος ὄρμα μέσα ἀπὸ τὶς ὀρθάνοιχτες θύρες. Φανερώθηκαν κι οἱ ἀνθρώποι τοῦ σπιτιοῦ—μιὰ στιγμή καὶ τοὺς χάνω—τοὺς συνεπῆρε τὸ ἀνθρώπινο κῶμα.

—Ποῦ εἶναι; Ποῦ εἶναι; φωνάζει ὁ κόσμος.

—Θέλομε νὰ τὸν δοῦμε. Νὰ τὸν καμαρώσομε. Νὰ τοῦ σφίξομε τὸ χέρι. Νὰ τὸν χαροῦμε.

—Ὁ ἀφέντης στολιζεται. Τώρα τοῦ πηγὰ σιδερωμένη τὴν καλὴ φορεσιά του, πληροφορεῖ ἡ δουλίτσα.

Ὁ γαμπρός μου σὰς εὐχαριστεῖ ὅλους μαζί, κύριοί μου, καὶ χωριστὰ τὸν καθένα, τσακίζεται ὁ κ. Καθηγητὴς σφιγγοντας χέρια.

—Ὁ ἄντρας μου εἶναι ξαγρυπισμένος· μὴν τὸν ἐνοχλήτε, λέει νωθρὰ ἢ ἐρωτοχτυπημένη γυναίκα. Ἐνας ὅμως μὲ χρυσὸ κονδύλι τὴν παραμερίζει, προχωρᾷ καὶ λέει:

—Γιὰ τὴ βιογραφία. Πότε γενήθηκε; Ποῦ; Πῶς; Ὄνομα. Ψευδώνυμο. Παρατσούκλι. Ὑψος. Βάρος.

—Παρακαλῶ παρακαλῶ, ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ κ. Καθηγητῆ, σὰ μέσα ἀπὸ πηγᾶδι. Παρακαλῶ καὶ σιχίζει τὴ μάζα. Παρακαλῶ, κι' ἀδειάζει ἕναν κυκλικὸ χῶρο. Παρακαλῶ, καὶ στείνει τὸν ἑαυτό του στὴ μέση. Ἀπ' ἐκεῖ ἀρχίζει νὰ ὑπαγορεύει:

—Μέ—γι—στος Ἰ—θρι—αμ—θί—δης.

—Ὅχι, ὄχι. Ἐμεῖς ἤρθαμε γιὰ τὸ Γιάνη. Τὸ Γιάνη θέμε νὰ δοῦμε. Ποῦ εἶναι ὁ Γιάνης;

Σέρνουν τὸ Γιάνη, μέσα ἀπὸ τὴ γωνιά του σὰ χαμένο, τὸ στήνουν στὴ μέση καὶ τοῦ σφιγγουν τὸ χέρι, τὸν καμαρώνουν, τὸν φιλοῦν, ἀλαλάζουν: Ζήτω ὁ Γιάνης.

—Παρακαλῶ, παρακαλῶ, φωνάζει ἀκόμα ὁ κ. Καθηγητὴς, κάποια παρεξηγήση ἔχει γίνει. Μιὰ στιγμή, νὰ βάλουμε τὰ πράγματα σὲ τάξη.

Σὰν τὰ βάλαν φανερώθηκε ὅτι ὁ περβολάρης μαζί μὲ τὰ χαρτιά τοῦ ἀφέντη, ἔδινε στὸν ἐκδότη καὶ τὰ γραπτὰ τοῦ γραμματικοῦ. Τώρα αὐτὰ θριαμβεύουν.

—Γιατί τὸ ἔκανες σκουλίκι;

—Γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ ἡ ἱστορία τοῦ μικροῦ γαϊδουριοῦ. Ξέρετε; Ἐγὼ εἶμαι τὸ μικρὸ γαϊδούρι.

Κανένας δὲν τοῦ δίνει σημασία· δὲν τὸν ἀκούει γιατί ὁ Ἐπιστήμονας βρυχάται μὲ τὸ δάχτυλο τεντωμένο ἐναντία στὸ Γιάνη.

—Κλέφτη! Ἐκλεψες τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς μου.

—Δὲν εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς σου, φωνάζει ὁ περβολάρης, μόνο γιὰ τὴ δική μου ἔχει γράψει.

—Ἐκλεψες τὴ γυναίκα του, (κι' ἔδειξε τὴν κλειστὴ μεσόπορτα).

—Ὅχι, ὄχι, ἔβαλε τὰ κλάματα ἡ Μαριγώ. Ἐμένα ἀγαπᾷ ὁ κύρ Γιάνης. Ἄφου μού ἔβγαλε καὶ τραγούδια: Ἡ κοπέλα ἡ Μαριγώ.....

—Διαπόμπειψες τὶς νεανικές μας λαχτάρες, φώναζαν ὅλοι μ' ἕνα στόμα.

—“Οχι. Μονάχα γιά τίς δικές μου ἔχει γράψει, τὸν ὑπερασπίζεται ὁ Καινούργιος.

—Καμώθηκες ὅτι με ὑπηρετεῖς πιστά γιά νά με κατασκοπεύεις, ἔμπηξε τὸ κεντρί της κι' ἡ γυναίκα ἢ μέλισσα.

—Σὲ πόνεσα. Σὲ πόνεσα ἀληθινά. “Ἐκανα τὸν πόνο σου δικό μου.

Ἦταν τὰ πρῶτα λόγια πού ξεστόμιζε ὁ Γιάνης, ἀλλά τὰ σκέπασαν ἄλλες φωνές.

—Καμώθηκες ὅτι δὲν ξέρεις νά γράφεις, ἐνῶ ἐσύ ξέρεις.

—Δὲν τὸ ἤξερα πὼς ξέρω. “Ἐγραφα νά βρῶ παρηγοριά.

—Τότε γιατί τὰ ἔδωσες τροφή στὴν περιέργεια τοῦ κόσμου;

—Δὲν τὰ ἔδωσα. Κάναν πόδια καὶ φύγαν. Τώρα με κυνηγᾶνε. “Αχ, με κυνηγᾶνε.

Κι' ἀλήθεια ὁλοῦθε τὸν κυνηγοῦσαν. Σήκωσε διπλωμένα τὰ δυό του μπράτσα, ἔκρυψε μέσα τὸ πρόσωπο καὶ σκυφτός ἔφυγε σέρνοντας πίσω του μιά μακριὰν οὐρά ἀπὸ σκιές.

“Ἐτσι περνᾶ κάπου—κάπου ἕνας ἄνθρωπος μέσα στὴ θοῆ τῆς ἑναστρῆς σιωπῆς, κι' οἱ σκιές πού θορυβοῦν γύρω του θριαμβεύουν, ἐνῶ αὐτὸς τραβᾶ ξεμοναχιασμένος γιά μακρυνούς καὶ ἄγνωστους δρόμους, κι' οὔτε ἀκούει τὸ μόνο ζωντανὸ πλάσμα—ἕνα παλληκαράκι ὄλο μάτια καὶ πόνο—πού στενάζει:

—Δάσκαλε! Νά σοῦ μοιάσω!

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΣΙΑ

(Τέλος)

ASSIZI

Τὸ φεγγάρι φωτίζει τὴ μεσαιωνικὴ πόλη.

Τὸ φεγγάρι τῶν παλιῶν κραυγῶν φώτισε τὴ ψυχὴ μου :

Εἶδα τίς σκάλες, πού οἱ Περουζιάνοι ἀνέβαιναν στὰ τείχη,

Μ' ἀπόψε ὁ σιδηρουργὸς κτυπᾶ ἀπαλά τὸ σίδηρο καὶ κάνει φαναράκια.....

Point d'Assize: Ἐληές, σιτάρι, καὶ χρυσοὶ καρποί.

Βῶδια ἄσπρα τῶν θυσιῶν ἀυλακάνουν τὴν κοιλάδα τῆς Οὔμπριας.

Κοιτώντας τὴν ὁ ξανθὸς εὐπατρίδης, κουρασμένος ἀπ' τίς φωνές τῶν συμποσιῶν

Καὶ τὰ σαλπίσματα τῶν πολιορκιῶν προσεύχεται ζητώντας τὸ Θεό.

Οἱ ἦχοι τῶν ὠρῶν ἔχουν θραχνιάσει κι' ὁ Giotto γέρασε πολὺ....

Στὶς πόρτες τῶν παλατιῶν δὲν κτυπᾶ πιά ὁ προσκυνητής.

Οἱ Βάρβαροι περνοῦνε θιαστικά. Μιά ὥρα μόνον γιά τὸ Assizi.....

Ἄ Cook δὲν ἔχει καιρὸ !

Οἱ κραυγές κι' οἱ λιτανεῖες ξανακούονται ἀπόψε.

Τὸ μελαχρινὸ παιδί με τίς ἀγωνίες καὶ τοὺς φόβους στὰ μάτια

Περπατᾶ στοὺς σιωπηλοὺς δρόμους τοῦ Assizi

Γυρεύει τὸ Σταυρὸ κοιτάζοντας τὰ τείχη.

Καὶ δὲν ἔχει καιρὸ οὔτε τὴν κιθάρα νά κτυπήσει,

Οἱ σκιές τῶν ἀσθενειῶν ἔχουν γιά πάντα στοιχειωθεῖ,

Περιμένει τὴν αὐγὴ καὶ τοὺς Συντρόφους γιά πορεῖες μυστικές.

“Ἐτσι τουλάχιστο τοῦ ἔχουν ὑποσχεθεῖ.....

ΛΙΛΙΚΑ ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΓΗ

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ (*)

‘Ο ‘Ελληνικός λαός είναι μουσικός λαός. ‘Από την αρχαιότητα, πού έκληροδότησε στον κόσμο μιὰ πλούσια παράδοση, ως σήμερα, ἡ Μουσική—σέ συνδυασμὸ μὲ τὴν ποίηση καὶ τὸν χορὸ—ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες καλλιτεχνικές ἐκδηλώσεις τοῦ ‘Ελληνικοῦ λαοῦ. Τὸ τραγούδι ἰδιαίτερα, μονωδικοῦ χαρακτήρα, ὑπῆρξε πάντα ὁ ἀχώριστός του σύντροφος σ’ ὅλη τὴ μακραιώνη ἱστορία του. Τόσο σὲ περιόδους εὐημερίας καὶ ἀκμῆς, ὅσο καὶ σ’ αὐτὲς τῶν μεγάλων ταλαιπωριῶν καὶ τῆς δουλείας, ὁ ‘Ελληνικός λαός κατέφευγε, γιὰ νὰ ἐκφρασθεῖ, στὴν ποίηση καὶ τὸ τραγούδι.....

‘Η νεοελληνικὴ λαϊκὴ μουσικὴ μπορεῖ νὰ χωριστεῖ σὲ τρεῖς οἰκογένειες: α) τὰ λαϊκὰ τραγούδια, β) τοὺς λαϊκοὺς χοροὺς καὶ γ) τὶς χορευτικὲς μελωδίες, μὲ συνδυασμὸ τῶν δυὸ πρώτων. ‘Η τελευταία αὐτὴ ὁμάδα μᾶς θυμίζει τὴν ἀρχαία ἔνωση τῶν τριῶν τεχνῶν: ποίησης, χοροῦ καὶ μουσικῆς. Στὴν πρώτη ὁμάδα μπορεῖ, ἐπίσης, νὰ συμπεριληφθοῦν μελωδίες, συνήθως εἰδυλλιακοῦ χαρακτήρα, πού ἔχουν δημιουργηθεῖ γιὰ τὴ φλογέρα.

‘Ολες οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἰδιωτικῆς, κοινωικῆς καὶ ἔθνικῆς ζωῆς ἔχουν προσφέρει θέματα στὴ δημιουργία λαϊκῶν τραγουδιῶν. ‘Ετσι ὑπάρχουν λαϊκὰ τραγούδια κάθε σχεδὸν εἶδους: θρησκευτικά, πατριωτικά, ἠρωικά, ἐρωτικά, γαμηλὰ, ναυουρίσματα, μοιρολόγια, τραγούδια ἀποχαιρετισμοῦ, ποιμενικά, τραγούδια τῆς δουλειᾶς στὸ θουνό, στὸν κάμπο ἢ τὸ σπίτι, τῆς θάλασσας, τῶν ἐποχῶν, τραγούδια ὠρισμένων ἐορτῶν (θρησκευτικῶν καὶ ἔθνικῶν), κ’ ἄλλα συνδεδεμένα μὲ λαϊκὰ καὶ ἔθνικὰ ἔθιμα καὶ παραδόσεις, χιουμουριστικά, ἐπεινετικά, παιγνίδια, ἐπιτραπέζια (πὺ τραγουδιούνται σὲ λαϊκὰ συμπόσια πού, σύμφωνα μὲ πολὺ παλῆνᾶ συνήθεια, γίνονται γιὰ νὰ γιορτάσουν τὸ γάμο) κλπ.

Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀναγνωρίσει κανεὶς σὲ πολλὰ ἀπ’ αὐτὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ τραγούδια τὴν ἐπιβίωση πολλῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχαίας ‘Ελληνικῆς ζωῆς. Οἱ ἀρχαῖοι ‘Ελληνες εἶχαν ἐπίσης ἰδιαίτερα τραγούδια σὰ συμπόσια τοὺς (παροῖνια, σκόλια, μεταδόρπια). Εἶχαν ἀκόμα τραγούδια γιὰ διαφορῆς δουλειῆς (ἴουλος ἢ οὐλος στὸ κλώσιμο τοῦ μαλλιοῦ, λιτυέρσης στὸ θερισμό, ὠσχοφορικὰ στὸν τρυγητό, ἐπιλήνια στὸ πάτημα τῶν σταφυλιῶν κλπ.). ‘Επίσης γαμηλὰ (ὕμναιος), ναυουρίσματα (βαυκαλήματα), καὶ μοιρολόγια (λίνος, ἰάλεμος, οἰτόλιμος, κλπ.), πὺ τραγουδοῦσαν εἴτε γιὰ ἕνα ἀγαπημένο νεκρὸ ἢ γιὰ τὸ συμβολικὸ χαμό ἐνὸς Θεοῦ ἢ Θεᾶς (ἀδώνια) κ.ο.κ. (1)

Δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ παράξενο γιὰτὶ ἡ παλῆνᾶ παράδοση ἔχει διατηρηθεῖ ζωντανὴ στὴν ‘Ελλάδα. ‘Υπάρχουν πολλοὶ λόγοι πού μποροῦν, μ’ ἕνα γενικὸ τρόπο, νὰ ὑπαχθοῦν σὲ τρεῖς κατηγορίες: σὲ φυσικούς, φυλετικούς, καὶ ἱστορικούς λόγους. Οἱ φυσικὲς συνθήκες, πού ἐνέπνευσαν τοὺς ἀρχαίους, παρέμειναν σχεδὸν ἀμετάβλητες. ‘Ο ἴδιος λαμπρὸς γαλανὸς οὐρανός, πού εὐλογοῦσε τοὺς ἀρχαίους ‘Αθηναίους, τὰ ἴδια μυρωμένα θουνὰ μὲ τὰ σκιερὰ δάση, μὲ τὰ πεδία καὶ τὰ ἔλατά τους, τὶς θαθεῖες χαράδρες, τὰ ὀρηκτικὰ ποτάμια καὶ τὶς δροσερῆς θρυσοῦλες, ὅλα γεμάτα μὲ τὶς σκιές τῶν ἀρχαίων Θεῶν. Τὰ ἴδια ἀκρογιάλια, τὰ ἴδια θαθυγάλανα νερά καὶ τὰ ὠραία νησιά τοῦ Αἰγαίου, ὅπως τὰ γνώρισε ὁ ‘Οδυσσεύς καὶ τὰ τραγούδησε ὁ Βύρων.... ‘Ολα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι, ἀληθινὰ, τὰ ἴδια. ‘Αλλά, παρ’ ὅλο πὺ ἡ φυσικὴ σκηνοθεσία παραμένει σχεδὸν ἀμετάβλητη, πόσο σημαντικὰ οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς ἔχουνε ἀλλάξει ἐκτοτε. ‘Επομένως, θάταν μάλλον τολμηρὸ νὰ ὑποστηρίξει κανεὶς πὺς ὁ τρόπος πού σκέφτεται καὶ αἰσθάνεται ὁ ‘Ελληνικός λαός παρέμεινε ἀμετάβλητος. ‘Ωστόσο πολλὰ χαρακτηριστικὰ ἔχουνε ἐπιζήσει καὶ δείχνουνε καθαρά πὺς ἡ ἐξέλιξη ἔχει ἀκολουθήσει μιὰ συνεχῆ γραμμὴ. ‘Ιδιαίτερα στὴν περίπτωσι τῆς Λαϊκῆς Μουσικῆς μιὰ προσεκτικὴ μελέτη τέτιων στοιχείων, ὅπως οἱ τρόποι, τὰ τονικά συστήματα, οἱ ρυθμοὶ κλπ. ἀποδεικνύει ὅτι ἡ αἰσθητικὴ τοῦ

* ‘Η μελέτη αὐτὴ εἶναι μετὰφραση τῶν κυριωτέρων μερῶν τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Σ. Μιχαηλίδη: *The Neohellenic Folk-Music*.

(1) Περισσότερα παραδείγματα δίνονται στὸ κεφάλαιο «Λαϊκοὶ Χοροί».

Ἑλληνικοῦ λαοῦ διατηρεῖ ἀκόμα ὠρισμένες βασικὲς ἀρχές. Ἀλλὰ αὐτὸ ἐξετάζεται λεπτομερῶς στὰ διάφορα κεφάλαια τῆς μελέτης. Κεῖνο ποῦ θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ ἐδῶ εἶναι ὅτι ἡ διατήρηση αὐτῆ ὀφείλεται σὲ μιὰν ἀξιοθαύμαστη δύναμη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ποῦ τὸ νὰ κρατήσῃ ζωντανὰ καὶ ἀνέπαφα ὅλα ἐκεῖνα τὰ βασικά στοιχεία ποῦ συνθέτουν τὴν ἐθνικὴ του προσωπικότητα.

Ἀνάμεσα στὸν τεράστιο ἀριθμὸ τῶν νεοελληνικῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν, ὀλίγελα ξεχωριστὴ θέση ἔχουν τὰ «ἱστορικά» τραγούδια, ποῦ ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ ζοῦνε στὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ νὰ κρατοῦν τὸ φῶς τῆς ἱστορικῆς παράδοσης ζωηρὰ καὶ λαμπρῶ. Κάτω ἀπ' τὸν γενικὸ αὐτὸ τίτλο θὰ συμπεριλαμβάναμε πλείστα ἀπὸ τὰ τραγούδια ποῦ εἶχαν δημιουργηθεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τουρκικῆς κατοχῆς καὶ κατὰ, ἢ μετὰ, τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Τὰ τραγούδια αὐτὰ ἐκφράζουν σὲ μιὰν ἀπέραντη κλίμακα αἰσθημάτων τὴν ἱερὴ καὶ θερμὴ ἀγάπὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν Ἐλευθερία. Ἐνα μεγάλο μέρος τους εἶναι γνωστὰ ὡς «Κλέφτικα», ποῦ, ὡς πρὸς τὸ ποιητικὸ κείμενο τους, δὲν μοιάζουν μὲ τίποτ' ἄλλο στὴν παγκόσμια λογοτεχνία... (1)

Ἡ ποίηση κ' ἡ μουσικὴ—τραγούδι καὶ χορὸς—ὑπῆρξαν πάντα οἱ πιστοὶ καὶ εἰλικρινεῖς σύντροφοι τῶν Κλεφτῶν. Εἶναι γνωστὸ πὼς οἱ ἀρχηγοὶ τους εἶχαν τοὺς «ραψωδοῦς» των, ὅπως οἱ Ὀμηρικοὶ βασιληάδες καὶ ἥρωες εἶχαν τοὺς δικούς των. Πολλοί, μάλιστα, ἀπ' αὐτούς εἶχαν, καθὼς εἶναι ἐπίσης γνωστὸ, τὴν ἱκανότητα νὰ συνθέτουν, νὰ αὐτοσχεδιάζουν ἀκόμα ὀτίχους καὶ τραγούδια, καὶ ἔκαναν συχνὰ χρῆσιν γιὰ νὰ ἐνθαρρύνουν καὶ νὰ ἐμπνέουν τὰ παλληκάρια τους. Ἐνα τέτιο τυπικὸ παράδειγμα ἦταν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρῶνης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐπανάστασης.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ Κλέφτικα αὐτὰ τραγούδια ἔχουνε ἕνα ἥρωικὸ τόνο, ἀλλὰ ἕνα λεπτὸ αἰσθημὰ τρυφερότητας καὶ ἀγάπης καὶ ἄλλοτε βαθεῖας νοσταλγίας πρὸς τὴν εἰρηνικὴ ζωὴ. Συχνὰ ἀναφέρονται εἴτε σὲ ὠρισμένα γεγονότα τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς, εἴτε σὲ φημισμένους Κλέφτες. Ἀλλὰ εἶναι πῶς συνδεδεμένα μὲ τὴν Ἐπανάσταση καὶ τοὺς ἥρωές της. Τὰ τραγούδια αὐτὰ ἔχουνε δημιουργηθεῖ στὴ Ρούμελη, Θεσσαλία, Ἡπειρὸ καὶ Πελοπόννησο, καὶ τραγουδοῦνται ἀκόμα σὲ κάθε μέρος τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας.

Ἱστορικά, ἡ Νεοελληνικὴ Λαϊκὴ Μουσικὴ ἀρχίζει μὲ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλης, ποῦ ὠδήγησε στὴν κατάρρευση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδας, δηλ. ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα. Μπορεῖ νὰ χωριστεῖ σὲ δύο περιόδους: στὴν περίοδο τῆς τουρκικῆς κατοχῆς—πᾶνω ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες—καὶ σ' αὐτὴν ποῦ ἀκολουθεῖ τὴν Ἐπανάσταση καὶ τὴν ἀπελευθέρωση. Εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ καθορίσει κανεὶς τὸ χρόνο τῆς δημιουργίας καὶ τὴν ἡλικία πλείστων λαϊκῶν τραγουδιῶν, ἰδιαιτέρως αὐτῶν ποῦ ἔχουν ἕνα γενικὸ κοινωνικὸ χαρακτήρα. Ἀλλὰ, μπορούμε νὰ καθορίσουμε κατὰ προσέγγιση τὸν χρόνο τῆς δημιουργίας ὠρισμένων ἱστορικῶν τραγουδιῶν. Κι' αὐτὸ, πάλι, δὲν εἶναι διόλου εὐκόλο, γιατί σὲ πολλὲς περιπτώσεις δὲν ὑπάρχει στενὴ ρυθμικὴ καὶ μετρικὴ σύνδεση ἀνάμεσα στὴν ποίηση καὶ τὴ μουσικὴ, γεγονός ποῦ ὀδηγεῖ στὴν ὑπόθεση πὼς δὲν εἶχαν δημιουργηθεῖ μαζί, ποίηση καὶ τραγούδι. Πιθανὸ ὠρισμένα λαϊκὰ τραγούδια νᾶχουν βαθυτέρες ρίζες στὴ Βυζαντινὴ λαϊκὴ μουσικὴ. Κανένας, ὅμως, δὲ μπορεῖ νᾶναί ἐθέσιος πὼς μιὰ μελωδία εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια, ὅπως τραγουδιόταν στὴν κάπως μακρινὴ κείνη ἐποχὴ. Κρίνοντας ἀπὸ τὴν πλοκὴ τῆς μελωδίας, τὰ διαστήματα, τὴ φραστικὴ διατύπωση καὶ τὸν γενικὸ τῆς χαρακτήρα, μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς πολλὰ τραγούδια διατηροῦν τὰ κύρια τους χαρακτηριστικὰ ἀπὸ μᾶλλον μακρινὸ καιρὸ. Δυστυχῶς, δὲν ἔχουν ἔρθῃ λαϊκὰ τραγούδια σὲ χεισόγραφα ἀπὸ τὴ Βυζαντινὴ ἐποχὴ. Τὸ ἀρχαιότερο χειρόγραφο φαίνεται νᾶναί αὐτὸ ποῦ ἐρέθηκε στὴ Μονὴ τῶν Ἱεθῶρων στὸ Ἅγιον Ὄρος. Χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν 17ο αἰῶνα καὶ περιέχει 13 λαϊκὰ τραγούδια σὲ Βυζαντινὴ παρασημαντικὴ.

ΣΟΛΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

(1) Ἀκολουθεῖ σύντομη περιγραφή τῆς ἱστορίας τῶν κλεφτῶν.

ΤΑ ΕΠΩΝΥΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ

Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἠσχολήθησαν ἄλλοι ἐπιδειξιώτεροι ἡμῶν, ὡς ὁ μ. Σίμος Μενάρδος, ὁ Ξενοφῶν Φαρμακίδης, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Τιμ. Π. Θεμελης καὶ ὁ λαογράφος συμπολίτης μας δρ. Ν. Κυριαζῆς.

Οἱ πολυώνυμοι ναοὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τὰ τόσα πολλὰ ἐπώνυμα αὐτῆς, προέρχονται, ὡς πολὺ ὀρθᾶ παρατηρεῖ ὁ Σ. Μενάρδος (Τοπων. Κύπρου, 380), εἴτε ἀπὸ τῶν ὑψιπετεῖς μελωδῶς τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε πεζότερον ἐκ τοῦ κατοχοῦ, εἴτε συχνότερον ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν εὐρέθησαν. Μὲ τὴν πραγματείαν αὐτὴν παρουσιάζομεν μερικοὺς ναοὺς ἀφιερωμένους εἰς τὴν Θεομήτορα, συνάμα δὲ καὶ εἰκόνας πρὸς τιμὴν αὐτῆς. Τὰς ἐπωνυμίας τούτων παραλείπει, σχεδὸν ὅλας, ὁ δρ. Ν. Κυριαζῆς («Πάφος» τόμ. Ι΄ ἀρ. 7—9, σελ. 133—138).

Α΄ ΝΑΟΙ

Ἄϊα Ρκᾶ (γραφαί. Ἄγρια, ἀρκά, ρκά).— Μονὴ παρὰ τὸ Μηλικούριον.

Τῶν Ἀμπελλιῶν ἢ Ἀμπελλιῶτισσα.— Ναὸς εὐρισκόμενος ἔξωθεν (περίπου 1½ μίλιον) τοῦ χωρίου Καπηλείου. Ἐπίσης δὲ εἰς τὸ ὄνο μίλιον, δεξιὰ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος — Λευκωσίας, εὐρίσκεται ἐπὶ τιος ὑπολόφου, παρεκκλήσιον μὲ τὴν ἴδιαν ὀνομασίαν καὶ ὑπαγόμενον εἰς τὴν κώμην Ἀραδίππου.

Ἀράνου.— Μονὴ ἔξωθεν τῶν Λαγουδεράων.

Ἀσώματος.— Ν. τῆς κώμης Ἀφέντρια καίναται ἐρείπια τοῦ ναοῦ Παναγία Ἀσώματος. Ὁ ναὸς οὗτος καλεῖται ὑπὸ τοῦ **R. Gunnis** (σελ. 167) «μυθῶδης ἐκκλησία» (Romanesque Church). Ἴσως νὰ ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τινα μυθολογικὸν θεὸν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἐπὶ τῶν Χριστιανικῶν χρόνων ν' ἀντικατεστάθη μὲ ναὸν τῆς Θεοτόκου.

Ἀφέντρια.— Ἐκτὸς τοῦ παρεκκλησίου τῆς κώμης Ἴνια, εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπανυμίαν αὐτὴν καὶ εἰς τὸ χωρίον Σὺγκραση.

Γαλατεῦσα.— Παρεκκλήσιον τῆς κώμης Μαθιάτης.

Ἐλεοῦσα.— Ὁ ναὸς τῶν Κελοκεδάρων ὅστις εἶναι Μονὴ τοῦ **Santi (R. Gunnis, 262)** καὶ ἀφιερωμένη εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἐλεοῦσαν. Μικρὸν παρεκκλήσιον ἔξωθεν τοῦ Ριζοκαρπάσου, ὀνομαζόμενον Παναγία ἢ Ἐλεοῦσα καὶ ἀνήκον εἰς τὴν Ἄγ. Αἰκατερίνην τοῦ Σινᾶ («Πάφος» Ι΄ 4—6, σελ. 97. **R. Gunnis, 412**). Ναὸς τῆς κώμης Τρεῖς Ἐληές, ἐπὶ ἀρχαίας τοποθεσίας. Ἐρειπωμένον παρεκκλήσιον παρὰ τὸ τσιφλίκιν τῆς κώμης Χόλη. Εἰς τὴν κώμην Πέρα, κτισμένος ναὸς ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. (βλ. Βίος Ἄγ. Ἡρακλειδίου, σελ. 76. «Κυπριακά» Α΄ 215).

Δαμασκιῶτισσα ἢ τῆς Δαμασκοῦ.— Μονὴ ἔξωθεν τῆς κώμης Μονάγριον (Λεμεσοῦ).

Εὐαγγελισμὸς τῆς Παναγίας.— Εἰς Καλογραιάν ἢ Καλορκάν καὶ Καμπύλην.

Εὐαγγελίστρια.— Εἰς Τριμήθιν.

Τῆς Ζώνης ἢ Ἄγ. Ζώνη.— Ναὸς τοῦ χωρίου Μονὴ (Λεμεσοῦ).

Θεοτόκος.— Παρὰ τὴν Γαλάτα καὶ Σινᾶ Ὀρος.

Καθαρή.— Μικρὴ μονὴ ἔξωθεν τῆς Λάρνακος τῆς Λαπήθου.

Κανακισκᾶ.— Μονὴ παρὰ τὴν Λυθράγκωμην (ἀρχ. Ἐρυθρὰ κώμη).

Καρκώτισσα.— Β.Α. τῆς κώμης Συγχαρίν (Κερυνείας). Τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν, Καρκώτισσα (Παναγία;), δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν περὶ τοῦ ἐὰν πρόκειται περὶ κώμης ἢ μονῆς. Ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν πάντως, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ ἐξωκκλησίου τῆς Παναγίας. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας ὁμως τῆς λέξεως αὐτῆς ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς :

Παρὰ τὴν κώμην Πεντάγειαν, ἐκχύνεται ὁ ποταμὸς Κλᾶριος ὡς ἐκαλεῖτο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Πλούτ. Σόλων, 26), σήμερον δὲ καλούμενος Κάρης ἢ Καρκώτης, ἐκ τῆς παραφθορᾶς τῆς λέξεως **Κλαρεώτης** (Κλαρκώτης — Καρκώτης) (βλ. «Κυπριακαὶ Σπουδαί», τόμ. Στ΄, σελ. 93). Ἐὰν προσέξωμεν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ ποταμὸς αὐτὸς καὶ ἡ μονὴ Καρκώτισσα ἔχουν τὴν αὐτὴν ρίζαν, ἀδιάφορον ἐὰν ἀπέχουν κατὰ πολὺ εἰς ἀπόστασιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ συσχετισμὸς τῶν ὀνομάτων αὐτῶν Καρκώτης — Καρκώτισσα, μᾶς ἀφίνει νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ ἔξῃ συμπέρασμα:— Ὅπως ἡ **Λιβάδιῶτισσα**, ἣτις παράγεται ἀπὸ τὸ **Λιβάδιν—Λιβάδκια** (Μόρφου καὶ Χρυσοχοῦ—Καρπάσιν, Μόρφου καὶ Λάρναξ), εὐρίσκεται εἰς τὰ Λεύκαρα καὶ οὐχὶ εἰς τὰ συνώνυμα χωρία, ὅπως ἡ **Παλλουρκώτισσα** εὐρίσκεται ὄχι μόνον εἰς τὴν συνώνυμον αὐτῆς κώμην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Πυρόν, ὅπως ἡ **Περκαμινιώτισσα** εὐρίσκεται καὶ εἰς τὴν Ἀκαυθόν, ὅπως ἡ **τοῦ Ποταμιοῦ** εὐρίσκεται καὶ εἰς Ξυλοφάγου κλπ., ἐνῶ ἔπρεπε νὰ

ὑπήγοντο εἰς τὰς ὀμώνυμους πρὸς αὐτὰς κόμας, ἤτοι, ἡ **Λιβάδιωτίσσα** (Λιβάδια ἢ Λιβάδιον), ἡ **Παλλουρκωτίσσα** (ὡς καὶ εἶναι εἰς ὀμώνυμον κόμην τῆς Λευκωσίας), ἡ **Περκαμιγιώτισσα** (Πέργαμον), ἡ **τοῦ Ποταμιῦ** (Ποτάμιν) κλπ., καὶ τὰς συναντῶμεν εἰς χωρία τελείως ἀσύσχετα γλωσσολογικῶς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τῶν ἐπωνύμων αὐτῶν τῆς Παναγίας, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θὰ συμβαίη καὶ μὴ τῶν **Καρκώτισσων** τῆς κόμης Συγχαρίν (Κερούεια) καὶ τοῦ ποταμοῦ **Καρκώτη** τῆς Πεντάγειας. Ἐκτὸς ἐὰν εἶναι ἀπλή κόμη μὲ τὸ ὄνομα αὐτό. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἄς ὀμιλήσουν οἱ ἐιδικώτεροι ἡμῶν.

Κεῖμησις τῆς Θεοτόκου.— Εἰς Κλεπίνην.

Κοῦρδαλη.— Μονὴ Β. τῶν Σπηλιῶν. Παραδόξως ὁ **Gunnis** (σελ. 386) θέτει τὴν μονὴν αὐτὴν παρὰ τὸν Φρέναρον ὅστις εὑρίσκεται εἰς τὸ διαμέρισμα Ἄμμοχώστου, ἐνῶ ἡ Κοῦρδαλη κεῖται παρὰ τὰ Σπήλια («Πάφος» 1' 4—6 σελ. 97).

Κρηνώτισσα.— Εἰς ὀμώνυμον κόμην τῆς Κερούειας.

Κυρά ἢ Τζιυρά.— Ναὸς τῶν Λιβαδιῶν (Καρπασίου).

Λαχερά.— Ἐρείπια ναοῦ τῆς Παναγίας Ν. Α. τῆς Μελοῦσις (Χάρτης Κύπρου ὑπὸ Ἄθ. Σακελλαρίου).

Μονασθεῦ (Μονασίου).— Μονὴ κειμένη παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Γούρρη, Ν. τῆς κόμης Μονάγριν (Κοιλανίου).

Μολυθεσκέπαστη.— Κατερειπωμένος ναὸς τῆς Θεοτόκου περὶ τὰ 3 μίλια ἔξωθεν τοῦ Καλοπαναγιώτη.

Μυροφροῦσα.— Ὀλίγον ἔξωθεν τῆς κόμης Παρεκκλήσια (Λεμεσοῦ). Ὁ Σ. Μεβάρδος καλεῖ τὴν κόμην αὐτὴν **Παρεκλήσια**.

Ὀδηγήτρια.— Εἰς κόμην Πέρα.

Παντάλασσα.— Ναὸς τῆς Παναγίας Πανταλάσης εὑρίσκεται εἰς Κοκκινотριμιθίαν, ἐνθα γίνεται θρησκευτικὴ καὶ ζωεμπορικὴ πανήγυρις (20 καὶ 21 Νοεμβρίου).

Πετούντα.— Εἰς Μαζωτόν. Ὁ δρ. Ν. Κυριαζῆς («Πάφος» 1' σελ. 137) τὴν σημειοῖ ὡς **Παναγία Νερουλλῆ** (ἢ τῆς **Πετούδιας**). Σημειώτεον ὅτι ὁ ναὸς οὗτος κεῖται Ν. Α. τοῦ Μαζωτοῦ, πλησίον τῆς παραλίας.

Παναγία Παρθένος.— Εἰς Λάρνακα τῆς Λαπήθου (Ν. Δ. τῆς κόμης). (Περισταίην, «Γεν. Ἱστ.» σελ. 140).

Ποδύθου ἢ Ποδίδου ἢ Ποίδου (Podithou).— Μονὴ πλησίον Γαλατᾶ. Εἰς τὸν χάρτην τῆς Κύπρου (ἔκδοσις Ὁίκου Κ. Γρηγορά), ἀναφέρεται ὡς Μονὴ **τοῦ Ποδύθου**, καὶ εἰς τὸν χάρτην τοῦ **Stanford's Geog. Est.**, ὡς **Podhithou Monastery**.

Πλατινάσσα.— Εἰς Χαύλου.

Τοῦ Ποταμοῦ ἢ Ποταμίτου.— Μεσαιωνικὸς ναὸς εἰς Καζάφανι. (15ος αἰών).

Σαῖθκιώτισσα.— Ἐρείπια τοῦ ναοῦ εὑρισκόμενα Β. Α. τῆς Τριμήκλινης.

Τριμιθκιώτισσα.— Εἰς Τριμίθιν.

Τόχνη.— Μονὴ Β. Δ. τοῦ Τρικώμου.

Τρασιᾶ.— Παρεκκλήσιον Ἄχνας.

Φιλιθκιώτισσα.— Παρὰ τὴν Λουρουτζίνα.

Χρυσαναγιώτισσα.— Κατερειπωμένος ναὸς ἔξωθεν τῆς Ἐπισκοπῆς.

Χρυσελεοῦσα.— Εἰς Κυρά (Μόρφου).

Χρυσιώτισσα.— Ἀφέντρικα.

Χρυσογαλακτιοῦσα.— Ναὸς ἐν Λάρνακι κτισθεὶς διὰ τοῦ ἐκ τῆς διαθήκης πληροδοτήματος 3.000 ἀγγλικῶν λιρῶν τῆς ἀειμνήστου εὐεργέτιδος τῆς Σκάλας—Λάρνακος, Εὐαθσίας Ι. Περιίδου, εὑρισκόμενος ἀπέναντι τοῦ Δημοτικοῦ Πτωχοκομείου. Ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ τότε Λεοντίου τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1940.

Χρυσοπαντάνισσα.— Εἰς Ἄγροκητιάν.

Χρυσοπαντανίτισσα.— Εἰς Μαλοῦντα.

Χρυσοπελίτισσα.— Μεσαιωνικοὶ ναοί : 1) Πλησίον Ἐρήμης, 2) πλησίον Καντοῦ (Αὐδήμου), 3) εἰς Πόλιν (Χρυσοχοῦς), καὶ 4) Ἄμαργέτη (Περιστ. Γεν. Ἱστορ. σ. 372—3).

Χρυσοσπηλιώτισσα ἢ Χρυσοσπηλαιώτισσα.— Ἀξιοπεριέργον παρεκκλήσιον κείμενον ἐπὶ τινος ἀποτόμου μέρους τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πεδιαίου ποταμοῦ, ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Δευτεράς. Τὰ περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ παρεκκλησίου τούτου ἔχου, κατὰ τὰ ἱστορούμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, ὡς ἑξῆς :

Κάποιος κυνηγὸς ὅστις ἔπρεχεν ἐφιππος λαγῶν τινα, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ χάσας τὴν ἰσορροπίαν του, ἐκινδύνευε νὰ πῆσῃ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ καὶ νὰ παρասυρῆ ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Τότε ἀνεφώνησεν : «**Παναῖα μου ! γλύτωσ' με τζι' ὅσα**

έλεπεις (θέλεις) θά σοῦ τὰ ἀγοράσω». Καί ὡς ἐκ θαύματος ὁ ἔφιππος κυνηγὸς μετὰ τοῦ ἵππου του διεσώθη εἰς ὃν τόπον εἶναι τὸ παρεκκλήσιον· καὶ ἐξέτελεσε τὸ τάμα του.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ρηθρισῶν ἐπωνυμιῶν τῆς Παναγίας ἐν Κύπρῳ, ἔχομεν καὶ πληθῶραν ἄλλων ὡς : **Βορεινὴ** εἰς Πεδουλάν, **Ἀσπροπαναγία** εἰς Πάφον, **Γαλαταρκιώτισσα** εἰς Λευκωσίαν, **Θρυλιδιώτισσα** εἰς Λευκωσίαν, **Διμενιώτισσα** εἰς Πάφον, ἀκόμη δὲ καὶ **Ἁγιογαλοῦσαινα**, **Ἀλινιώτισσα**, **Ἀμαρίου**, **Ἀράκου**, **Ἄρσου**, **Ἄσινη**, **Ἀσπροπαναγία**, **Ἀσπροποτάμου**, **Ἀχερά**, **Ἀφισῶν**, **Γαλακτινὴ**, **Διακονεῦσα**, **Ἐγγλειστριανὴ**, **Καστελλιιώτισσα**, **Κτιστὴ**, **Διμενιώτισσα**, καὶ **Λουβάρᾶ**, αἱ ὁποῖαι εἶναι δημοσιευμένοι ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου Τιμοθέου εἰς τὴν «Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν» τόμ. ΙΘ' σελ. 495—497 γ'.

Β' ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἄγνιώτισσα.—Εἰκὼν εὑρισκομένη ἐν τῷ ναῷ ἁγ. Βαρβάρας τοῦ χωρίου Νίκους.

Γαλαταγᾶ.—Εἰς Μαρωνιτικὸν ναὸν ἁγ. Ἀνδρονίκου τῆς Κυθρίας.

Ἐλεῦσα.—1) Εἰς ἁγ. Ἰωάννην Λαμπαδιστὴν τοῦ Καλοπαναγιώτη, 2) εἰς ἁγ. Ἀντωνίου Κελλιῶν, 3) ἁγ. Γεώργιον Μυλικουρίου, 4) ἁγ. Γεώργιον Πάνω Παναγιάς, 5) εἰς μονὴν ἁγ. Σάββα Πραστείου, 6) εἰς ναὸν Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος (Σωτήρα Λεμεσοῦ).

Ἐσσοῦρα.—Εἰς τὸν ναὸν ἁγ. Γεωργίου τῆς κώμης Μονάγριν (Λεμεσοῦ).

Θελετρεφυλάτρια.—Εἰς τὸν ναὸν Χρυσελευσίης Θελέτρων.

Ἐλεῦσα Κύκκου.—Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Τρυπιώτου Λευκωσίας.

Βασίλισσα Ἐλεῦσα.—Εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας Μουτουλλά.

Κυρία Ἐλεῦσα.—Εἰς τὸν ναὸν Τρυπιώτου Λευκωσίας.

Ὁδηγήτρια.—1) Εἰκὼν ἁγ. Σάββα Λευκωσίας, 2) εἰκὼν τοῦ ναοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εἰς Πεδουλάν, 3) εἰκὼν τοῦ ναοῦ Ἰωάννου Λαμπαδιστοῦ εἰς Καλοπαναγιώτην, 4) εἰκὼν τοῦ ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἰς Ἀσσίαν, 5) τοῦ ναοῦ ἁγ. Παρασκευῆς (Νήσου), 6) ἁγ. Δημητρίου, ναοῦ ὁμωνύμου κώμης Κοιλανίου.

Χιώτισσα.—Εἰκὼν εὑρισκομένη εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου (Ἄγρου).

Παναγίας τῆς Ἀγάπης.—Εἰς ἁγ. Κασσιανὸν Λευκωσίας.

Παναγία Χρυσσωτήρα.—Εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας Ἐλεούσης τοῦ χωρίου Τρεῖς Ἐλιές.

Χρυσεγαλακτοτρεφεῦσα.—Εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Γαλατοῦσης τοῦ χωρίου Γαλαταρκά (Κελοκέδαρα—Πάφου).

Χρυσεγιώτισσα.—Εἰς τὸν ναὸν ἁγ. Ἀντωνίου Λευκωσίας.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ρηθρισῶν εἰκόνων καὶ ἐπωνυμιῶν τῆς Θεοτόκου, ὑπολείπονται πάμπολλα τοιαῦτα, τὸν κατάλογον τῶν ὁποίων ἀναμένομεν νὰ μᾶς παρουσιάσουν ἄλλοι εἰδικώτεροι ἡμῶν.

ΜΥΡΩΝ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Θέλω νὰ τραγουδήσω τὴ χαρὰ
μὰ μέσα μου κρυφοκοιμάται ὁ πόνος
καὶ θὰ ξυπνήσῃ δράκοντας φονιάς
σὰν ἀκουστὴ τῆς Ἀρμονίας ὁ τόνος.

Θέλω νὰ τραγουδήσω τὴ ζωὴ
μὰ δὲν ξέρω ἀπὸ ποῦ νὰ πρωταρχίσω,
ἀν ἀπὸ τῶν παιδιῶν τὴν καλλονὴν
τὰ γηρατιά μας νὰ θρηνήσω.

—Τραγοῦδα τὸ τραγοῦδι τῆς χαρᾶς
συνταιριασμένο μὲ τὴ λύπη.....
Στῆς ἀνοιχτῆς τῆ ξένοιαστη ὠμορφίᾳ
τὸ χιόνι τοῦ χειμῶνα μήπως λείπει ;

Σ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Η ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ο έκδοτικός όργασμός συνεχίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες αδιάπτωτος. Τα ενδιαφέροντα των συγγραφέων είναι ποικίλα. Τα πολιτικά όμως θέματα έξακολουθούν να αποτελούν το προσφιλέστερο περιεχόμενο των πιά πολλών εκδόσεων τού έτους.

Κοντά σ' όσα ανάφερα σέ προηγούμενα σημειώματά μου, προσθέτω από τα βιβλία των τελευταίων μηνών τα έπόμενα:

Ο Σίγκφριντ Γκιντίον έγραψε ένα από τα πιά πρωτότυπα και ενδιαφέροντα βιβλία τής έποχής, πού τό έπιγράφει «Η μηχανοποίηση έχει τό πρόσταγμα». Πρόκειται γιά μιά λεπτομερή και αναλυτική περιγραφή τών μηχανικών ανακαλύψεων, πού αποτελούν σήμερα όργανική σχεδόν ανάγκη στήν καθημερινή ζωή τού ανθρώπου. Οι εκατοντάδες τών εικόνων πού στολίζουν τόν όγκώδη αυτό τόμο, τόν κάνουν πιά εύχρηστο, πρακτικό και διαφωτιστικό.

—Κυκλοφόρησε ό δεύτερος τόμος τής δεκάτομης 'Ιστορίας τής Ρωσίας, πού ανάλαβε τό Πανεπιστήμιο τού Γέηλ. Ο τόμος αυτός γραμμικός από τόν καθηγητή Γ. Βερνάντσκι με τίτλο «Η Κιεβική Ρωσία», άσχολείται με τήν περίοδο 878—1237 μ.Χ. τής ρωσικής ιστορίας.

—Ένα άλλο σημαντικό βιβλίο είναι μιά σειρά διαφωτιστικές όμιλίες τού Σ. Κρόσ «Ο σλαβικός πολιτισμός διά μέσου τών αίωνων».—Και τα δυό έργα έχουν μεγάλη έπιστημονική αξία, τό πρώτο ιδιαίτερα είναι απαραίτητο γιά τούς μελετητές τής Βυζαντινής μας ιστορίας.

—Ο τέταρτος τόμος τού γνωστού έργου τού Έμερυ Νέφ «Η ποίηση τής ιστορίας» κυκλοφόρησε τελευταία με υπότιτλο «Συμβολή στή λογοτεχνία και στή φιλολογία τής ιστοριογραφίας από τήν έποχή τού Βολταίρου». Μπορεί όμως να σταθεί και μόνος του, όχι άπλώς σά συνέχεια τών προηγούμενων τόμων. Παρουσιάζει τήν ανάπτυξη και άνθιση τής ιστοριογραφίας από τό Βολταίρο ως σήμερα, και δείχνει πώς ή ιστορία είναι ζωντανό λογοτεχνικό είδος κι' όχι μόνο ξερή και άψυχη έπιστήμη.

—Ένα από τα βασικότερα έργα γιά τή Βίβλο είναι ό πρώτος τόμος τού «Βι-

βλίου τών Βιβλίων», τού Σολυμάν Γκόλντμαν, ενός τεράστιου έργου πού θα περιλάβει 13 τόμους. Ο σοφός συγγραφέας μάζεψε τίς κρίσεις τών σίωνων, σταχυολόγησε τίς πιά σημαντικές και διαφωτιστικές, πρόσθεσε και τή δική του αξιολόγηση τής Βίβλου, γιά να ξυπνήσει τούς ανθρώπους όλων τών θρησκειών σέ μιά νέα και πιά γόνιμη κατανόηση και έχτιμηση τής. Έδώ αναφέρονται πλούσια και αυθεντικά κομμάτια άπ' όσα πολλοί ειδικοί έγραψαν γιά τή Βίβλο, και ιδιαίτερα όσα δείχνουν τήν έντύπωση και τήν επίδραση πού είχε ή 'Αγία Γραφή στο δυτικό πνεύμα και σ' όλόκληρο τό δυτικό πολιτισμό, και τήν αποτελεσματική έφαρμογή τών διδαγμάτων τής και σήμερα ακόμη.

—Τό πρώτο, ίσως, βιβλίο πού δίνει στους Νέγρους τήν πραγματική θέση πού δικαιούνται στήν ιστορία τής ανθρώπότητας, είναι τό πρόσφατο βιβλίο τού Άρνα Μπουντάμπε «Η ιστορία τών Νέγρων», τό πιά ολοκληρωμένο και ίκανοποιητικό γιά τό θέμα αυτό. Άρχει από τήν αυτοκρατορία τών Νέγρων στο Σουδάν 5000 π.Χ. και προχωρεί στους Νέγρους τής Άφρικής, τών Δυτικών Ινδιών και τής Άμερικής ως σήμερα. Είναι μιά διαφωτιστική και αυθεντική ιστορία, πού παρουσιάζει τό δράμα και τίς περιπέτειες τής φυλής αυτής σά σέ μυθιστόρημα.

—Άλλο αξιοπρόσεχτο βιβλίο γιά τούς Νέγρους είναι τού Χ.Μ. Γκλόστερ «Νέγρικές φωνές στο άμερικανικό μυθιστόρημα», άναγραφή τής συμβολής τών Νέγρων συγγραφέων στο άμερικανικό μυθιστόρημα και διήγημα από τό 1853—1940. Είναι μιά άβίαστη και χωρίς προκατάληψη περιγραφή τών φυλετικών και πνευματικών αγώνων τών Νέγρων συγγραφέων, πού γιά ένα σχεδόν αιώνα εργάζονται διαφωτιστικά και άγωνιστικά μέσα σ' ένα έχθρικό και προκατειλημμένο περιβάλλο γιά τήν άνύψωση και άναγνώριση τής φυλής των. Πραγματικά πρόκειται γιά μιά άντιστασιακή λογοτεχνία, γιά μιά σειρά έργων διαμαρτυρίας, προπαγάνδας, πικρίας, μίσους και έλπίδων, πού τήν δημιούργησαν συστηματικά οι πολλοί Νέγροι συγ-

γραφεῖς. Σήμερα τὸ ἔργο τους εἶναι καλὰ τοποθετημένο, σὰν ἕνας ξεχωριστὸς καὶ ἀξιόλογος κλάδος τῆς ἀμερικανικῆς λογοτεχνίας, ποὺ παρουσιάζει μιὰ σημαντικὴ πλευρὰ τῆς ἀμερικανικῆς ζωῆς ἀπὸ μιὰ ἰσχυρὴ καὶ ντόπια σκοπιά.

—Τρία βιβλία γιὰ μεγάλες λογοτεχνικὲς φυσιογνωμίες τῆς Ἀγγλίας κυκλοφόρησαν ἐδῶ τελευταῖα ἀπὸ Πανεπιστήμια, ποὺ διαπιστώνουν πῶς κι' οἱ Ἀμερικανοὶ, ἅμα θέλουν νὰ νιώσουν κάτι ἀνώτερο, στρέφονται μὲ πρόθυμη κατανόηση στὴ μεγάλη πνευματικὴ κληρονομιά τῆς Εὐρώπης γιὰ μελέτη καὶ ἐμπνεύση. Αὐτὰ εἶναι, τοῦ Γ. Μπούλλετ «Ἡ Γεωργία Ἐλιοτ: Ἡ ζωὴ καὶ τὰ βιβλία της», τοῦ Ε. Μπράουν «Ὁ Μάθιου Ἄρνολντ» καὶ τοῦ Ε. Τέντοκ «Ἡ συλλογὴ τῶν χειρογράφων τοῦ Ντ. Χ. Λῶρενς ἀπὸ τὴ Φριέντα Λῶρενς».—Σ' αὐτὰ μπορούμε νὰ προσθέσουμε τὸ δεύτερο τόμο τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Ἄντρέ Ζίντ» μὲ σχόλια τοῦ Τζιουστίν Ὁμπράιεν, τοῦ Πῶλ Βαλερύ «Σκέψεις γιὰ τὸ σημερινὸ κόσμον», μιὰ «Κριτικὴ ἐκλογὴ» τοῦ Τ. Σ. Ἐλιοτ, «Ἄλλοι Ἐλιζαμπετιανοί» τοῦ Τ. Μπρούκ, «Ὁ Ε. Σπένσερ καὶ ἡ Βασίλισσα τῶν Νεραίδων» τοῦ Λ. Μπράντνερ, κ' ἕνα παράξενο βιβλίον «Γιὰ τὴν Ἰλιάδα» τῆς Ραχήλ Μπεσπάλοφ.

—Ἡ θέση τῆς κριτικῆς στὴ λογοτεχνία καὶ στὴν τέχνη συζητεῖται στὸ βιβλίον «Κριτικὴ: Ἡ βάση τῆς σύγχρονης λογοτεχνικῆς κριτικῆς», μιὰ συλλογὴ 55 δοκιμίων, ποὺ τὴν ἀνθολόγησαν οἱ Μ. Σιόρερ, Τζ. Μάιλς καὶ Γ. Μακίνζι.

—Ἐξαίρετο βιβλίον, μὲ αὐθεντικὸ καὶ ζωντανὸ κείμενον καὶ πλούσια εἰκονο-

γράφηση εἶναι τοῦ Α. Νίκολ «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ θεάτρου», ἐπισκόπηση τῆς θεατρικῆς τέχνης ἀπὸ τὸ Διουσιακὸ θέατρο ὡς σήμερον μὲ τὸ Ράινχαρτ καὶ τοὺς ἄλλους σύγχρονους σκηνοθέτες.

—Ἐνδιαφέρουσα βιογραφία τοῦ Τσάρλι Τσάπλιν εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ Π. Τάιλερ «Τσάπλιν: ὁ τελευταῖος γελοιοποιὸς», ποὺ προσπαθεῖ νὰ ψυχαναλύσει καὶ νὰ ἐρμηνεύσει τὸ «μῦθος» καὶ τὸ «ἔπος» τοῦ Τσάπλιν, καὶ νὰ δείξει τὴν προσωπικὴ του συμβολὴ στὸν κίνηματογράφον. Κάποτε τὰ συμπεράσματά του —στηριγμένα σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὸ φρεῦδισμό—εἶναι τολμηρὰ καὶ παρατραδηγμένα, ὡστόσο δίνει μιὰ καλὴν «ἐσωτερικὴ» εἰκόνα τοῦ μεγάλου ἡθοποιοῦ.

—Ὁ Τζαίημ Σαμπαρτέ, ποὺ γνώρισε ἀπὸ κοντὰ τὸν Πικασσό, ἔζησε μαζί του πολλὰ χρόνια κ' ἔκανε γραμματέας του, ἔγραψε τὸ βιβλίον «Πικασσό: Ἐνα ἐνδόμυχο πορτραῖτο», ὅπου ἀπλὰ καὶ πειστικὰ ἀφηγεῖται τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου ζωγράφου.

—Τὸ σχετικὰ καλύτερον μυθιστόρημα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἴσως εἶναι ἡ «Μέλισσα» τῆς Ταίηλορ Κάλντγουελ, μιὰ σκληρὴ ἀφήγηση ἀπὸ τὸ παρελθόν ἀλλὰ μὲ τὰ δεδομένα τῆς σημερινῆς ψυχιατρικῆς Ὁ διστραμμένος κι' ἀντικοινωνικὸς χαραχτήρας τῆς ἡρώιδος καθὼς καὶ τῶν ἄλλων προσώπων δὲν εἶναι οὔτε πειστικοὶ οὔτε εὐκατανοοί, γιὰτί σὰ νὰ κινεῖται σὰ σκιεὲς τοῦ κίνηματογράφου. Ὡστόσο ἡ λεπτὴ ἀφηγηματικὴ τέχνη τῆς Κάλντγουελ ἀφήνει τὸν ἀναγνώστη μαγεμένο. Πρόκειται γιὰ ἕνα «μελόδραμα πνεύματος» μᾶλλον παρὰ ζωῆς.

Σικάγο 1948. ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στίλπωνος Π. Κυριακίδου: Ὁμηρικὰ καὶ Ἡσιόδεια. Ἀνάπτυγον ἐκ τοῦ 3' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Μνημόσυνον Ν. Γ. Παππαδάκ. Τύποις Μ. Τριανταφύλλου, Θεσσαλονίκη 1948, σελ. 84 (363—444).

Εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὁ γνωστὸς λαογράφος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Στ. Κυριακίδης πραγματεύεται τρία φιλολογικὰ προβλήματα: Τὴν κατασκευὴν τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως καθ' Ὁμηρον, τὸν κόκκον τῆς ροιᾶς ἐν τῷ ὕμνῳ εἰς Διμήτρα καὶ τὸ γυμνὸν σπείρειν, γυμνὸν δὲ βοωτεῖν, γυμνὸν δ' ὀμάειν καθ' Ἡσιόδον. Τὰ προβλήματα ἀναφέρονται εἰς ζητήματα ἐρ-

μηνείας τῶν σχετικῶν χωρίων τῶν ποιητῶν Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου.

Ἐκεῖνον, τὸ ὅποσον διακρίνει τὴν μελέτην ταύτην πρῶτον, εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀνασκόπηση τῶν προηγουμένων ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων φιλολογικῶν ἐργασίων καὶ κριτικῆ τῶν παλαιότερων ἀπόψεων. Αὕτη γίνεται μετὰ πολλῆς ἐπιστημονικῆς θαυμάσιας. Μετὰ τὴν ἐκθεσιν ταύτην ἀκολουθεῖ ἰδία ἀνάλυσις τοῦ ἐρμηνευτικοῦ προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει λαογραφικῶν δεδομένων ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν χρόνων καὶ συγκριτικῆ ἐξέτασις ξενικῶν ἐθίμων. Ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐρμηνεία παρ' ὅλον ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς ῥητὰς ἀπόψεις κορυφαίων φιλολόγων, ὡς τοῦ Βιλαμόβιτς, ἐν τούτοις ἐπιχειρεῖται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μὲ ἀπόλυτον

πίστιν ἐπὶ τὸ ὀρθὸν τῆς μεθόδου του. Τὰ συναγόμενα πορίσματα εἶναι ἄξιζα πολλῆς προσοχῆς καὶ ἀνευ ἀμφιβολίας προάγουσι τὴν λύσιν τῶν φιλολογικῶν τούτων ἐρμηνευτικῶν προβλημάτων καὶ ὀδηγοῦσι πρὸς ὀρθὴν ἀντίκρυσιν αὐτῶν. Ἰδίως αἱ περὶ τοῦ κόκκου τῆς ροῖας ἐκ τοῦ Ὀμηρικοῦ ὕμνου εἰς Δῆμητρα καὶ περὶ τῆς γυμνώσεως ἐν τῇ σπορᾷ καθ' Ἡσίοδον ἐρμηνεῖται οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφήνουσι περὶ τῆς ὀρθῆς λύσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν λαογραφικῶν δεδομένων.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ λαογραφικὴ ἐρμηνεία ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς φιλολογικῆς δύναται νὰ βοηθήσῃ τὴν ὀρθὴν κατανοήσιν ἀμφισβητουμένων χωρίων, ἐφ' ὅσον γίνεται μετὰ τῆς προσεκτικῆς ἐρμηνευτικῆς κριτικῆς. Τὴν μέθοδον ταύτην μεταχειρίζεται λίαν ἐπιτυχῶς ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν μελέτην του ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἔχει τὸ πᾶγμα ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Δύναται ἡ μέθοδος αὕτη νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ὀρθὴν ἐκτίμησιν καὶ ἄλλαν ἀναλόγαν περιπτώσεων καὶ ἴσως νὰ καταστή ὑποδειγματικὴ. Τὸ παρατιθέμενον ἐπίμητρον πρὸς ἐρμηνείαν μίας εἰκόνας τῆς κύλικος τῆς Φλωρεντίας, περὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει ὡσαύτως μεγάλῃ ἀμφισβήτησις, κάμνει χρῆσιν τῆς αὐτῆς μεθόδου, τοῦ συνδυασμοῦ τῶν λαογραφικῶν πορισμάτων. Οὕτω ἡ λαογραφία δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ὀρθὴν λύσιν καὶ δυσκόλων ἀρχαιολογικῶν προβλημάτων.

Τὴν ὅλην μελέτην διακρίνει ὡσαύτως ἀφθονος γνῶσις τῶν πηγῶν καὶ ἐπιστημονικὸς ἔλεγχος τῶν ἀντιγυμνῶν καὶ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως προτεινομένων λύσεων. Ἡ μελέτη δύναται νὰ ἐνδιαφέρῃ ἰδιαιτέρως τοὺς ἀσχολουμένους μὲ λαογραφικὰ καὶ θρησκευολογικὰ ζητήματα.

Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

Ἰωάννου Θ. Κακριδῆ: Προσευχὴ στὶς Χάριτες. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ ς' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Μνημόσυνον Ν. Παππαδάκι. Τύποις Μ. Τριανταφύλλου, Θεσσαλονίκη 1947, σελ. 141—162.

Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν ὁ Ἰ. Κακριδῆς ἀναλύει ἐρμηνευτικῶς τὸν 14ον Ὀλυμπιονικὸν τοῦ Πινδάρου, ὁ ὅποιος γραφεὶς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀσωπίου τοῦ ἐξ Ὀρχομενοῦ εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα μιὰ προσευχὴ εἰς τὰς Χάριτας. Ἡ λεπτολόγος ἀνάλυσις, εἰς τὴν ὁποῖαν προβαίνει ὁ συγγραφεὺς, δεικνύει πῶς ὁ ποιητὴς ἐνῶ ἤρχισε ἀπὸ τὸν τοπικὸν χαρακτή-

ρα τῶν Χαρίτων, οἷος ἦτο τὸν Ὀρχομενόν, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς αὐτὰς ὡς καθολικὰς θεότητας καὶ πέραν τουτοῦ ἀκόμη ὡς κυβερνητρίδας τῶν θεῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Τὴν καθολικότητα ταύτην τῆς πίστεως τοῦ Πινδάρου ἐξαιρεῖ ἐξ αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας ὁ συγγραφεὺς, ἂν καὶ δὲν προχωρεῖ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς θρησκευτικῆς σημασίας τοῦ πράγματος διὰ τὴν ὅλην ποιήσιν τοῦ μεγαλυτέρου λυρικοῦ ποιητοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ἴσως, διότι ἐθεώρησε τούτο περιττόν ἢ ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τῆς μελέτης του.

Ἡ ἀνάλυσις ἔχει περισσώτερον γλωσσικὸν ἢ θρησκευολογικὸν χαρακτήρα καὶ τείνει πρὸς τὴν πλήρη κατανοήσιν τοῦ ποιήματος. Εἶναι ἐξαιρετὸν δείγμα ὀρθῆς κατανοήσεως τῆς ἀντίστοιχίας μεταξὺ μορφῆς καὶ περιεχομένου καὶ δύναται νὰ εἶναι ὑποδειγματικὸς τρόπος ἐρμηνείας ἀρχαίων ποιημάτων, μὲ τὸν ὅποιον δὲν μᾶς ἔχουν συνηθίσει ἄλλοι Ἕλληνες ἐρμηνευταί. Ὁ τρόπος τῆς ἀναλύσεως πάντως δὲν παρουσιάζεται διὰ πρῶτην φορὰν εἰς μελέτας τοῦ συγγραφέως. Μᾶς τὸν ἔχει δεῖξει καὶ εἰς ἄλλας προηγηθείσας μελέτας του ὡς καὶ εἰς τὴν «Φιλολογικὴν Ἐρμηνείαν» του ποῦ ἐδημοσίευσεν ὡς ἐναρκτήριον λόγον πρὸ ἑτῶν.

Τόσον ἡ μελέτη αὕτη ὅσον καὶ ἡ ἀνωτέρω τοῦ Στ. Κυριακίδου εἶναι μνημόσυνον τοῦ ἀποθανόντος πρὸ τινος χρόνου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ν. Παππαδάκι, ἱεροδουκίμου φιλόλογου, ὁ ὅποιος ἤρχισε τὸ στάδιον τοῦ εἰς τὸ ἡμέτερον Παγκύπριον, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε μετέπειτα γυμνασιάρχης καὶ ὁ Στ. Κυριακίδης. Ἡ σύντομος ἀνάλυσις τῶν εἰς μνήμην του τούτων μελετῶν ἄς θεωρηθῇ μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ φόρος ἐλαχίστης τιμῆς καὶ παρ' ἐμοῦ.

Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

Κυπριακὰ Σπουδαί. Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν, τόμος ΙΑ' (1947). Ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου 1948. — Οἱ Ἅγιοι Καρπασίας Φιλῶν, Συνέσιος, Θύρσος, Φωτεινὴ, Σωζόμενος, Εἰσαγωγή καὶ κείμενον ἀκολουθιῶν καὶ Συναξαρίων ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφου Ἀκακίου Μοναχοῦ τοῦ Κυπρίου (1733) μετὰ εἰκόνας. σελ. 16+112.

Συνεχίζοντας τὴν καρποφόρα πνευματικὴ δρᾶση τῆς ἡσοδάρωτερη ἐπιστημονικῆ του τόπου μας ὀργάνωση, ἡ βραβευμένη ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ γνωστὴ ἀκόμη στοὺς πνευματικούς κύ-

κλους τῆς Εὐρώπης «Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν», ἔφερε σὲ φῶς τὸν 11ο τόμο τοῦ χρονιατικοῦ δελτίου τῆς. Καὶ ὁ νέος τόμος, ὅπως οἱ προηγούμενοι, ἐρχεται νὰ προσθέσει πολλὰ στὶς γνώσεις μας γενικὰ γιὰ τὴν Κύπρο καὶ περιέχει ἀποκλειστικῶς κείμενα ἐκκλησιαστικὰ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος, μὲ μιὰ διαφωτιστικὴ εἰσαγωγή. Ἡ φειτηνὴ ἐκδόση τοῦ τόμου ἔγινε μὲ ἐξοδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Μονῆς Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἕνα γεγονός πού μαρτυρεῖ σεβασμὸ καὶ ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ ἱερά πρόσωπα τῆς Καρπασίας καὶ φανερώνει ἀκόμη φιλομουσίαν ἀξίεπαινη, πού πρέπει νὰ βρεῖ καὶ ἄλλους μιμητές.

«Τῆς ἐκδόσεως ταύτης», ἀναφέρεται στὸν πρόλογο, «ἐπεμελήθησαν τοῦ μὲν κειμένου τῶν ἀκολουθιῶν καὶ συναξαρίων οἱ κ.κ. Γ. Παπαχαλαμπους καὶ Ν. Κληρίδης, τῆς δὲ εἰσαγωγῆς ὁ κ. Κ. Σπυριδάκης ἐν συνεργασίᾳ μετ' αὐτῶν».

Στὶς σελ. 1'—16' περιέχεται ἡ εἰσαγωγικὴ γραμμένη σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημο-λογικὲς ἀπαιτήσεις καὶ διαιρείται σὲ δύο μέρη. Στὸ α' μέρος (σελ. 1'—101') γίνεταί ἀρκετὸς λόγος γιὰ τὸ Κυπριακὸ χειρόγραφο τοῦ 18ου αἰῶνα, πού περιέχει, μαζί μὲ ἄλλα κείμενα, τὶς ἀκολουθίες καὶ τὰ συναξάρια τῶν πέντε ἀγίων τῆς Καρπασίας, καθὼς καὶ γιὰ τὸν συγγραφεὴ τὸν Κύπριο μοναχὸ Ἀκάκιο. Τούτου τοῦ χειρογράφου, πού πρόσεξαν καὶ ἄλλοι στὸ παρελθόν, ἔχει κάμει ὁ Ι. Συκουτρῆς λεπτομερεῖακὴ περιγραφή τοῦ περιεχομένου, καθὼς καὶ κάπως αὐστηρὴ κριτικὴ γιὰ τὸν Ἀκάκιο. (Κυπριακὰ Χρονικά τόμ. Β' σ. 167 κ. ἑ.). Δίνοντας τὶς ἀναγκαῖες πληροφορίες γιὰ τὸ Κυπριακὸ χειρόγραφο ὁ κ. Σπυριδάκης πρόσθεσε σημαντικὲς διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις στὴν ἐργασίαν ἐκείνη τοῦ μακαρίτη Ὑψηλῆ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ στοιχεῖα καὶ τὶς ἐνδείξεις, πού ἦταν δυνατὸ νὰ ἀντλήσει ἀπὸ τὸ χειρόγραφο, μὰς δίνει τὶς σπουδαιότερες βιογραφικὲς εἰδήσεις γιὰ τὸν Καρπασίτη μοναχὸ, καί, ἀντίθετα ἀπὸ τὸ Συκουτρῆ, κρίνει μὲ περισσότερη συμπάθεια καὶ δικαιοσύνη τὸν Ἀκάκιο καὶ τὸ ἔργο του. Ὁ Ἀκάκιος «δὲν διακρίνεται μὲν διὰ τὴν μόρφωσίν του, λέγει ὁ κ. Σπ., ἀλλ' εἶναι ἄξιος πάσης ἐκτιμῆσεως διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην του, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ προλόγου του (δὲς Κυπρ. Χρον. τόμος Β' σελ. 169), ὁ ὁποῖος ἔστω καὶ ἂν συνεγράφη ἐπὶ τῆ βάσει ἄλλων προτύπων... ἀποπνέει ὁμως πίστιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας.» (σελ.

19') καὶ «ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο φιλότιμος πατριώτης, ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν συμπατριωτῶν του ὑπὲρ τῶν ὁποίων διέθετε πάσας τὰς δυνάμεις του τὰς πνευματικὰς χωρὶς νὰ ἔχη ἀξιώσεις πρωτοτύπου συγγραφῆς.» (σελ. 18'). Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὑπερβολικὸ στὰ λεγόμενα τούτα γιὰ τὸν ἀξίεπαινο μοναχό. Τὸ χειρόγραφο, πού μὰς ἄφησε ὡς πνευματικὴ κληρονομία, δὲν παρουσιάζει μόνον ἐκκλησιαστικὸ ἐνδιαφέρον, μὰ εἶναι καὶ πολύτιμο γιὰ τὶς πολλὰς σκορπισμένους ἐδῶ κ' ἐκεῖ εἰδήσεις, σχετικὰ μὲ τὴν παιδείαν τῆς Κύπρου τὸν 18ο αἰῶνα, μὲ γεγονότα καὶ πρόσωπα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας μας, μὲ τὴ μεταβυζαντινὴ ζωγραφικὴ στὸν τόπο μας καὶ ἄλλα.

Τὸ δεύτερο μέρος τῆς εἰσαγωγῆς ἔχει μεγαλύτερη σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέρον. Πρόκειται γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν πέντε ἀγίων τῆς Καρπασίας. Γι' αὐτοὺς οἱ σχετικὲς εἰδήσεις μας εἶναι πολὺ φτωχὲς καὶ ἡ βιογράφησι καὶ ἐκτίμησι γενικὰ, τοῦ ἔργου τους παρουσιάζει δυσκολίες. Κάποια ἐξάιρεση ἔχει ὁ Ἀγ. Φίλων, πού ἔγινε γνωστὸς καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Κύπρο καὶ ἀσχολήθησαν μὲ αὐτὸν παλαιοὶ καὶ νεώτεροι συγγραφεῖς. Μὲ κριτικὴ ἐκτίμησι τῶν ὄσων ἐγράφησαν γιὰ τὸν Φίλωνα, ὁ κ. Σπυριδάκης προχώρησε μὲ ἐπιτυχία στὴ βιογράφησι καὶ χαρακτηρισμὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως καὶ τῶν γνωστῶν συγγραμμάτων τοῦ Κυπρίου Ἐπισκόπου τῆς Καρπασίας. Ἄν καὶ μικρὴ στὴν ἐκτασὴ ἢ μελέτῃ τούτῃ γιὰ τὸν Φίλωνα, εἶναι ἡ πληρέστερη καὶ ἡ πιὸ διαφωτιστικὴ. Γιὰ παράδειγμα, ὁ κ. Σπ. ὀρθὰ ἀποφαινεται ὅταν κατακρίνει τὴν λαθεμένη γνώμη ὅτι ὁ Φίλων εἶναι ἰθὺς ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος Καρπασίας καὶ ἐπομένως τότε ἰδρύθηκε ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς. Ἡ Καρπασία ἦταν γνωστὴ καὶ ἀκμαία τὸν 4ο μάλιστα αἰῶνα π.Χ. Μὲ τὴν ἐπικράτησι τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν Κύπρο καὶ τὴν ἔδρῃσι ἐπισκοπῶν στὶς σπουδαιότερες πόλεις εἶναι πολὺ λογικὸ καὶ φυσικὸ ἡ Καρπασία νὰ ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς 14 γνωστὰς ἐπισκοπὰς τῶν πρώτων Χριστιανικῶν χρόνων. Τολμῶ ἀκόμη νὰ ὑποθέσω ὅτι ὁ ἀγνώστων χρόνων Ἐπίσκοπος Καρπασίας Σωσικράτης θὰ εἶναι ὁ ἴδιος, μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο πού ἀναφέρεται ὅτι ἔλαβε μέρος στὴ σύνοδο τῆς Σαρδικῆς (343 μ.Χ.) μαζί μὲ ἄλλους Κυπρίους Ἐπισκόπους τῶν ὁποίων ὄμως δὲν σημειώνονται καὶ οἱ ἀντίστοιχοι ἐπισκοπῆς. (Νεοφ. Ροδιοῦ, Περί ἠρώων, στρατηγῶν κλπ. Κυπρ.

Χρονικά τομ. Γ' 1925 σελ. 41—Κυπριανού, Χρονολ. Ιστορία 1778 σελ. 357.— Χάκκεττ—Παπαϊωάννου, Ιστορία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Κύπρου τομ. Β' σελ. 92).

Ὁ Ἅγιος Φίλων ἦτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Κυπρίων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, συμπεραίνει ὁ κ. Σπ., οἱ ὁποῖοι διεκρίθησαν διὰ τὸν ἔνθεον ζήλον ὑπὲρ τῆς νέας θρησκείας, καὶ συνετέλεσαν διὰ τὸν λόγον καὶ ἔργων τῶν εἰς τὴν ἐμπέδωσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Κύπρῳ καὶ τῶν ὁσίων τὸ ὄνομα ἐξῆλθε τῶν στενῶν ὁρίων τῆς μικρᾶς τῶν πατρίδος» (σελ. κδ'). Γιά τοὺς λοιποὺς ἀγίους τῆς Καρπασίας Συνέσιον, Θύρσο, Φωτεινὴ καὶ Σωζόμενο μᾶς δίνονται ὅτι πληροφορίες ἦταν δυνατό νὰ ὑπάρχουν στὸ χειρόγραφο Ἀκακίου ἢ σὲ σχετικὲς με' αὐτοὺς Κυπριακὲς παραδόσεις. Προσθέτω ἀκόμη ὅτι ὁ Mas Latric ἀναφέρει γιὰ «τὴν Ἁγ. Φωτεινὴ ἢ Φωτοῦ ὅτι ἦτο μία εὐσεβὴς γυναίκα ἀπὸ τὴν Γερμανία, ποὺ ἦλθε ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ πρῶτα στὴ Συρία καὶ ἀποσύρθηκε κατόπι στὴν Κύπρο, ὅπου ἁγίασε. (Histoire κλπ. τομ. I σελ. 98) Ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ φερώνυμες ἐκκλησίες τῶν ἀγίων τούτων καὶ τὰ πανηγύρια στὰ διάφορα χωριά τῆς Κύπρου.

Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος τοῦ ὁ κ. Σπ. τονίζει καὶ εἰδήσεις ποὺ ὑπάρχουν στὸ χειρόγραφο τῆς Καρπασίας σχετικὰ με' πρόσωπα καὶ πράγματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸν ἐπίσκοπον Κιτίου Ἰωαννίκιο, ὡς ζωγράφου, καὶ τὸν δάσκαλό του Λεόντιο, τῶν ὁποίων σημειώνει μερικὰ ἔργα. Προσθέτω ὅτι τοῦ Ἰωαννικίου μὴν ἄλλη εἰκόνα δημοσιεύει ὁ Talbot Rice (Icons of Cyprus σελ. 228), στὸ χωρὶό Τραχῶνι, με' χρονολογία ἀχο(= 1670), ὅπου ὁμοῦ τ' ὄνομα τοῦ ζωγράφου εἶναι παραμορφωμένο σὲ Ἰ ω α ν ἰ ο ὕ ο. Ὁ Λεόντιος, ζωγράφος ἐπίσης τοῦ 17ου αἰῶνα, νομίζω ὅτι εἶναι ὁ «Λ ε ὀ ν τ ι ο ς Ἰ ε ρ ο μ ὀ ν α χ ο ς ἔ κ Λ ε μ ε σ ο ὕ» ἂν καὶ ὁ Ἀκάκιος γράφει ὅτι ἦταν «Λ ε υ κ ω σ ι α ν ὀ ς». Καὶ τοῦτου ὑπάρχουν καὶ ἄλλες εἰκόνες. Δύο ἀναφέρει ὁ μακαρὶτης Συκουτρῆς στὴ Μονὴ Ἀμοιροῦ με' χρονολογία ἀχνθ (Κυπριακὰ Χρονικά τόμος Β' σελ. 82). Δύο ἄλλα ἔργα του, εἶδε ὁ ὑποφαινόμενος: 1) Τὰ Βημόθυρα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Εὐλαλίου, ποὺ βρίσκονται σήμερα μέσα στὸ ἱερὸ τῆς μονῆς Ἀχειροποιήτου στὸν Καραβά, με' ὑ-

πογραφή «χειρ Λεοντίου Ἱερομονάχου ἐκ Νεμεσοῦ ἀχνθ» (= 1692), καὶ 2) μιὰ εἰκόνα τοῦ Θεολόγου στὴν ἐκκλησία Ἀσπροφωρούσας τοῦ χωριοῦ Πέλλαταις, σπουδαία γιὰτὶ εἰκονίζει στὰ κάτω μέρος, δεξιὰ τοῦ ἀγίου, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χριστόδουλο τὸν Β', με' ἐπιγραφή «Δέσις Χριστοδούλου ἀρχιεπισκόπου πάσης Κύπρου ἀχνε (= 1685) χειρ Λεοντίου Ἱερομονάχου ἐκ Νεμεσοῦ. Ἡ τελευταία εἰκόνα χωρὶς ἀμφιβολία θὰ εἶναι ἐκείνη ποὺ εἶδε καὶ ὁ κ. Α. Ἰντιάνος «σὲ κάποια ἐπαρχία τῆς νήσου... στὴν ἐκκλησία ὠρισμένου χωριοῦ» (Κυπριακὰ γράμματα τομ. Δ' σελ. 304). Με' τὴν εὐκαιρία τούτη τονίζω ὅτι εἶναι πολὺ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμη ἡ γενικὴ καταγραφή σὲ κατάλογο ὄλων τῶν σπουδαίων Βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν εἰκόνων τῆς Κύπρου ποὺ βρίσκονται στὰ διάφορα χωριά καὶ τίς πόλεις. Καὶ τὴν ἐργασία τούτη πρέπει νὰ τὴν ἀναλάβει ἡ Ἐταιρεία Κυπρ. Σπουδῶν με' τὴν ἠθικὴ καὶ ὕλική ἐνίσχυση τῆς Ἐθναρχίας.

Τὰ κείμενα τῶν ἀκολουθιῶν καὶ συναξαριῶν (σελ. 1—112) ἐκδίδονται με' τὴν χαρακτηριστικὴ ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα τῶν κ.κ. Γ. Παπαχαλαράμπους καὶ Ν. Κληρίδη γνωστῶν ἀπὸ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες τέτοιες ἐκδόσεις.

Ὁ τόμος στολίζεται καὶ με' εἰκόνες μνημείων σχετικῶν με' τοὺς Ἁγίους τῆς Καρπασίας φωτογραφημένες ἀπὸ τὸ ζεῦγος Α. Στυλιανοῦ.

Γιὰ νὰ δεῖξουμε πόσο πολυτίμες εἶναι οἱ εἰδήσεις ποὺ περιέχονται στὸ Κυπριακὸ χειρόγραφο τοῦ 18ου αἰῶνα, θὰ δημοσιεύσουμε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» μιὰ μικρὴ μελέτη γιὰ τοὺς Ἐπισκόπους Κιτίου στὰ δευτέρα πενηντάρχρονα τοῦ 17ου αἰῶνα, ὅπου θὰ συζητήσουμε καὶ θὰ καθορίσουμε ὀρθότερα ἀπὸ τὸν Χάκκεττ Παπαϊωάννου τὰ χρονολογικὰ ὅρια τῆς ἀρχιερατείας τους.

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΨΑΛΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ἑλένη Παλαιολόγη

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Σὰς παρακαλῶ νὰ μοῦ παραχωρήσετε ὀλίγον ὥρον, διὰ νὰ συμπληρώσω ὅσα ὀρθὰ παρατηρεῖ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦ ἄρθρου ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικόν σας ὁ σεβαστίος μου φίλος κ. Ν. Κλ. Λανίτης. Πρόκειται διὰ τὴν Ἑλένη Παλαιολόγη, τὴν μεγάλην ἑλληνίδα βασίλισσαν τῆς Κύ-

πρου. Δέν είναι ἀληθές ὅτι μόνον ἡ Λεμεσός τὴν ἐτίμησε δώσασα τὸ ὄνομά της εἰς μίαν ὁδόν. Τούλαχιστον καὶ εἰς τὴν Λευκωσίαν ὑπάρχει ἀνάλογος ὁδὸς φέρουσα τὸ ὄνομά της καὶ μάλιστα εἰς τὴν πιὸ ἱστορικὴν συνοικίαν της, δηλ. παρὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν. Αὐτὸ ἔγινεν, ὅτε τὸ πρῶτον ὠνομάσθησαν αἱ ὁδοὶ τῆς Λευκωσίας. Ἐπίσης δέν εἶναι ἀληθές ὅτι καὶ ἄλλως ἠγνοήθη σχεδὸν ἐντελῶς ἡ Ἑλληνὶς βασιλισσα τῆς Κύπρου. Μία σχετικὴ ὁμιλία τοῦ ὑποδιοικητοῦ τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου κ. Θ. Σοφοκλέους μετεδόθη πέρυσιν τὸν Ὀκτώβριον ὑπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Ἀθηνῶν.

Παρὰ ταῦτα ὅμως συμφωνῶ ὅτι ἡ Ἑλένη Παλαιολόγη ἀξίζει να τὴν περισοτέρως τιμῆς καὶ ἐρεῦνης, ποῦ θὰ τιμῆσῃ ἀκόμη περισσώτερον τὸν ἑλληνικὸν κόσμον καὶ ἰδιαίτερος τὴν Κύπρον. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι κάποιος μελετητὴς θὰ εὔρεθῃ νὰ ἀσχοληθῇ εἰδικῶς με αὐτήν.

Μετὰ τιμῆς
Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

ΟΙ ΠΑΛΑΜΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ

Ἡ Ἑλληνικὴ Πάφος ἀπὸ τῆς 20ῆς μέχρι τῆς 27ῆς Φεβρουαρίου ἀπένειμε φέρον τιμῆς στὸ μεγάλον ἔθνικὸ ποιητὴ Κωστὴ Παλαμᾶ. Μετὰ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Δημάρχου κ. Χρ. Γαλατοπούλου καὶ τῆ συνεργασίας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Σχολείων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων τῆς πόλεως, τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιον Πάφου καθιέρωσε τὴν «Ἐβδομάδα Κωστὴ Παλαμᾶ», ἐγκαινιάζοντας ἔτσι μιὰ ἐκδήλωση, ποῦ τιμᾷ ὄχι μονάχα τὴν Πάφο, ἀλλὰ καὶ τὴν Κύπρον ὁλόκληρη.

Τὴν Κυριακὴν, 20 Φεβρουαρίου, ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ Παφιακὸς λαὸς κατεβύθηκε εἰς τὴν πλατεία Ὀμονοίας, τὴν ὁποίαν ὁ Δήμος Πάφου, ἀπὸ τῆς 20 Φεβρουαρίου μετονόμασε εἰς πλατεία Κωστὴ Παλαμᾶ, καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐψάλη ἁγιασμός, ὁ Δήμαρχος με σύντομη καὶ κατάλληλη ὀλιγόλεπτη ὁμιλία τοῦ ἐγκαινίασε τὴν ἑναρξὴν τοῦ εορτασμοῦ καὶ ἐνετείχισε 4 μαρμάρινες πλάκες πάνω εἰς 4 ὑπερζώματα ἀρχαϊκῶν στηλῶν, ποῦ ἀνεγέρθηκαν ἀπὸ τὸν Δήμον εἰς τὸ κέντρο τῆς Πλατείας. Πάνω εἰς τὴν κεντρικὴν πλάκα γράφτηκε με Βυζαντινὰ γράμματα «Πλατεία Κωστὴ Παλαμᾶ», στίς ἄλλες δὲ ἀνὰ ἓνα τετράστιχο ἀπὸ τὸ ποιήμα τοῦ «Ἡ Κύπρος», καὶ εἰς τὴν τελευταία ἡ

ἐπιγραφή «Ἄνδρὸ Κωστὴ Παλαμᾶ. Ἐπακολούθησαν τραγούδια καὶ ἀπαγγελίες.

Ἐπὶ μετὰ ἀπὸ τὴν τελετὴν τοῦ ἐντειχισμού τοῦ Ἱερατείου, οἱ Ἄρχες, ὁ Λαὸς καὶ τὰ Σχολεῖα κατεβύθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γυμνασίον Πάφου, ὅπου ἐλαβε χώραν εἰδικὴν εορτὴν, με ὁμιλητὴν τὸν κ. Γ. Ἡλιάδην καὶ θέμα «Ὁ Παλαμᾶ ὡς Λογοτέχνης.» Μετὰ τὸν κ. Ἡλιάδην ἀπαγγέλληκαν καὶ ἐψάλησαν Παλαμικὰ τραγούδια, κ' ἓνας μαθητὴς μίλησε γενικὰ γιὰ τὸ ἔργον τοῦ Ποιητῆ.

Τὴν Τρίτην, 22ην Φεβρουαρίου, διοργάνωσε ἀνάλογον γιορτὴν εἰς τὸ Κινηματοθέατρο «Ἀττικόν» τὸ Λύκειον Πάφου με ὁμιλητὴν τὸν κ. Α. Βορεάδην καὶ θέμα: «Ὁ Παλαμᾶ εἰς τὸ Στίχο καὶ εἰς τὴν Πρῶζα». Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς εορτῆς ἐψάλησαν καὶ ἀπαγγέλληκαν Παλαμικὰ τραγούδια, κ' ἓνας μαθητὴς τοῦ Λυκείου μίλησε πάνω εἰς τὸ Παλαμικὸν ἔργον.

Τὴν Πέμπτην, 24ην Φεβρουαρίου, ἐγίνε στίς αἰθούσας τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης τὸ ὑπὸ τοῦ Δήμου Πάφου ὀργανωθὲν Φιλολογικὸν Παλαμικὸν Μνημόσυνον. Κατ' αὐτὸ ἐψάλη ὁ «Ὀλυμπιακὸς Ὕμνος» τοῦ Παλαμᾶ, καὶ ἀφοῦ ἀπαγγέλληκε τὸ ποιήμα τοῦ Παλαμᾶ «Σὲ μιὰ πεθαμένη», ὁ κ. Ἀντωνάκης Σωτηριάδης ἀνάλυσε τοὺς δύο κύριους σκοπούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Δήμος Πάφου καθιέρωσε τὴν «Ἐβδομάδα Κωστὴ Παλαμᾶ», καὶ ποῦ — καθὼς εἶπε — εἶναι (α) ἡ προσπάθεια τοῦ Δήμου Πάφου νὰ ἐκλαϊκεύσῃ καὶ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Ἑθνικοῦ Ποιητῆ μέσα εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν, καὶ (β) νὰ σφυρηλατήσῃ δυνατώτερα τοὺς πνευματικούς δεσμούς τῆς σκλάβας Κύπρου με τὴν ἐλευθερὴν πατρίδα. Ἀκολούθησε ἀπαγγελία τοῦ «Ὀρκου τῶν Ἑλλήνων» τοῦ Κ. Παλαμᾶ, κ' ἔπειτα ὁ κ. Φίλων Παυλίδης μίλησε με θέμα «Τὸ ἀντίκρουμα τοῦ Παλαμικοῦ ἔργου». Ἐπακολούθησαν τραγούδια κ' ἀπαγγελίες καὶ τέλος ὁ Δήμαρχος κ. Γαλατοπούλης προκήρυξε τὸ «Παλαμικὸν Διαγώνισμα» ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Πάφου με δεκάλιρον ἐπάθλο.

Τὴν τελευταία μέρα τῶν εορτῶν, Κυριακὴν 27 Φεβρουαρίου, ἐπέτειον τοῦ θανάτου του, ἐγίνε ἀπὸ τὸν Δήμον Πάφου ἐκκλησιαστικὸν μνημόσυνον τοῦ ποιητῆ, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Π. Μητροπολίτης Πάφου κ. Κλεόπας ἀπάγγειλε εἰδικὴν εὐχὴν καὶ ὁ κ. Α. Ἀστράϊος ἔκαμε ὀλιγόλεπτη ὁμιλία γιὰ τὸν Ποιητὴν.

Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας μέρας ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸν Δήμον Πάφου — εἰς τὸ Κινη-

ματοθέατρο «'Αττικόν» — νυχτερινή παλλαϊκή εορτή, κατά την οποίαν, άφου τραγουδήθηκαν και άπαγγέθηκαν Παλαμικά ποιήματα, ό γυμνασιάρχης κ. Π. Παυλίδης έκάμε εισήγηση για τό Παλαμικό έργο κι' έπαίνεσε την ώραία προσπάθεια του Δήμου Πάφου. Τέλος άνέθηκε στο θήμα ό κύριος όμιλητής της έσπέρας και έμψυχωτής της όλης εορτής Δήμαρχος Πάφου κ. Χρ. Γαλατόπουλος, ό όποιος ανάπτυξε τό θέμα: «'Ο μεγάλος έθνικός ποιητής μας Κωστής Παλαμάς. 'Η ζωή και τό έργο του». 'Ο Δήμαρχος Πάφου, έντριδής μελετητής του έργου του Ποιητή και λάτρης του Παλαμικού έργου, έδωσε σε μία έκλαϊκευμένη και κατάλληλα τοποθετημένη όμιλία τη ζωή του έθνικού ποιητή και σύντομη άνάλυση των κυριωτέρων έργων του, με έκλογή από τά άριστα Παλαμικά τραγούδια. 'Η όμιλία του Δημάρχου Πάφου προκάλεσε άληθινή συγκίνηση, που άπόρρεε από τη βαθύτερη κατανόηση του έργου του Ποιητή. 'Ο Δήμαρχος έδιξε ξεχωριστά τό αντίκρουσμα του Παλαμικού έργου άπέναντι των Σλάβων και του Σλαβικού κινδύνου και τις προφητικές ενοράσεις του Ποιητή.

'Ολόκληρος ό Κυπριακός λαός παρακολούθησε με συγκίνηση τις εορτές και τις έκδηλώσεις του Παφιακού λαού, εορτές και έκδηλώσεις που συντελούν όχι μονάχα στην τόνωση του έθνικού αίσθηματος και την καλλιέργεια σοβαρών πνευματικών διαφερόντων, αλλά και στην περαιτέρω σύσφιξη των πνευματικών δεσμών Κύπρου — 'Ελλάδος. 'Ο ποιητής και Δήμαρχος Πάφου κ. Γαλατόπουλος — έμπνευστής και πρωτεργάτης των εορτών τούτων — είναι άξιες θερμών συγχαρητηρίων. 'Ελπίζουμε ότι τό παράδειγμά του θα βρή πολλούς μιμητές κι' ότι τό 'Ελληνικό πνεύμα στις ποικίλες έκδηλώσεις του θα τιμηθή μ' άνάλογες γιορτές κι' από άλλα ιδρύματα και οργανώσεις.

ΠΩΣ ΜΑΣ ΚΡΙΝΟΥΝ

'Ο κ. Μελάς
για τά «Κυπριακά Γράμματα».

Τό έγκριτο περιοδικό των 'Αθηνών «'Ελληνική Δημιουργία», που διευθύνει ό κ. Σπίρος Μελάς, στο τεύχος του της 1ης Φεβρουαρίου με τίτλο «**Δεκατέσσερα Χρόνια**», γράφει τά εξής:

«Τά «Κυπριακά Γράμματα» συμπλήρωσαν με τό ύπ' άρ. 162 τεύχος τους τό δέκατο τέταρτο έτος της έκδοσής τους. 'Ο διευθυντής του άξιόλογου αύ-

του περιοδικού κ. Νίκος Κρανιδιώτης, δίνει, μ' αυτή την εύκαιρία, έναν υποδειγματικό σε σεμνότητα και λακωνικότητα άπολογισμό της έθνικής του δράσεως: «'Αγώνας για την άναζωπύρωση και προαγωγή της 'Ελληνικής φιλολαγικής παράδοσης του τόπου και άγώνας για τη δημιουργία μιας ύγιους έθνικής πνευματικής ζωής. Πιθανόν ή φωνή μας να υπήρξεν άσθενής και τά μέσα μας πενιχρά. Πίσω όμως από την προσπάθεια των «Κυπριακών Γραμμάτων» ό άναγνώστης καλείται να έκτιμήσει την ειλικρίνεια των προθέσεων και την αγνότητα των έλατηρίων μας».

Τίμιες και θετικές κουβέντες. Στο λαμπρό αυτό περιοδικό ευχόμεθα να εορτάσει και την εικοσπενταετηρίδα του με μίαν Κύπρον έλευθέραν, μίαν Κύπρον έλληνικήν, όπως την έχει όνειρευθεί κι' όπως εργάσθηκε για να την ετοιμάσει.»

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

'Από την ειδική έκπομπή του Ραδιοφωνικού Σταθμού Λονδίνου για την Κυπριακή Διάλεκτο (της 21.1.1949) παραθέτουμε τά ακόλουθα:

Σήμερα όλοι αναγνωρίζουν, πώς όν υπάρχει λόγος να συνεχιστεί ή ιδιωστική ή διαλεκτική Κυπριακή ποίηση. Σε μία έποχή που έντείνονται οι προσπάθειες — με έπικεφαλή τους λογοτέχνες — για την ένοποίηση της 'Ελληνικής γλώσσας και την επικράτηση ένός πανελληνίου τύπου άπαλλαγμένου άπ' όλες τις ιδιωστικές άκροδασίες των πρώτων δημοτικιστών — τύπου όμαλού, εύπρόσδεκτου άπ' όλο τον 'Ελληνισμό και στηριγμένου σε μία γερή αίσθητική βάση — είναι άσφαλώς επίζημία και άκατανόητη κάθε τάση για την διαίωιση διαλεκτικών τύπων, είτε μερικά είτε στο άκέραιο.

Γίνεται λόγος τακτικά για διγλωσσία, κι' αυτός ό όρος αναφέρεται στην ύπαρξη της Καθαρεύουσας και της Δημοτικής. Για να είμαστε, όμως, πιο κοντά στην πραγματικότητα, πρέπει να μιλούμε για πολυγλωσσία. Κι' αυτό, γιατί όχι μόνο οι δημοτικιστές αλλά κι' οι καθαρευουσιάνιοι έχουν τόσες διαφορές στο γράψιμο τους, που κινδυνεύει ό καθένας να έχει και τό δικό του γλωσσικό τύπο, ή τό δικό του γλωσσικό «πιστεύω». Μά τό φαινόμενο αυτό δέν είναι ούτε άνεξήγητο, ούτε άησυχρητικό. 'Η άλήθεια είναι πώς τό γλωσσικό μας ζήτημα περνά από μία μεγάλη μεταβατική περίοδο, που έχει ως κύριο

χαρακτηριστικό γνώρισμα μιὰ διαφοροποίηση ἀργού ρυθμού ἀλλὰ μὲ σταθερὴ κατεύθυνση πρὸς μιὰ στρωτὴ ὁμαλὴ καὶ ἐνοποιημένη γλώσσα, ἱκανὴ ν' ἀνταποκρίνεται σ' ὅλες τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ Λόγου καὶ σ' ὁποιοδήποτε τομέα. Ἔτσι, μὲ τὸν καιρὸ, καὶ μὲ τὴ συστηματικὴ γλωσσικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ — μέσο τοῦ σχολείου, τοῦ βιβλίου, τοῦ Τύπου κλπ. — θὰ φθάσουμε στὸ σημεῖο ν' ἀπαλλαγούμε κι' ἀπ' τὴ διγλωσσία κι' ἀπ' τὴν πολυγλωσσία.

Τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν Κύπρου εἶναι πιὸ σοβαρὸ καὶ πιὸ περίπλοκο. Ἐκεῖ ξεχωρίζουν καθαρὰ τρεῖς τύποι : ἡ διαλεκτικὴ ἢ ἰδιωματικὴ Κυπριώτικη, ἡ Δημοτικὴ καὶ ἡ Καθαρεύουσα. Ὑπάρχει δηλαδὴ μιὰ τριγλωσσία, πού φυσικὰ δυσκολεύει περισσότερο τὴν κατάσταση. Στὴν ὑπαιθρο ἀνάμεσα στὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ διατηρεῖται — ἔστω καὶ νοθεμένη ἐλαφρὰ μὲ τύπους καὶ ἐκφράσεις μεταφερόμενες ἀπ' τὴν πόλη — ἡ Κυπριακὴ διάλεκτος. Στὶς πόλεις ἡ διάλεκτος αὐτὴ ἔχει ὑποστῆι πολλές ἀβερῖες, κι' ἔτσι ἡ γλώσσα κατάντησε ἓνα μωσαϊκόν, πού δὲν ἔχει οὔτε συνοχὴ οὔτε συνέπεια. Πλῆθι στους πιὸ τραχεῖς ἰδιωματικούς τύπους, ξεπετιοῦνται κάθε τόσο τύποι τῆς καθαρῆς ἢ τῆς δημοτικῆς. Κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ μορφωμένοι πού ὄταν γράφουν ἀκολουθοῦν μιὰ ἀπ' τὶς δυὸ γλώσσες — οἱ πιὸ πολλοί, πού εἶναι καὶ νεώτεροι, τὴ Δημοτικὴ — ὄταν μιλοῦνε ἀδυνατοῦν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν Κυπριώτικη προφορά, ἀπὸ τὸν Κυπριώτικο τόνο καὶ τὸ ἰδιωματικὸ λεξιλόγιο. Χειρότερη εἶναι ἡ κατάσταση στὰ λιγώτερο μορφωμένα ἢ ἀμόρφωτα λαϊκὰ στρώματα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ Κυπριακὴ διάλεκτος δὲν εἶναι λιγώτερο ἑλληνικὴ ἀπὸ τὶς ἄλλες ἑλληνικῆς διαλέκτους.

Συγκρίνοντας τὸ Κυπριακὸ γλωσσικὸ ἰδιῶμα μὲ τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ ἰδιῶματα, διαπιστώνουμε πὼς εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλώσσα καὶ ἔχει μάλιστα λέξεις πανάρχαιες, πού ἡ ἐτυμολογία τὶς διακρίνει καθαρὰ, παρ' ὅλη τὴ φθογγολογικὴ παραφθορὰ τους σὲ πολλές περιπτώσεις. Ἐξᾶλλου ἡ διατήρηση τοῦ *v*, στὰ οὐδέτερα ὀνόματα, τῶν ρηματικῶν καταλήξεων *-ουσιν*, στὸ τρίτο πληθ. πρόσωπο, καὶ τῆς συλλαβικῆς αὐξησης, στὸν παρατατικό καὶ τὸν ἀόριστο, δείχνουνε τὴ στενώτερη συγγένεια τῆς Κυπριακῆς διαλέκτου πρὸς τὴν ἀρχαία. Ταυτόχρονα, ὅμως, πρέπει νὰ διαπιστώσουμε πὼς ἀκόμα τὸ Κυπριακὸ ἰδιῶμα δὲν ἔχει ξεπεράσει ὀλοκλη-

ρωτικὰ τὸ μεσαιωνικὸ στάδιο τῆς γλωσσικῆς ἐξέλιξης καὶ ὅτι ὠρισμένα σύμφωνα, ὅπως τὸ *κ* καὶ τὸ *χ* προφέρονται βαρύτερα ὡς *τζ* καὶ *σιη* κλπ.

Ὅσο γιὰ τὴ Λογοτεχνία εἶναι γεγονός ὅτι καὶ στὴν Κύπρου ἐπικράτησε ἡ Δημοτικὴ, πού μάλιστα ἔχει ἐπεκταθεῖ καὶ στὴ Δημοσιογραφία καὶ σὲ ἱστορικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μελέτες. Ἀλλὰ ὁ Κύπριος δημοτικιστὴς, πού δὲν ἔχει μόνο τὴν ἀναπόφευκτη ἐπίδραση τῆς Καθαρεύουσας ἀλλὰ καὶ τῆς μητρικῆς του διαλέκτου, ὑποχρεώνεται νὰ ξεπεράσει ἀκόμα ἓνα ἐμπόδιο ὅταν χειρίζεται τὴ Δημοτικὴ, γιατί ἡ τριγλωσσία δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀφήνει ἀνεπηρέαστο τὸ γλωσσικὸ του αἶσθημα.

Στὸ μεταξύ ἡ Κυπριακὴ Λογοτεχνία, πού κι' αὐτὴ θὰ παίξει σημαντικὸ ρόλο στὴ γλωσσικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ — εἶναι ἀπαραίτητο νὰ δείξει περισσότερο ζῆλο γιὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ὁμαλῆς καὶ γνήσιας Δημοτικῆς.

Κάθε διβλίο Κυπριακὸ πρέπει νὰ εἶναι κι' ἓνα γλωσσικὸ πρότυπο. Ἔτσι, καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη οἱ λογοτέχνες μας θὰ προσφέρουν παλύτιμες ὑπηρεσίες στὴν πατρίδα τους. Ξέρουμε ἄλλωστε πόσο δυνατὴ καὶ ἄμεση εἶναι ἡ ἐπίδραση τῆς λογοτεχνίας ἀπάνω στὸ λαόν, ὅταν φυσικὰ τὴν παρακολουθεῖ, τὴ νοιώθει ὡς ἑσωτερικὴ ἀνάγκη καὶ τὴ χαιρέται σὰ μιὰ ἐκδήλωση πολιτισμοῦ τοῦ.

Ὅ,τι μᾶς κληροδότησε ἡ Παράδοσις — λαϊκὰ τραγούδια, παραμύθια, θρύλους κλπ. — μπορούμε νὰ τὰ μελετοῦμε μὲ ὄση ἀγάπη τους ἀξίζει καὶ νὰ βγάξουμε χρήσιμα συμπεράσματα γιὰ τὴν ἱστορία, τὸ ἦθος, τὴ ψυχολογία καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ μας. Ὅχι ὅμως μὲ τὴν προοπτικὴ νὰ διακρινόμεθα τὸ ἰδιῶμα, πού τοὺς ἔδωσε τὴν ἐκφραση καὶ τὴ ζωντανία σὲ χρόνια περασμένα. Τὸ παρελθὸν ποτὲ δὲν πρέπει νὰ βαρύνει τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον μὲ τρόπο πού νὰ ἀποτελεῖ ἐμπόδιο στὴν ἐξέλιξη ἐνὸς τόπου. Μποροῦμε νὰ παίρνομε ἀπ' αὐτὸ ὅσες γερές καὶ χρησιμεύουσες ὑπάρχουν καὶ ἀξίζει νὰ συγκεντρωθοῦν γιὰ τὸ κτίσιμο τοῦ νέου πολιτισμοῦ.

Ἄλλωστε εἴτε τὸ θέλομε εἴτε ὄχι ἡ Κυπριακὴ γλώσσα μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου — ἔστω καὶ ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ, θ' ἀκολουθῆσει τὴν τύχη ὄλων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν διαλέκτων καὶ θὰ σμίξει μὲ τὸ μεγάλο ρεῦμα τῆς πανελληνίας δημοτικῆς.

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑ

Δ. ΛΙΠΕΡΤΗ

Ο κ. Γ. Μαρκίδης δώρησε στη Βιβλιοθήκη Φανερωμένης διάφορα αναμνηστικά κύπελλα, μετάλλια κ' άλλα αντικείμενα, που προσφέρθηκαν στον ποιητή Δ. Λιπέρτη, με την ευκαιρία του γιορτασμού της έβδομηκοιταετηρίδας του. Ο μακαρίτης ποιητής εμπιστεύθηκε τὰ αντικείμενα αυτά στον κ. Γ. Μαρκίδη με τὸ ἀπόλυτο δικαίωμα νὰ τὰ χρησιμοποιήσει ὅπως ἤθελε.

Τὰ δωρηθέντα αντικείμενα εἶναι τὰ ἐπόμενα :

(1) Μιά πλάκα μαύρη, πάνω στην ὁποῖαν παριστάνεται με ἀσήμι τὸ γεωγραφικὸ σχῆμα τῆς Κύπρου, δῶρον τοῦ Ἀποέλ.

(2) Ἐνα μετάλλιο, δῶρον τῆς Πνευματικῆς Ἀδελφότητος.

(3) Μιά εἰκόνα τῶν Ἀποστόλων Βαρνάβα καὶ Παύλου, δῶρον τοῦ τότε Μητροπολίτη Πάφου καὶ Τοποτηρητῆ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Λεοντίου.

(4) Ἐνα μετάλλιον, με παράσταση τοῦ Κινύρα, δῶρον τοῦ ὁμωνύμου Συλλόγου Πάφου.

(5) Ἐνα μελανοδοχεῖον ἀσημένιο, δῶρον τῆς πόλεως Κυρηνείας.

(6) Ἐνα στεφάνι ἀσημένιο, δῶρον τοῦ χωριοῦ Θέρμιας.

(7) Ἐνα μικρὸν Εὐαγγέλιον.

(8) Ἐνα μετάλλιο χρυσό, ποῦ παριστάνει τὸν Ζήωνα τὸν Κιτιέα, δῶρον τῆς πόλεως Λάρνακος.

(9) Μιά εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Λαζάρου τοῦ τετραήμερου, δῶρον τοῦ Μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου.

(7) Ἐνα κύπελλο ἀσημένιο, δῶρον τοῦ Λυκεῖου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στὴ γιορτὴ τῶν Γραμμάτων τοῦ Παγκυπριοῦ Γυμνασίου, ποῦ δόθηκε στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς Σχολῆς τὴν 30ῆν Ἰανουαρίου, μίλησε ἡ κ. Ἀγλαΐα Κωνσταντινίδου με θέμα : «Τὰ Ἑλληνικὰ Χριστιανικὰ Γράμματα».

—Ο ζωγράφος Κ. Στάθης ὁργάνωσε στὶς αἰθούσες τῆς «Ἐνώσεως Νέων Τράστ» ἐκθεση τῶν τελευταίων ἔργων του, ἀπὸ τὶς 16 Ἰανουαρίου—8 Φεβρουαρίου.

—Με σειρά πειστικῶν ἐπιστολῶν καὶ διαφωτιστικῶν ἀρθρῶν τοῦ ὁ κ. Ζήνων Σῶζος ἀξίωσε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση νὰ ἐπιστρέψῃ στὸ Κυπριακὸ Μοῦσειο τὴν εἰκόνα τῆς Αἰκατερίνης Κορνάρου, ποῦ μεταφέρθηκε καὶ τοποθετήθηκε, ἀπὸ 13 ἐτῶν, στὸ Κυβερνείο.

—Στὶς 28 Ἰανουαρίου ὁ κ. Νίκος Κ.Π. Λανίτης ἐπανάλαβε στὶς αἰθούσες τῆς Ἐταιρείας Κοινωνικῆς Προόδου Λεμεσοῦ τὴ διάλεξή ποῦ εἶχε δώσει τὸν Αὐγούστο τοῦ

1948 στὸ Διεθνὲς Συνέδριο τῆς Χάγης, με θέμα : «Διεθνὴς εἰρήνη με ἑσάν τὴν Δικαιοσύνην».

—Τὴν 1η Φεβρουαρίου ἡ κ. Ἰσμήνη Χατζήκωστα μίλησε στὸ οἶκημα τοῦ Βρετανικοῦ Ἰνστιτούτου Λευκωσίας με θέμα : «Τὸ ἔργον καὶ αἱ ἐπιδόσεις τοῦ ἐν Λονδῶν Συνδέσμου Κυπρίων Γυναικῶν».

—Στὶς 13 Φεβρουαρίου μίλησε στὸ σέκκημα τῆς «Ἀνορθώσεως Βαρσωνῶν με θέμα : «Ἡ δυναμικότης τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ», ὁ κ. Νικ. Κλ. Λανίτης.

—Ἀπὸ τὶς 25 πρὸς Μαρτίου ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Ἀθηνῶν ἐγκαινιάζει με τὴ συνεργασία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὀμίλου Κύπρου—εἰδικῆν Κυπριακῆν ὥραν.

—Ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου ὁργάνωσε ἀπὸ τῶν μεσῶν Φεβρουαρίου σειρὰν ἀνωτέρων «λαϊκῶν Μαθημάτων» ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Λογοτεχνίας. Τὰ μαθήματα ἐγκαινιάσε τὴν 19ην Φεβρ. ὁ πρόεδρος τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. κ. Κ. Σπυριδάκης με εἰσαγωγὴν, ἐρμηνεία καὶ ἀνάλυση τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Περικλέους. Τὰ μαθήματα τοῦ κ. Σπυριδάκη συνεχίζονται καθὲ Σάββατο.

—Ἐκτός τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν μαθημάτων ὁ Ὀμιλος ὁργάνωσε ἀπὸ τῆς 23ης Φεβρουαρίου σειρὰν νυκτερίων παραδόσεων—γυμνασιακοῦ τύπου—ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας καὶ λογοτεχνίας, με ὁμιλητὲς τοὺς κ.κ. Χρ. Παπαχρυσόστομου καὶ Μ. Κίτρομηλίδην.

—Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. ἀποφάσισε νὰ γιορτάσῃ δύο μεγάλας ἱστορικές ἐπέτειους : α) Τὴ 1900ῆν ἐπέτειον τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ β) τὴν 50ῆν ἐπέτειον τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Ἡ ἐπέτειος τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς Ἑλλάδος θα ἐορτασθῇ τὴν 13ην Μαρτίου με ὁμιλητὲς τὸν Θεοφίλ. Χωρεπίσκοπον Σαλαμίνος κ. Γεννάδιον καὶ τὸν καθηγητὴν κ. Ν. Πέτσαν.

—Ὁ Ἑλλήν. Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου προκήρυξε διαγωνισμό γιὰ τὴ συγγραφή διηγήματος.

—Τὴν αἰγίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὀμίλου Κύπρου μίλησε στὶς 20 Φεβρουαρίου στὶς αἰθούσες τοῦ Παγκυπριοῦ Γυμνασίου ἡ δ. Λουῖσα Συμεωνίδου, διευθύντρια τοῦ Ὡδείου Κύπρου, με θέμα : Ἡ Νεοελληνικὴ Μουσικὴ.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φαίδωνος Κουκουλέ, τακτικὸ καθηνγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν : Βυζαντινὸν Βίος καὶ Πολιτισμός. Τόμος Β II. Περὶ τὰ Βυζαντινὰ φορέματα, εἰκαστικὰ ἐπιπλά καὶ σκευῆ, αἱ πάνδημοι γυναῖκες, ὁ βίος μιᾶς Βυζαντινῆς. Collections de l'Institut Français d'Athènes, Athènes, 1948.

Γάσου Ἀθανασιάδης : Οἱ Πάνθεοι. Ἡ χαρισίαμένη ἐποχὴ. Μυθιστορημα. Ἀετός Α.Ε. Ἀθήναι. 1948.

Μιχ. Περάνθη : Ὁ Κοσμοκαλόγερος. Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Ἀθήναι. 1948.

Ἀντώνη Ι. Πρόκου : Νητῆ. Σέρρες, 1948.

Ἀντώνη Ι. Πρόξου : Ἡ Δίκη τοῦ Χριστοῦ. Σέρρες, 1949.

Γ. Κ. Σταμπόλη : Δειλινὸ στὰ Ἑλληνικά ἀκρογιαλία. Ἐπικός ρεμβασμὸς στὴν Ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ στὸ Ἑλληνικὸ ἰδεώδες. Μαυρίδης.

Στέλιου Γεράνη : Πορεία πρὸς τὸ φῶς. Ποιήματα. Πειραιᾶς, 1949.

Γάσσου Παππά : Τραγοῦδια τοῦ Παθανάρες. Ποιήματα. Μαυρίδης.

Παγουπριού Γυμνασίου : Μνημόσυνον τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος Ροδίωνος Π. Γεωργιάδου, ἀποφοίτου τοῦ Σχολείου. Ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, 1949.

E. Joannides : Cyprus denied freedom. The Constitution—Making Farce.

International Folk Music Council : Report of the first meeting of the general conference held in Basle, 1948.

Εὐγενίας Παλαιολόγου—Πετρῶν-δα : Παιδικὴ Δροσιά. Ποιήματα γιὰ παιδιὰ. Β' ἐκδόση. Ἀλεξάνδρεια, 1948.

Ἀργύρη Κωστή : Πορεία Ἀγάπης. Τὰ «Πειραικά Χρονικά». 1949.

Γερασ. Σπαταλά : Σ' ἓνα δέντρο. «Πειραικά Χρονικά». 1949.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὁμίλος Κύπρου, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ προαγάγῃ τὴν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν τῆς Νήσου, προκηρύσσει διαγωνισμόν διὰ τὴν συγγραφὴν διηγήματος.

2) Εἰς τὸν διαγωνισμόν δύνανται νὰ συμμετάσχουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου.

3) Τὰ ὑποβληθησόμενα ἔργα πρέπει νὰ εἶναι α) ἀνέκδοτα, β) ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ γ) νὰ διερμηνεύουν τὰ αἰσθητικά καὶ νὰ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ κόσμου.

4) Γλῶσσα τοῦ διηγήματος πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι ἡ Πανελληνίως Δημοτικὴ, ἄνευ ἀκροτήτων καὶ ἰδιωματικῶν παραφθορῶν.

5) Ἡ ἑκτασίς τῶν ὑποβληθησομένων ἔργων δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίῃ τὰ 20 δακτυλογραφημένα χειρόγραφα.

6) Οἱ διαγωνιζομένοι ὀφείλουν νὰ ὑποβάλουν τὰ ἔργα τῶν δακτυλογραφημένων μέχρι τῆς 30 Ἀπριλίου 1949 πρὸς τὸν Γραμματέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου Κύπρου (ταχ. κιβ. ἀρ.34,

Λευκωσίαν) ἐντὸς ἐνσφραγίστου φακέλλου, ἐπὶ τῆς προσόμενης τοῦ ὁποίου πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἀναγράφεται «Διαγωνισμὸς διηγήματος». Κάτωθεν τοῦ ἔργου πρέπει νὰ ἀναγράφεται πλήρως τὸ ὄνομα καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ συγγραφέως.

7) Τὸ βραβεῖον συνίσταται εἰς τιμητικὸν δίπλωμα μετὰ χρηματικοῦ ἐπάθλου ἐκ δέκα λιρῶν, θὰ ἀπονεμηθῇ δὲ κατὰ τὴν κρίσιν Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν θὰ ὑποδείξῃ ἐν καιρῷ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου Κύπρου. Εἰς τὸ δευτέρου κατὰ σειράν ἀξίας ἔργον θὰ ἀπονεμηθῇ ἔπαινος μετὰ τιμητικοῦ διπλώματος. Ἀμφότερα τὰ διηγήματα θὰ ἐκδοθοῦν εἰς εἰδικὸν τεῦχος ὑπὸ τοῦ Ὁμίλου.

Ἐκ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ε.Π.Ο.Κ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Παρακαλοῦμε τὸν ἀνώνυμο συνδρομητῆ, τοῦ ἀπὸ παραδρομῆ μᾶς ἔστειλε μιά λίρα, χωρὶς νὰ σημειώσῃ τὸ ὄνομά του, νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ποῖος εἶναι γιὰ νὰ τοῦ στείλωμε τὴ σχετικὴ ἀπόδειξη.

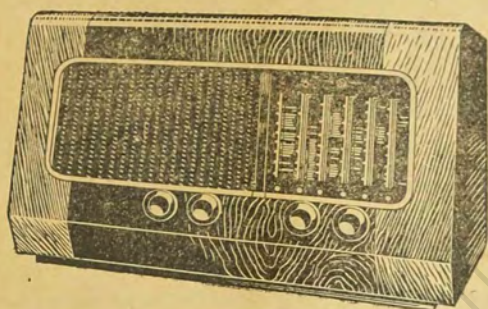
Κί κικαν Λάγκ, Λάρνακα : Ἡ μελέτη σας καλὴ πῖθανον νὰ θραδύνη κάπως, λόγω τῆς πληθώρας τῆς ὕλης, ἀλλὰ θὰ δημοσιευθῇ.—Ρογ. Ἰσαμαδοῦ, Κτήμα : Ὁ «Γυρισμὸς» ἐγκρίνεται καὶ θὰ δημοσιευθῇ. Στ' ἀλλὰ ἡ ποιητικὴ ἰδέα ἐξασθενεῖ ἀπὸ τὸ φραστικὸ φόρτο τῆς διατύπωσης.—Αὐγὴν Ροδίνη, Γαλοῦσα : Ἐχουν θαυὸ λυρισμὸ καὶ πολλὴν εἰλικρινεῖα τὰ τραγοῦδιά σας. Μερικὰ ὑστεροῦν ὥστόσο σὲ διατύπωσιν. Κοιτάξετε νὰ ἀνανεώσετε τὰ ἐκφραστικὰ σας μέσα. Θὰ δημοσιεύσομε μετ' ἑστέρας τοὺς τὸ «Στὴ Νύκτα» καὶ τὸ «Ἐλα».—Φ. Δέληφην, Ἀθήνα : Σὰς εὐχαριστοῦμε. Τὸ «Καράσκακη» θὰ τὸ δημοσιεύσομε στὸ τεῦχος Ἀπριλίου καὶ τὸ «Στὸν Παρνασσό» ἀργότερα.—Α. Φ. Φ., Λεμεῖθου : Τὸ ποιημὰ σου ἔχει ἐνθουσιασμὸ καὶ νεανικὴ φλόγα. Δοῦλεθε τὸ στίχο καὶ μὴ εἰάξεσαι νὰ δημοσιεύσῃς. Σίγουρα θὰ γράψῃς καλύτερα. Τότε μᾶς στέλλεις καὶ πάλιν.—Α. Γ. Φ., Λευκωσίαν : Ἐχετε ποιητικὸ θέμα καὶ ἀρκετὴ λυρικὴ διάθεση. Ὁ στίχος σας ὅμως εἶναι ἀκόμη ἀκαμπτός καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν τραγοῦδιῶν σας ἀσυγκρότητο. Χρειάζεσθε ἀσκήσῃ. Ὅταν θὰ μᾶς ξαναγράψετε παρακαλοῦμε νὰ σημειώσετε πλήρως τὸ ὄνομά σας, Ἄνώνυμα γράμματα δὲν λαμβάνονται ὑπὸψη.

Παρακαλοῦνται θερμὰ ὅσοι συνδρομηταὶ δὲν ἐξώφλησαν ἀκόμη τὴν συνδρομὴν των τοῦ 1949 νὰ τὴν ἀποστείλουν εἰς τὴν Διευθυνσιν τῶν «Κυπριακῶν Γραμμῶν», ὁδὸς Μικηρῶν ἀρ. 3, Λευκωσίαν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διευκολύνουν σημαντικὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ.

Ἀγοράσατε ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς

Ἀγοράσατε τὰ δοκιμασμένα καὶ ἐν Κύπρῳ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ "ΠΑΗ"

"ΡΥΕ"

Κατασκευῆς τοῦ πεφη-
μισμένου Ἐργοστασίου

PYE Ltd, Cambridge,

Ἀγγλίας.

100 ο/ο φυσικὴ φωνή — 6 λαμπῶν Band Spread εἰς ὅλες
τὲς κλίμακες τῶν βραχέων κυμάτων ἀπὸ 11—31 μέτρων.

- Δῆψις τῶν σταθμῶν βραχέων κυμάτων με κλειστὰ μάτια.
- Πρωτοφανῆς ὥραία ἐμφάνισις.
- Ποικιλία μοντέλων.

ΤΙΜΑΙ : 5 λαμπῶν πρὸς £ 22— 0—0 μόνον

6 » » £ 27—10—0 μόνον

Γράψατε ἢ ἀποταθῆτε πρὸς τὸν

Κ. Δ. Ι. Δημάδην

ΟΔΟΣ ΚΥΚΚΟΥ 71—73,

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Κινηματογράφος “ΛΟΥΚΟΥΔΙ”

★ ΤΙΣ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ !

★ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΡΓΑ !

★ ΜΕΤΟΥΣ ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΟΥΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΑΣ!

Σᾶς παρουσιάζει πάντοτε ὁ Κινηματογράφος
“ΛΟΥΚΟΥΔΙ”

Τεσσάρων κινηματογραφικῶν ἐταιρειῶν, τῶν μεγαλυτέρων τοῦ
κόσμου, ἐξησφαλίσαμεν τὴν Παραγωγήν 1948—1949.

ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ! ΤΟΥΕΝΤΙΘ ΣΕΝΤΣΑΡΥ—ΦΟΞ! Ρ.Κ.Ο.
ΡΑΤΙΟ ΠΙΚΤΣΑΡΣ! ΓΙΟΥΝΙΒΕΡΣΑΛ-ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ!

Χρειάζεται νὰ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο ;

Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἔδειψις
πλέον....

ΓΑΛΑ ΒΛΑΧΑΣ
ΝΕΣΤΛΕ

Ἡ κρέμα **POND'S** δύναται νὰ σᾶς δώσῃ ἐπιπρόσθετον ὠραιότητα

Οἱ δύο κρέμες **POND'S** διατηροῦν τὸ δέρμα μαλακὸν ὡς βελοῦ-
δον καὶ νεανικόν.

Καθαρίζετε τὸ δέρμα σας κάθε θράδυ καὶ κάθε ἄλλη φορά πού
θέλετε νὰ θάψετε τὸ πρόσωπόν σας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας
προστατεύετε τὸ πρόσωπόν σας με κρέμα «**Vanishing**». Εἶναι ἡ τελειο-
τέρα ἄσις τῆς πούδρας καὶ τὴν διατηρεῖ εἰς τὸ πρόσωπο ἐπὶ ὥρας.

Ἐπάρχουν πέντε ἀποχρώσεις πούδρας **POND'S** καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ
λόγος πού κολακεύει τόσο τὸ πρόσωπον. Θὰ σας ἐνθουσιάσῃ ἐπίσης τὸ
κοκκινάδι χειλίων **POND'S**. Διατηρεῖται ἐπὶ πολὺ.

POND'S

Ἐπενθυμίζομεν τοὺς κ.κ. ἰατροὺς ὅτι :
ΤΑ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ :

HEROLON amp 2 καὶ 5 c.c.
HEROL Capsules
HEROL ELIXIR
HEROL ELIXIR with IRON
HEROL L. Y. H. (Liver, Yeast, Haemoglobin)

τοῦ γνωστοῦ Φαρμακευτικοῦ οἴκου

ALLEN & HANBURYS Ltd.

εὐρίσκονται εἰς τὰ φαρμακεῖα τῶν διαφόρων πόλεων.

Ἀντιπρόσωπος ἐν Κύπρῳ :

Γ. Α. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Τ. Κ. 215,

Τηλ. 428

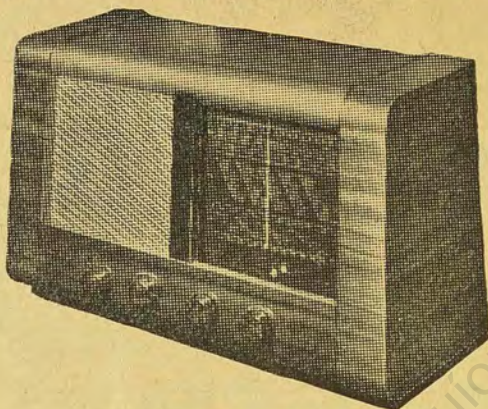
Λευκωσία

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ **A. C. E.** (ΑΣΣΟΣ ΠΙΚΕΑ)

Model 500

6 λαμπών με
μαγικό μάτι

Short- Medium
Long

Επίσης

και υγρας

μπαταρίας

6 Volts.

Γίνονται εύκολiai εις τήν πληρωμήν.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

CYPRUS ENGINEERING STORES

ΔΕΜΕΣΟΣ οδός 'Ελευθερίας
αρ. 62

ΔΕΥΚΩΣΙΑ οδός Κυρηνείας αρ.7 Α
Τηλέφ. 363.

ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Διά μαθητάς Γυμνασίου

Παρελήφθησαν εις τὸ
Γραφείον κ.

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΣΑΝΤΗ

ὁδός Ἀρσινόης, ἀρ. 26Α,
πάροδος ὁδοῦ Λήδρας
(δρόμος σινεμά Παλλὰς)
ἔτοιμα πανταλόνια ἀπὸ
φανέλλαν γκριζαν, ὀλο-
μάλλινην, Ἀγγλικῆς
προελεύσεως, εις ὄλα τὰ
μεγέθη καὶ πωλοῦνται
εις τιμὰς ἀπιστεύτως χα-
μηλάς.

ΠΡΟΛΑΒΕΤΕ ΠΡΟΤΟΥ ΕΞΑΝΤΛΗΘΟΥΝ

The Cyprus Real Laces Shop

Χειροποίητοι Κυπριακαὶ
δαντέλλαι καὶ κεντήματα.

Τραπεζομάνδηλα, σέτ,
μπλοῦζες, κορσίνες, μαν-
δηλάκια, νυκτικά, κλπ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΟΝΑΣΑΓΟΡΟΥ Ἀρ. 2

(Παραπλεύρως τῆς «Cyprus Airways Ltd.»

ΔΕΥΚΩΣΙΑ

Τὸ ΜΙΡΡΟ,

ὁ Βασιλεὺς τῆς
καθαριότητος

LOOK FOR THE
NEW RED BANISTER

Kills grease in 10 seconds

Οἰκοκυραί,

Τὸ ΜΙΡΡΟ εἶναι ὁ σύντροφος τοῦ σπιτιοῦ σας στὴν κουζίνα, στὸ μπάνιο, καὶ παντοῦ.

Τὸ ΜΙΡΡΟ ἐξαφανίζει τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ κάθε λιπαρὰν οὐσίαν ἐντὸς 10 δευτερολέπτων.

Ζητήσατέ το ἐπιμόνωσ ἀπὸ τὸν παντοπώλην σας.

Μόνον μία δοκιμὴ θὰ σᾶς πείσῃ.

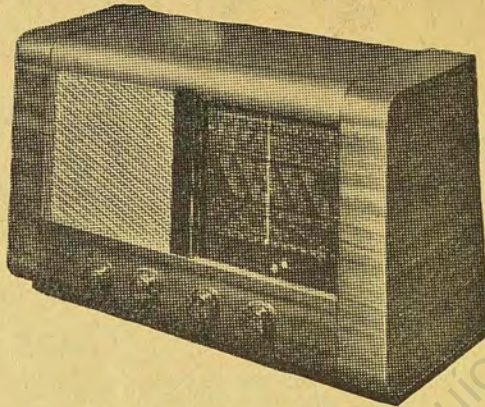
Γενικὸς ἐν Κύπρῳ Ἀντιπρόσωπος :

ΝΙΚΟΣ Σ. ΚΟΛΟΚΑΣΙΔΗΣ

ΟΔΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΑΡ. 23, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ Α. C. E. (ΑΣΣΟΣ ΠΙΚ΄Α)

Model 500
6 λαμπών με
μαγικό μάτι
Short-Medium
Long

Επίσης
και υγρας
μπαταρίας
6 Volts.

Γίνονται εύκολια εις την πληρωμήν.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
CYPRUS ENGINEERING STORES

ΛΕΜΕΣΟΣ οδός Ἐλευθερίας
ἀρ. 62

ΛΕΥΚΩΣΙΑ οδός Κυρηνείας ἀρ. 7 Α
Τηλέφ. 363.

ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Διὰ μαθητὰς Γυμνασίου

Παρελήφθησαν εις τὸ
Γραφεῖον κ.

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΣΑΝΤΗ

ὁδός Ἀρσινόης, ἀρ. 26Α,
πάροδος ὁδοῦ Λήδρας
(δρόμος σινεμά Παλλὰς)
ἔτοιμα πανταλόνια ἀπὸ
φανέλλαν γκριζαν, ὀλο-
μάλλινην, Ἀγγλικῆς
προελεύσεως, εις ὄλα τὰ
μεγέθη καὶ πωλοῦνται
εις τιμὰς ἀπιστεῦτως χα-
μηλὰς.

ΠΡΟΛΑΒΕΤΕ ΠΡΟΤΟΥ ΕΞΑΝΤΛΗΘΟΥΝ

*The
Cyprus Real Laces
Shop*

*Χειροποίητοι Κυπριακαὶ
δανιέλλαι καὶ κεντήματα.*

*Τραπεζομάνδηλα, σέτ,
μπλουζες, κ. ἰστίνες, μαν-
δηλάκια, νυκτικά, κλπ.*

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΟΝΑΣΑΓΟΡΟΥ Ἀρ. 2

(Παραπλεύρως τῆς «Cyprus Airways Ltd.»
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Τὸ ΜΙΡΡΟ,

ὁ Βασιλεὺς τῆς
καθαριότητος

LOOK FOR THE
NEW RED CANISTER

Kills grease in 10 seconds

Οἰκοκυραί,

Τὸ ΜΙΡΡΟ εἶναι ὁ σύντροφος τοῦ σπιτιοῦ σας στὴν κουζίνα, στὸ μπάνιο, καὶ παντοῦ.

Τὸ ΜΙΡΡΟ δὲξαφανίζει τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ κάθε λιπαρὰν οὐσίαν ἐντὸς 10 δευτερολέπτων.

Ζητήσατέ το ἐπιμόνωσ ἀπὸ τὸν παντοπώλην σας.
Μόνον μία δοκιμὴ θὰ σᾶς πείσῃ.

Γενιὸς ἐν Κύπρῳ Ἀντιπρόσωπος :

ΝΙΚΟΣ Σ. ΚΟΛΟΚΑΣΙΔΗΣ

ΟΔΟΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΑΡ. 23, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Π Ο Λ Υ Γ Ρ Α Φ Ο Ι Κ Α Ι
Μ Ε Τ Α Λ Λ Ι Ν Α Ε Π Ι Π Λ Α Γ Ρ Α Φ Ε Ι Ω Ν

Ρ Ο Ν Ε Ο

Ἀπαραίτητα διὰ κάθε Ἐμ-
πορικὴν Ἐπιχείρησιν, Τρα-
πεζιτικούς Οἴκους, Σχολεῖα
Σωματεῖα κ.λ.π. κ.λ.π.

Δ Ι Α Ρ Κ Η Σ Π Α Ρ Α Κ Α Τ Α Θ Η Κ Η

Π Ι Ε Ρ Ι Δ Η Σ & Μ Ι Χ Α Η Λ Ι Δ Η Σ Λ Τ Δ .

Λ Ε Υ Κ Ω Σ Ι Α

Ἐπεύθυνος Ἰδιοκτῆτης : Ν. Κρανιδιώτης, Λευκοσία
Τύποις : «ΚΟΣΜΟΥ» Ι. Χ. Κυριακίδη, Λευκοσία